

รายงานการวิจัย

สภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนเกษตรในจังหวัดนครนายก

0 6 พ.ย. 2546

สิงหาคม 2545

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก

งบประมาณเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกรใน จังหวัดนครนายก โดยสุ่มตัวอย่าง 600 ตัวอย่างจากอำเภอองครักษ์และอำเภอปากพลี ผลการศึกษา พบว่า ครัวเรือนที่มีหนี้สินนอกระบบคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 36.5 ในแต่ละครัวเรือนมีหนี้สิน ประมาณ 65,500 บาท วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการกู้ยืม คือ เพื่อใช้จ่ายภายในครัวเรือน เช่น ค่า เล่าเรียนของบุตร ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคและค่ารักษาพยาบาล แหล่งเงินกู้นอกระบบที่สำคัญ ได้แก่ ญาติพี่น้อง พ่อแม่ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยแล้วร้อยละ 11 ต่อปี หนี้นอกระบบส่วนใหญ่ ไม่มีการกำหนดระยะเวลาชำระคืนที่ชัดเจน และไม่ต้องใช้หลักทรัพย์หรือบุคคลเพื่อค้ำประกัน นอกจากนี้เราพบว่า จำนวนครัวเรือนเกษตรกรประมาณร้อยละ 46 มีปัญหาการค้างชำระหนี้สินนอกระบบ จากผลการศึกษาข้างต้น เราอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาหนี้สินนอกระบบในจังหวัดนครนายกไม่ ได้รุนแรงเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า รัฐบาลควรเพิ่มรูปแบบการให้สินเชื่อ เพื่อนำไปใช้ซื้อสินค้าจำเป็นและการใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน การลดสัดส่วนหนี้สินนอกระบบที่เกิด จากพฤติกรรมกรรมการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย รัฐบาลควรส่งเสริมให้ครัวเรือนเกษตรกรดำเนินชีวิตตาม แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น รัฐบาลควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการ แปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและเพิ่มช่องทางในการจำหน่าย ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรมี รายได้เพิ่มขึ้นเพื่อการใช้จ่ายและการชำระหนี้คืน

Abstract

The objective of this study is to ascertain the agricultural debt in non-financial system in Nakornnayok province. Six hundred agricultural households were randomly selected in Amphoe Ohgkharak and Amphoe Pak Phli. According to our study, 36.5 % of the household are in debt at 65,500 baht per household. The main reason for borrowing is for households spending such as school fee, medical care, food and personal consumption etc.

The main source of the non-financial loan system comes from parent and relatives with the interest rate around 11%. Most of the non-financial loan system does not have certain repayment period and no need for the personal guarantee or any collateral. Furthermore it was found 46% of the household were unable to pay back the loan. However, it is not considerably serious.

What we would like to recommend are as follow:

- (1) The government should come up with various type of fundamental credit to support necessity or emergency spending.
- (2) The government should promote the king initiative “Sustainable Economy” and reducing consumption on luxury goods.
- (3) The government should promote and suggest the farmers to produce value-added product via expanding the distribution channel. This action should help increase their income as well purchasing power and enable them to make loan payment.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.4 ระเบียบวิธีวิจัย	6
1.5 กรอบความคิดในการศึกษา	8
2 หนี้สินของเกษตรกรไทยและสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดนครนายก.....	9
2.1 ภาวะการเป็นหนี้ของเกษตรกรไทย.....	9
2.2 หนี้สินในระบบและนอกระบบของเกษตรกร	15
2.3 สภาพทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของจังหวัด	16
3 คุณลักษณะและสภาพหนี้สินในระบบของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดนครนายก	27
3.1 คุณลักษณะของตัวอย่าง	27
3.2 สภาพหนี้สินในระบบของครัวเรือนเกษตรกร	38
4 สภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดนครนายก	45
4.1 สภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกร	45
4.2 สภาพหนี้สินจากการซื้อสินค้าเงินผ่อนและการเล่นแชร์	56
4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้สินนอกระบบและ คุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเกษตรกร.....	63
4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการค้างชำระหนี้สินนอกระบบและ คุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเกษตรกร.....	74
5 สรุปและข้อเสนอแนะ	89
5.1 สรุปผลการวิจัย	89
5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	91
5.3 บทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาระดับสูงในท้องถิ่น	93
บรรณานุกรม	94
ภาคผนวก	97

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1.1ก จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้ ณ วันสิ้นปี	2
1.1ข ยอดหนี้รวมของเกษตรกรเมื่อวันสิ้นปี 2534/35-2541/42	2
1.1ค ร้อยละของสินเชื่อกับเกษตรกรกู้ยืมจากแหล่งต่างๆ	4
1.1ง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยต่อปีจำแนกตามแหล่งเงินทุนปีเพาะปลูก 2534/35-2541/42 ..	5
2.1ก รายได้และรายจ่ายเงินสดของครัวเรือนเกษตรกรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2-8	10
2.1ข เปรียบเทียบจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด และครัวเรือนที่เป็นหนี้ ปีเพาะปลูก 2513/14-2542/43	11
2.1ค ผลิตภาพการผลิตทางการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร ปีเพาะปลูก 2538/39 และ 2541/42	13
2.1ง ทรัพย์สิน-หนี้สิน ของครัวเรือนเกษตรกร ปีเพาะปลูก 2538/39 และ 2541/42	14
2.2ก ขนาดสินเชื่อกของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามแหล่งเงินทุน	16
2.3.2ก จำนวนและอัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินฝากและสินเชื่อของจังหวัดนครนายก	21
2.3.3ก จำนวนกลุ่มสถาบันการเกษตรของจังหวัดนครนายก	23
2.3.3ข จำนวนกลุ่มส่งเสริมอาชีพของจังหวัดนครนายก	24
3.1.1ก ลักษณะครัวเรือนเกษตรกร	31
3.1.1ข ลักษณะการประกอบกิจกรรมการเกษตรของครัวเรือน	35
3.2.1 ก การมีหนี้ของครัวเรือนเกษตรกร	41
3.2.2ก สภาพการเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ	42
3.2.2ข ครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้ในระบบจำแนกตามปริมาณหนี้	43
3.2.2ค ประเภทหนี้สินและการค้ำประกัน	43
3.2.3ก ปัญหาในการชำระหนี้ และทางแก้ไข	44
4.1.1ก การเป็นหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกร	50
4.1.2ก ข้อมูลสภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือน	51
4.1.3ก ข้อมูลสภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือน(ต่อ)	52
4.1.4ก ข้อมูลเกี่ยวกับการกู้ยืมนอกระบบ	53
4.1.4ข อัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนนอกระบบ	54

บัญชีตาราง(ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.1.5ก ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการชำระหนี้ในระบบ	55
4.2.1 ก สภาพการเป็นหนี้จากการซื้อสินค้าเงินผ่อน	59
4.2.1ข ลักษณะการผ่อนสินค้า	60
4.2.1ค ปัญหาในการผ่อนชำระค่าสินค้า และแนวทางแก้ไข	61
4.2.2 ก ลักษณะการเล่นแชร์	62
4.3.1ก ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับเพศของหัวหน้าครัวเรือน	64
4.3.1ข ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับอายุของหัวหน้าครัวเรือน	64
4.3.1ค ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับสภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน	65
4.3.1ง ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับจำนวนบุตรที่มี	66
4.3.1จ ตารางไขว้ การเป็นหนี้ในระบบกับการศึกษา	66
4.3.1ฉ ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน	67
4.3.1ช ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับลักษณะครัวเรือน	68
4.3.1ซ ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับรายได้รวมต่อปี	68
4.3.2 ก ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับประเภทกิจกรรมเกษตรหลัก	70
4.3.2ข ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับขนาดที่ดินทำการเกษตร	70
4.3.2ค ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับความเป็นเจ้าของที่ดิน	71
4.3.2ง ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับค่าใช้จ่ายทำการเกษตร	72
4.3.3ก ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับการเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ	73
4.3.3ข ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับการชำระหนี้ในระบบ	73
4.4.1ก ตารางไขว้การค้างชำระหนี้ในระบบเพศของหัวหน้าครัวเรือน	75
4.4.1ข ตารางไขว้การค้างชำระหนี้ในระบบกับอายุของหัวหน้าครัวเรือน	75
4.4.1ค ตารางไขว้ การค้างชำระหนี้ในระบบกับสภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน	77
4.4.1ง ตารางไขว้ การค้างชำระหนี้ในระบบกับจำนวนบุตรที่มี	77
4.4.1จ ตารางไขว้การค้างชำระหนี้ในระบบกับการศึกษา	78
4.4.1ฉ ตารางไขว้ การค้างชำระหนี้ในระบบกับอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน	78
4.4.1ช ตารางไขว้ การค้างชำระหนี้ในระบบกับลักษณะครัวเรือน	79
4.4.1ซ ตารางไขว้ การค้างชำระหนี้ในระบบกับรายได้ต่อปี	80

บัญชีตาราง(ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.4.2 ก ตารางไขว้การค้ำชำระหนี้ในระบบกับประเภทกิจกรรมเกษตรหลัก	81
4.4.2ข ตารางไขว้ การค้ำชำระหนี้ในระบบกับขนาดที่ดินทำการเกษตร	82
4.4.2ค ตารางไขว้การค้ำชำระหนี้ในระบบกับความเป็นเจ้าของที่ดิน	82
4.4.2ง ตารางไขว้ การค้ำชำระหนี้ในระบบกับค่าใช้จ่ายทำการเกษตร	83
4.4.3ก ตารางไขว้การค้ำชำระหนี้ในระบบกับการเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ	84
4.4.3ข ตารางไขว้ การค้ำชำระหนี้ในระบบกับการชำระหนี้ในระบบ	85
4.4.4ก ตารางไขว้ การค้ำชำระหนี้ในระบบกับแหล่งเงินทุนในระบบ	87
4.4.4ข ตารางไขว้ การค้ำชำระหนี้ในระบบวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมหนี้ในระบบ	87
4.4.4ค ตารางไขว้การค้ำชำระหนี้ในระบบกับจำนวนเงินทุนในระบบ	88

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
2.3.1ก ผลิตภัณฑ์จังหวัด(GPP)ปี 2540 ในราคาคงปี 2531 จำแนกตามสาขาการผลิต.....	18
2.3.1ข อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์จังหวัดที่แท้จริงสาขาเกษตรและสาขาอื่นๆ.....	18
2.3.1ค ผลิตภัณฑ์จังหวัดที่แท้จริงของภาคการเกษตรในปี 2540 แยกตาม ประเภทผลิตภัณฑ์	19
2.3.1ง อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆในสาขาเกษตร.....	20
2.3.1จ อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์ป่าไม้และประมง.....	20
2.3.4ก จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามอาชีพหลักของประชากรในอำเภอต่างๆ.....	25
2.3.4ข จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามอาชีพหลักของประชากรในอำเภอองครักษ์.....	26
3.1.1ก เพศ และอายุของหัวหน้าครัวเรือน.....	27
3.1.1ข สถานภาพสมรส จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือน การศึกษา อาชีพของหัวหน้า ครัวเรือน และความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย.....	28
3.1.1ค ประเภท ขนาดของครัวเรือนเกษตร และประชากรนอกวัยแรงงาน.....	29
3.1.1ง รายได้ครัวเรือนเกษตรและกิจกรรมเกษตรหลัก.....	30
3.1.1จ ขนาดที่ดินใช้ทำเกษตร จำนวนบุคคลในครัวเรือนที่ทำเกษตร ความเป็นเจ้าของ ที่ดินทำเกษตร และค่าใช้จ่ายทำเกษตร.....	31
3.2.1ก การเป็นหนี้ และสาเหตุของการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตร.....	38
3.2.2 ก การเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ วัตถุประสงค์การกู้ยืมในระบบ สถาบันการ เงินที่กู้ยืม ประเภทของหนี้ และการค้ำประกันหนี้ในระบบ.....	39
3.2.3ก การชำระหนี้ในระบบ สาเหตุที่ชำระหนี้ไม่สม่ำเสมอ การแก้ปัญหา.....	40
4.1.1 ก การเป็นหนี้ในระบบของครัวเรือนเกษตร.....	45
4.1.2 ก เหตุผลที่กู้เงินในระบบ แหล่งเงินกู้ วัตถุประสงค์ในการกู้เงินในระบบ.....	46
4.1.3 ก สัดส่วนครัวเรือนเกษตรจำแนกตามยอดเงินกู้จากแหล่งเงินกู้ในระบบ.....	47
4.1.4ก ระยะเวลาการกู้ยืม ลักษณะการชำระหนี้ และการค้ำประกันการกู้ยืม จากแหล่งเงินกู้ในระบบ.....	48
4.1.5ก การค้างชำระหนี้ในระบบและสาเหตุการค้างชำระหนี้ในระบบ.....	49

บัญชีภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
4.1.5ข การแก้ปัญหาเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้และการดำเนินการเพื่อให้มีเงิน มาชำระหนี้ในระบบ.....	50
4.2.1 ก คราวเรือนที่เป็นหนี้จากการซื้อสินค้าเงินผ่อนและประเภทสินค้าที่ผ่อน.....	56
4.2.1ข ความสามารถในการผ่อนชำระ สาเหตุที่ค้างชำระ แนวทางปฏิบัติเมื่อไม่ สามารถชำระหนี้ และการดำเนินการเพื่อการชำระหนี้ในระบบ.....	57
4.2.2ก การเล่นเกม สภาพในการเล่นแชร์ และวัตถุประสงค์ในการเล่นแชร์.....	58
แผนภาพภาคผนวกที่ก1 แผนที่แสดงสถานที่ที่น่าสนใจ.....	99
แผนภาพภาคผนวกที่ก2 แผนที่จังหวัดนครนายก.....	100
แผนภาพภาคผนวกที่ก3 สัดส่วนของจำนวนหมู่บ้านของแต่ละอำเภอใน จังหวัดนครนายก.....	102

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังของปัญหา

การประกอบอาชีพเกษตรในประเทศไทย จัดเป็นอาชีพที่ผู้ทำการผลิตส่วนใหญ่มีรายได้น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับ การประกอบอาชีพในสาขาอื่นๆ ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2543 ของกองสถิติเศรษฐกิจ สำนักงานสถิติแห่งชาติ(2543) พบว่า รายได้รวมทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตร สำหรับผู้เป็นเจ้าของที่ดินและผู้เช่าที่ดินมีเพียง 7,014 บาท และ 7,678 บาท และโดยเฉพาะครัวเรือนที่เป็นลูกจ้างคนงานในภาคเกษตร รายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนมีเพียง 4,796 บาทเท่านั้น จัดเป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำสุดในการสำรวจครั้งนี้ โดยกลุ่มที่มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนสูงสุดคือ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และนักบริหาร มีรายได้รวมเฉลี่ยเท่ากับ 31,366 บาท(สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี 2543)

การที่ครัวเรือนเกษตรมีรายได้ต่ำมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ที่สำคัญได้แก่ ปัญหาด้านการตลาด เนื่องจากการควบคุมปริมาณผลิตในระยะสั้นทำได้ยาก ผลผลิตทางเกษตรจำนวนมากไม่สามารถหาตลาดรองรับได้ทันเวลา ทำให้ราคาของผลผลิตตกต่ำ บางครั้งเกษตรกรต้องปล่อยให้ผลผลิตเน่าเสียไปเนื่องจากต้นทุนค่าขนส่งสูงกว่าราคาที่เกษตรกรจะขายได้ ซึ่งในที่สุดก็มีผลต่อรายได้ของเกษตรกร นอกจากนี้สาเหตุที่สำคัญอีกสาเหตุหนึ่ง ได้แก่ การที่พื้นที่ดินทำการเกษตรหลายพื้นที่มีปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เกษตรกรจึงใช้สารเคมีเพื่อเร่งผลผลิตให้มีมากขึ้น ซึ่งทำให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่รายได้ไม่แน่นอน เกษตรกรจึงจำเป็นต้องกู้ยืมเงินเพื่อมาใช้ในการผลิตทางการเกษตรและเพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีวิต ทำให้เกษตรกรมีปัญหานี้สินกันมากขึ้น โดยปัญหานี้สินของเกษตรกรมีมานานหลายสิบปีแล้ว และในปัจจุบันปัญหานี้สินของเกษตรกรก็ยังคงมีอยู่ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลในตารางที่ 1.1ก ซึ่งแสดงจำนวนและสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้จากปี พ.ศ. 2534/2535 ถึง ปี พ.ศ. 2541/2542 ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนและสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้สินมีเพิ่มสูงขึ้น และมูลค่าของหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนในระยะเวลาเดียวกันก็เพิ่มสูงขึ้นด้วย(ตารางที่ 1.1ข) และเมื่อพิจารณามูลค่าหนี้สินรวมของครัวเรือนเกษตรก็พบว่า มีแนวโน้มสูงขึ้นและมีมูลค่ามากมาย

ตารางที่ 1.1ก จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้ ณ วันสิ้นปี

รายการ	2534/35	2538/39	2541/42
ครัวเรือนทั้งหมด (ล้าน)	5.1	5.5	5.5
ครัวเรือนเป็นหนี้ (ล้าน)	1.7	2.9	3.1
คิดเป็น %	33.7	52.0	55.3

ที่มา : กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 1.1ข ยอดหนี้รวมของเกษตรกรเมื่อวันสิ้นปี 2534/35-2541/42

รายการ	2534/35	2538/39	2541/42
ครัวเรือนเป็นหนี้ (ล้าน)	1.7	2.9	3.1
หนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท)	12,771.7	24,672.1	37,019.0
รวมหนี้ทั้งหมด (ล้านบาท)	65,135.9	135,696.7	203,976.6
หนี้ในระบบ (ล้านบาท)	52,779.6	123,470.4	175,134.3
หนี้นอกระบบ (ล้านบาท)	12,365.3	12,226.3	28,842.3

ที่มา : กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

นอกจากนี้ยังพบว่าหนี้สินของเกษตรกรมีหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมสถาบันการเงินในระบบ และหนี้จากการกู้ยืมแหล่งเงินกู้นอกระบบ โดยในปี 2541/2542 สัดส่วนหนี้สินของครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นหนี้ในระบบ¹ และเมื่อคิดเป็นสัดส่วนจะพบว่าหนี้ในระบบครองส่วน แบ่งในสัดส่วนสูงถึง 85.9% ของมูลค่าหนี้สินทั้งหมด ในขณะที่หนี้นอกระบบครองส่วนแบ่งของ มูลค่าหนี้ทั้งหมดเพียง 14.1 % เท่านั้น(ตารางที่ 1.1ค)

ถึงแม้ว่าสัดส่วนของหนี้สินที่เกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นหนี้ในระบบ โดยส่วนหนึ่งเป็นผล มาจากระดับอัตราดอกเบี้ยจ่ายของสถาบันการเงินในระบบอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำและการดำเนิน นโยบายของภาครัฐที่พยายามจะแปลงหนี้สินนอกระบบของเกษตรกรมาเป็นหนี้สินในระบบ เพื่อ ช่วยบรรเทาภาระหนี้สินของเกษตรกร แต่ก็ยังมีกลุ่มเกษตรกรอีกจำนวนหนึ่งที่ยังต้องอาศัยเงินทุน จากสถาบันการเงินนอกระบบ เนื่องจากขาดกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ทำให้ไม่สามารถหาหลัก ทรัพย์เป็นสินทรัพย์ค้ำประกันการกู้ยืมกับสถาบันการเงินในระบบได้ เกษตรกรที่กู้ยืมเงินจาก สถาบันการเงินนอกระบบจึงต้องเสียอัตราดอกเบี้ยจ่ายระดับที่สูงพอสมควร เมื่อเปรียบเทียบกับ อัตราดอกเบี้ยจ่ายของสถาบันการเงินในระบบ โดยสามารถพิจารณาได้จากข้อมูลของกองวิจัย เศรษฐกิจการเกษตรที่พบว่าในปี 2541/42 อัตราดอกเบี้ยจ่ายของแหล่งเงินทุนนอกระบบเฉลี่ยทั้ง ประเทศสูงถึง 23.96% ต่อปี (ตารางที่ 1.1ง) โดยอัตราดอกเบี้ยจ่ายของแหล่งเงินทุนจากเพื่อนบ้าน สูงที่สุด รองลงมาคืออัตราดอกเบี้ยจ่ายที่จ่ายให้แก่พ่อค้า ที่มีค่าเท่ากับ 40.3% ต่อปี และ 32.0% ต่อปี ตามลำดับ ส่วนอัตราดอกเบี้ยจ่ายของแหล่งเงินทุนในระบบโดยเฉลี่ยมีเพียง 11.92% ต่อปีเท่านั้น โดยเป็นดอกเบี้ยจ่ายของแหล่งเงินทุนจากบริษัทเงินทุนสูงที่สุด คือ 23% ต่อปี รองลงมาเป็น ธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 14% ต่อปี

จากการพิจารณาถึงระดับอัตราดอกเบี้ยจ่ายของแหล่งเงินทุนนอกระบบที่เกษตรกรจำนวน หนึ่งจำเป็นต้องจ่ายในระดับอัตราที่สูงนั้น จะเห็นได้ว่า เกษตรกรกลุ่มนี้นอกจากจะต้องทนแบกรับ ปัญหาต้นทุนการผลิตที่สูงกว่ารายได้ที่ได้รับ เหนือเช่นเดียวกับเกษตรกรส่วนใหญ่แล้ว เกษตรกร กลุ่มนี้ยังต้องทนแบกรับกับปัญหาดอกเบี้ยจ่ายในระดับที่สูงมากอีกด้วย ซึ่งถือได้ว่าปัญหาความ เดือดร้อนของเกษตรกรกลุ่มนี้น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยถึง สภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกร โดยเลือกทำการศึกษาเฉพาะครัวเรือนเกษตรกรใน จังหวัดนครนายกเท่านั้น และผลที่ได้จากการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาหนี้สิน นอกระบบของเกษตรกรได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไปในอนาคต

¹ คือหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินในระบบ เช่น ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

ตารางที่ 1.1ก ร้อยละของสินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมจากแหล่งต่างๆ

รายการ	ปีที่สำรวจ		
	2534/35	2538/39	2541/42
1.นอกระบบ	19.0	9.0	14.1
ญาติพี่น้อง	4.8	3.1	5.2
เพื่อนบ้าน	5.1	1.9	3.0
เจ้าของที่ดิน	0.3	0.1	3.9
พ่อค้า	5.3	3.1	0.6
อื่นๆ	3.5	0.8	1.4
2.ในระบบ	81.0	91.0	85.9
ธกส.	46.7	63.1	60.2
ธนาคารพาณิชย์	16.9	8.0	9.6
สหกรณ์	11.1	13.5	12.4
หน่วยราชการ	0.1	0.3	1.1
กลุ่มเกษตรกร	2.4	1.8	0.3
อื่นๆ	3.9	4.3	2.3

ที่มา: กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 1.19 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยต่อปีจำแนกตามแหล่งเงินกู้ในปีเพาะปลูก 2534/35-2541/42

รายการ	ปีที่สำรวจ		
	2534/35	2538/39	2541/42
1.นอกระบบ	37.0	23.8	20.9
ญาติพี่น้อง	32.2	20.5	8.3
เพื่อนบ้าน	36.9	38.3	40.3
เจ้าของที่ดิน	32.6	22.3	26.5
พ่อค้า	41.7	28.3	32.0
อื่นๆ	na.	13.8	12.7
2.ในระบบ	14.9	11.7	11.2
ธกส.	13.4	11.7	11.3
ธนาคารพาณิชย์	16.5	11.6	14.0
สหกรณ์	13.5	12.4	11.6
ธนาคารออมสิน	13.4	6.6	na.
กลุ่มเกษตรกร	13.9	12.3	4.7
บริษัทเงินทุน	17.9	15.7	23.0
อื่นๆ	21.1	8.5	6.9

ที่มา: กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดนครนายก

2. เพื่อศึกษาถึงสภาพการชำระหนี้ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งในระบบและนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดนครนายก

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพหนี้สินและสภาพการชำระหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบของ ครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดนครนายก

2. เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดนครนายก

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ศึกษา: ครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดนครนายก ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่าในปี 2543 มีจำนวนเท่ากับ 28,044 ครัวเรือน โดยอำเภอเมืองมี 8,765 ครัวเรือน อำเภอบ้านนา มี 9,606 ครัวเรือน อำเภอปากพลีมี 4,154 ครัวเรือน และอำเภอองครักษ์ มี 5,519 ครัวเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง: ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างได้เลือกแบบทราบบโอกาสที่แต่ละหน่วยจะถูกเลือก (Probability Sampling) โดยมีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) เนื่องจากในจังหวัดนครนายก ประชากรส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา ซึ่งมีมากที่สุด รองลงมา คือ การทำสวน คล้ายคลึงกันในทุกอำเภอ ซึ่งมีอยู่ 4 อำเภอ คือ 1) อำเภอเมือง 2) อำเภอปากพลี 3) อำเภอบ้านนา และ 4) อำเภอองครักษ์ ขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างจึงเป็นการสุ่มอำเภอมา 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอปากพลี และอำเภอองครักษ์ ขั้นที่ 2 สุ่มตำบล 2 ตำบล ในแต่ละอำเภอ ในอำเภอปากพลี สุ่มได้ตำบลเกาะโพธิ์ และนาหินลาด ส่วนในอำเภอองครักษ์ สุ่มได้ตำบลโพธิ์แทน และบางลูกเสือ ขั้นที่ 3 ในแต่ละตำบลที่ได้จากการสุ่มขั้นที่ 2 สุ่มหมู่บ้านจากแต่ละตำบล สุ่มมาตำบลละ 4 หมู่บ้าน (เฉพาะตำบลเกาะโพธิ์ที่สุ่มมา 3 หมู่บ้าน) โดยตำบลเกาะโพธิ์ ได้หมู่ที่ 3, 4 และ 6 ตำบลนาหินลาด ได้หมู่ที่ 1, 2, 3 และ 4 ตำบลโพธิ์แทน ได้หมู่ที่ 1, 4, 5 และ 9 ตำบลบางลูกเสือ ได้หมู่ 1, 2, 9, และ 10 ขั้นที่ 4 ในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน สุ่มครัวเรือนเกษตรกรโดยวิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) และนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมครัวเรือนเกษตรกรที่สุ่มได้จากอำเภอองครักษ์ 300 ตัวอย่าง และอำเภอปากพลี 300 ตัวอย่าง รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 600 ตัวอย่าง

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการจัดทำแบบสอบถามที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์โดยเนื้อหาของคำถามในแบบสัมภาษณ์จะเป็นการถามกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้คำตอบ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญที่จะนำไปใช้ในการทำการศึกษาวิจัยสภาพหนี้สินนอกระบบของเกษตรกรในจังหวัดนครนายก

2.2) ภายหลังจากการออกแบบสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ได้มีการนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ไปทดลองใช้ (Pretest) ก่อนที่จะนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการสัมภาษณ์จริง โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการออกสนาม แต่ใช้ขนาดตัวอย่างน้อยกว่าการเก็บข้อมูล เพื่อหาข้อบกพร่องรวมถึงความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ จากนั้นก็ได้นำแบบสัมภาษณ์เหล่านั้นมาทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะต้องใช้ในการทำการศึกษาวิจัยนี้ ดังปรากฏในแบบสัมภาษณ์ในภาคผนวกท้ายเล่ม

3. เก็บและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และทุติยภูมิ (Secondary Data)

การเก็บและรวบรวมข้อมูลในส่วน of ข้อมูลปฐมภูมินั้น ได้เก็บและรวบรวมข้อมูลแบบการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ถามกลุ่มตัวอย่างที่ถูกสุ่มขึ้นมา ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยในส่วนนี้ ได้ใช้ผู้ช่วยวิจัย และนิสิตร่วมลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูล โดยผู้ช่วยวิจัยและนิสิตที่ช่วยในการเก็บข้อมูลได้ผ่านการฝึกอบรมมาแล้ว เพื่อให้มีความเข้าใจในคำถามในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องตรงกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการผันแปรของข้อมูลอันเนื่องมาจากความผันแปรของการปฏิบัติของผู้สัมภาษณ์

ในส่วนของการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มีการเก็บรวบรวมของหน่วยงานต่าง ๆ อยู่แล้ว ได้เก็บและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย รวมถึงบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ นอกจากนี้ยังได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก Website ต่าง ๆ ของหน่วยงานราชการอีกด้วย

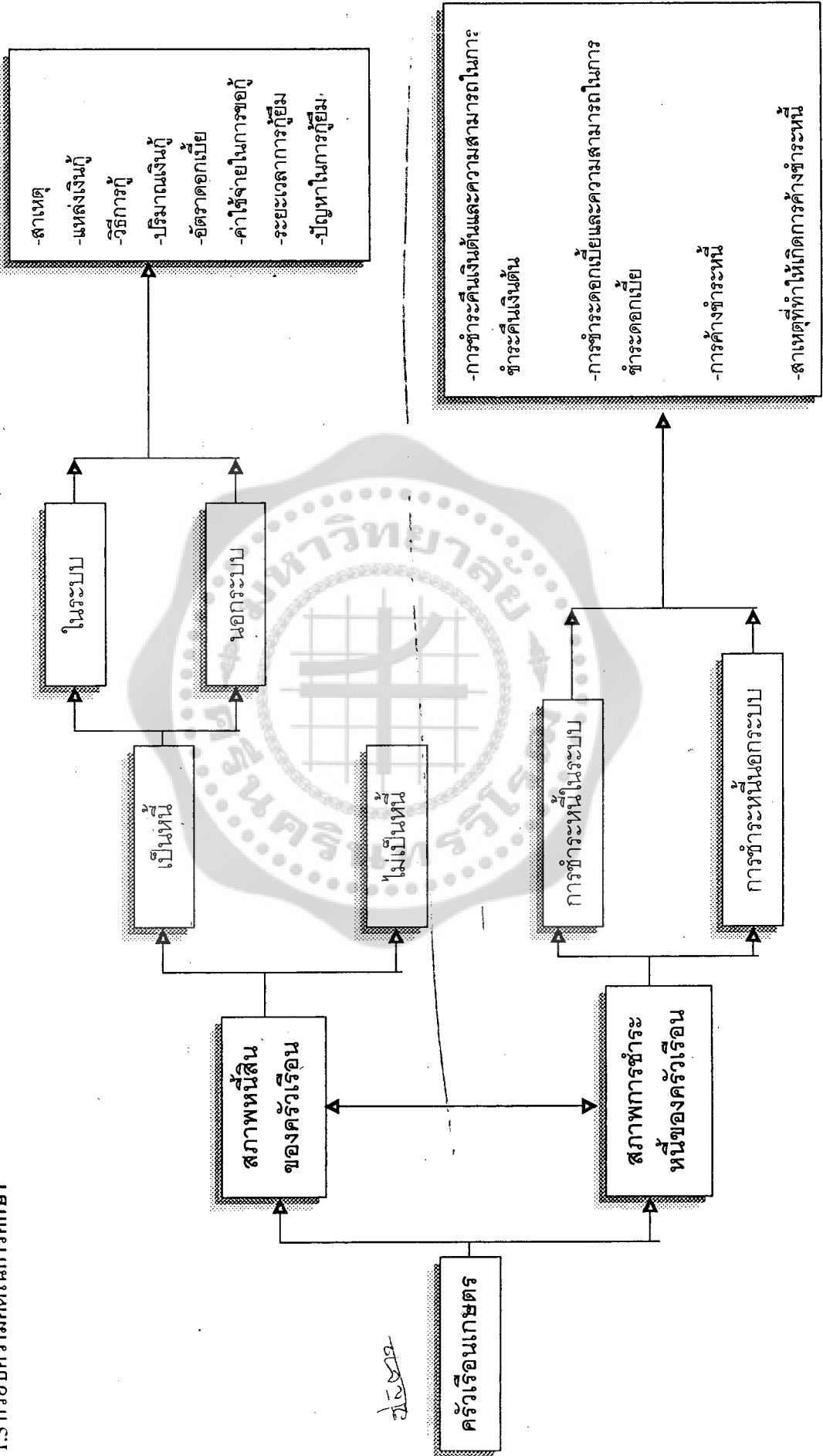
4. บันทึกและประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

หลังจากที่ได้ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์แบบใช้แบบสัมภาษณ์แล้ว ขั้นตอนต่อไปก็จะเป็นการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ มาทำการประมวลผล โดยในการศึกษานี้ ได้เลือกที่จะใช้วิธีการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผล

ในการวิเคราะห์ผลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ตามความเหมาะสม รวมทั้งใช้ Chi Square ในการหาความเกี่ยวข้อง / ความเป็นอิสระของตัวแปร

1.5 กรอบความคิดในการศึกษา

บทที่ 2

หนี้สินของเกษตรกรไทยและสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดนครนายก

2.1 ภาวะการเป็นหนี้ของเกษตรกรไทย

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกษตรกรไทยส่วนใหญ่มีภาระหนี้สิน ก็คือ ลักษณะการผลิตในภาคเกษตรกรรมของไทยเป็นการผลิตที่พึ่งพาธรรมชาติเป็นอย่างมาก ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรจะมากหรือน้อยเพียงใดนั้น จะขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของสภาพพื้นที่ และสภาพดินฟ้าอากาศ ในช่วงฤดูกาลผลิตนั้น ๆ ถ้าหากในปีใดเกิดภาวะฝนแล้ง หรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ผลผลิตของภาคเกษตรจะมีปริมาณลดน้อยลง ทำให้รายได้ของเกษตรกรลดน้อยลงตามไปด้วย ถึงแม้ว่าปริมาณผลผลิตที่ลดลงจะทำให้ระดับราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้นก็ตาม แต่ระดับราคาที่เพิ่มสูงขึ้น ก็ไม่เพียงพอที่จะไปชดเชยในส่วนของปริมาณผลผลิตที่ลดลงได้ แต่ถ้าหากในปีใด ฝนตกต้องตามฤดูกาล สภาพธรรมชาติเอื้ออำนวยต่อการผลิตสินค้าเกษตร ผลผลิตทางการเกษตรก็จะออกสู่ท้องตลาดเป็นจำนวนมาก ทำให้ระดับราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ส่งผลให้รายได้ของเกษตรกรลดลง ในขณะที่รายได้ของเกษตรกรลดลง แต่ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรกลับไม่ได้ลดลงตามไปด้วย ทำให้รายได้ของเกษตรกรที่ได้รับไม่เพียงพอต่อรายจ่ายทางด้านต้นทุนการผลิต และรายจ่ายในการดำรงชีพของเกษตรกร เกษตรกรต้องประสบกับภาวะการขาดทุนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้เงินสดทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นน้อยกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายเงินสดทางการเกษตร (จากตารางที่ 2.1ก) โดยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 ถึงฉบับที่ 8 รายได้เงินสดทางการเกษตรมีอัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 10.86 ต่อปี ในขณะที่รายจ่ายเงินสดทางการเกษตรมีอัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 11.30 ต่อปี ทำให้รายได้เงินสดสุทธิขยายตัวเพียงร้อยละ 10.60 ต่อปี ในขณะที่รายได้จากการออกไปหางานทำนอกภาคเกษตรมีการขยายตัวร้อยละ 12.91 และรายจ่ายนอกภาคเกษตรซึ่งเป็นรายจ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภค มีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.66 ต่อปี เมื่อพิจารณารายได้การเกษตรเพียงลำพัง จะเห็นได้ว่าแม้แต่รายได้เงินสดทางการเกษตรโดยรวมก็มีมูลค่าไม่เพียงพอกับรายจ่ายของครัวเรือนในภาคเกษตร ซึ่งมีทั้งรายจ่ายเงินสดทางการเกษตร และรายจ่ายเพื่อการบริโภค และเมื่อคำนึงถึงรายจ่ายลงทุนที่ครัวเรือนเกษตรจะต้องชำระให้กับปัจจัยการผลิตและเงินกู้ยืมแล้ว คงเหลือรายได้เงินสดสุทธิการเกษตรต่ำกว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภคของครัวเรือนเกษตร ทำให้เกษตรกรจำนวนมาก จำต้องอยู่ใน

ตารางที่ 2.1ก รายได้และรายจ่ายเงินสดของครัวเรือนเกษตรกรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2-8

รายได้และรายจ่ายเงินสดของครัวเรือนเกษตรกรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2-8									
	ระดับประเทศ								
	แผนฯ ฉบับ 2	แผนฯ ฉบับ 3	แผนฯ ฉบับ 4	แผนฯ ฉบับ 5	แผนฯ ฉบับ 6	แผนฯ ฉบับ 7	แผนฯ ฉบับ 8	Growth Rate	
รายได้เงินสดทางการเกษตร	3,825.45	7,752.24	16,777.32	18,794.20	32,555.07	61,817.68	68,659.06	10.86	
รายจ่ายเงินสดทางการเกษตร	2,390.49	3,017.00	7,605.39	9,378.41	17,447.53	32,006.11	40,721.20	11.30	
รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร	1,434.96	4,735.24	9,171.93	9,415.79	15,107.54	29,811.57	27,937.86	10.60	
รายได้เงินสดนอกการเกษตร	2,095.82	3,902.20	8,842.00	13,629.09	19,629.52	51,058.82	58,213.92	12.91	
รายจ่ายเงินสดนอกการเกษตร	Na	7,697.43	15,340.05	19,900.80	28,849.29	59,721.76	59,827.93	9.66	
รายได้เงินสดรวม	5,921.27	11,654.44	25,619.32	32,423.29	52,184.59	112,876.50	126,872.98	11.67	
รายจ่ายเงินสดรวม	Na	10,714.43	22,945.44	29,279.21	46,296.82	91,727.87	100,549.13	10.40	
อัตราส่วนของรายได้เงินสดทางการเกษตรต่อรายได้เงินสดนอกการเกษตร	1.83	1.99	1.90	1.38	1.66	1.21	1.18		

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.1ข เปรียบเทียบจำนวนครัวเรือนเกษตรทั้งหมด และครัวเรือนที่เป็นหนี้ ปีเพาะปลูก 2513/14-2542/43

หน่วย : ครัวเรือน

รายการ	2513/14	2514/15	2519/20	2521/22	2523/24	2525/26	2529/30	2531/32	2533/34	2534/35	2538/39	2541/42	2542/43	อัตราเพิ่มเฉลี่ย (%)
ระดับประเทศ														
ครัวเรือนทั้งหมด	3,645,000	3,787,000	3,974,000	4,378,000	4,468,000	4,689,000	5,030,000	5,040,132	5,073,471	5,130,531	5,502,782	5,513,855	5,642,890	1.48
ครัวเรือนมีหนี้	1,662,000	1,038,000	1,550,000	1,914,265	1,131,702	1,176,137	1,129,091	1,279,000	1,408,000	1,729,831	2,857,993	3,050,412	3,379,163	2.77
ร้อยละครัวเรือนเป็นหนี้	45.60	27.41	39.00	43.72	25.33	25.08	22.45	25.38	27.75	33.72	51.94	55.32	60	1.27

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

วัฏจักรของภาระหนี้สินต่อไป ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากตารางที่ 2.1x ที่แสดงถึงจำนวนครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ จากการพิจารณาจะเห็นได้ว่า ครัวเรือนที่เป็นหนี้ในปี 2542/43 สูงถึง ร้อยละ 60 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรทั้งหมด และเมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละของครัวเรือนที่เป็นหนี้ นับตั้งแต่ปี 2513/14 เป็นต้นมา จะพบว่าสัดส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยเท่ากับ 1.27%

ดังนั้น รายได้จากกิจกรรมนอกการเกษตรจึงเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญในการเกื้อกูลภาระค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรที่เพิ่มสูงขึ้น ด้วยการใช้แรงงานครัวเรือนออกไปหารายได้ โดยปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นมากในพื้นที่ที่ยากจน โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรเกษตร และรายได้จากการเกษตรที่ค่อนข้างต่ำ

นอกจากการผลิตสินค้าของภาคเกษตรจะขึ้นอยู่กับสภาพธรรมชาติแล้ว โดยลักษณะของตัวสินค้าเกษตรและลักษณะการผลิตของเกษตรกรไทย ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดภาระหนี้ของเกษตรกร กล่าวคือ ลักษณะของสินค้าเกษตรซึ่งเป็นสินค้าที่เน่าเสียได้ง่าย (Perishable Goods) ทำให้ไม่สามารถเก็บสินค้าไว้ได้นาน ทำให้เกษตรกรขาดอำนาจในการต่อรองด้านราคา เกษตรกรจึงไม่สามารถเก็บสินค้าไว้ขายในช่วงที่ระดับราคาสินค้าสูงได้ รายได้ที่เกษตรกรได้รับจึงอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าต้นทุนการผลิตและค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา ส่วนลักษณะการผลิตของเกษตรกรไทย ซึ่งไม่ค่อยมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีมากนัก ทำให้การผลิตในภาคเกษตรของไทยเป็นการผลิตแบบดั้งเดิม คือ ถ้าหากต้องการที่จะเพิ่มปริมาณผลผลิตก็มักจะทำการขยายพื้นที่เพาะปลูกแทนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต ทำให้ไม่สามารถเพิ่มผลผลิตได้เต็มที่และการผลิตก็เป็นแบบไม่ค่อยมีประสิทธิภาพนัก โดยสามารถพิจารณาได้จากผลิตภาพการผลิตทางการเกษตร จากตารางที่ 2.1ค จากการพิจารณาจะพบว่าในปี 2541/42 รายได้สุทธิการเกษตรต่อพื้นที่ 1 ไร่ มีมูลค่าเท่ากับ 1,015.71 บาท และต่อแรงงาน 1 คน เท่ากับ 7,563.79 บาท ลดลงจากปี 2538/39 ซึ่งมีผลิตภาพต่อหน่วยพื้นที่และแรงงานเท่ากับ 1,484.39 และ 11,085.17 บาท ตามลำดับ ผลิตภาพการผลิตที่ลดลงชี้ให้เห็นถึงการถดถอยของการผลิตทางการเกษตร ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีของเกษตรกรไทย

การที่เกษตรกรของไทยต้องเผชิญกับภาวะการณ์ที่รายได้ที่เกษตรกรได้รับต่ำกว่ารายจ่ายในด้านต้นทุนการผลิตและค่าครองชีพ ทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องก่อหนี้ เพื่อนำมาใช้ในการทำการเกษตรในช่วงฤดูกาลถัดไปและนำมาใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพ เพราะการผลิตทางการเกษตรยังต้องอาศัยการกั๊ยืมเงินเพื่อการลงทุนใช้จ่าย และมีแนวโน้มการกั๊ยืมมากขึ้นตามมูลค่าปัจจัยการผลิตและการบริโภคที่สูงขึ้น โดยหนี้สินเหล่านี้ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา

จากข้อเท็จจริงในด้านรายได้ รายจ่าย รวมทั้งการกั๊ยืมเงินที่ไม่เกื้อกูลต่อภาคเกษตรมากนัก ทำให้หนี้สินค้างชำระปะปรายปีในปี 2541/42 เพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 50 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนที่ค้าง

ตารางที่ 2.1๑ ผลิตภาพการผลิตทางการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร ปีเพาะปลูก 2538/39 และ 2541/42

เปรียบเทียบผลิตภาพการผลิตทางการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร ปีเพาะปลูก 2538/39 และ 2541/42											
หน่วย : บาท/ครัวเรือน											
รายการ	ปีเพาะปลูก 2538/39						ปีเพาะปลูก 2541/42				
	ประเทศ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้		ตะวันออก เฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้	
รายได้สุทธิเกษตรกร (Net farm income)	37,911.27	19,019.19	38,550.71	71,448.13	63,480.33	25,939.47	11,852.14	25,725.65	59,460.10	39,457.65	
รายได้สุทธิเกษตรกร /ไร่	1,484.39	717.16	1,671.76	2,373.69	2,836.48	1,015.71	460.48	1,149.55	1,871.66	1,678.35	
รายได้สุทธิเกษตรกร/แรงงาน 1 คน	11,085.17	5,297.82	12,277.30	20,183.09	18,670.69	7,563.79	3,298.32	8,144.21	18,557.08	11,203.60	

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 2.1ง ทรัพย์สิน-หนี้สิน ของครัวเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2538/39 และ 2541/42

เปรียบเทียบทรัพย์สิน - หนี้สิน ของครัวเรือนเกษตร ปีเพาะปลูก 2538/39 และ 2541/42				
หน่วย : บาท/ครัวเรือน				
รายการ	ปีเพาะปลูก 2538/39	ปีเพาะปลูก 2541/42	ส่วน แตกต่าง	
ทรัพย์สินครัวเรือนปลายปี	1,928,743.72	1,063,229.59	-44.87	
- ทรัพย์สินเกษตร	964,371.86	772,198.68	-19.93	
- ทรัพย์สินนอกเกษตร	363,520.21	291,030.91	-19.94	
ขนาดหนี้สินค้างชำระปลายปี	24,672.13	37,019.35	50.05	
หนี้สินระยะสั้น <= 1 ปี	8,815.35	10,217.34	15.90	
หนี้สินระยะกลาง <= 5 ปี	6,594.86	9,573.20	45.16	
หนี้สินระยะยาว > 5 ปี	9,261.92	17,228.81	86.02	
ทรัพย์สินเกษตรสุทธิ (Net Worth)	939,699.73	735,179.33	-21.76	
ทรัพย์สินเกษตร / หนี้สิน	39.09	20.86	-46.63	
ทรัพย์สินดำเนินงาน & หมุนเวียน / หนี้สินระยะกลาง&สั้น	5.45	3.05	-44.11	
ทรัพย์สินหมุนเวียน / หนี้สินระยะสั้น	5.20	2.47	-52.47	

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ชำระในปี 2538/39 (ตารางที่ 2.1ง) แม้ว่าอัตราส่วนทรัพย์สินกับหนี้สินจะอยู่ในเกณฑ์ที่สูงอยู่ แต่ก็ เป็นอัตราส่วนที่ลดลง ซึ่งก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับภาคการผลิตสาขาอื่น ๆ นอกจากนี้ จากการ พิจารณาข้อมูลในตารางที่ 2.1ง จะพบว่าหนี้สินของครัวเรือนภาคเกษตรจะเป็นหนี้สินระยะยาวมาก ที่สุด โดยในปี 2541/42 มูลค่าของหนี้สินระยะยาวมีมูลค่า 17,228.81 บาท/ครัวเรือน ในขณะที่มูลค่า ของหนี้สินระยะสั้นและระยะปานกลางมีค่าเท่ากับ 10,217.34 และ 9,573.20 บาท/ครัวเรือน ตาม ลำดับ การที่หนี้สินส่วนใหญ่เป็นหนี้สินระยะยาว เพราะการทำการผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่จำ เป็นต้องอาศัยระยะเวลายาวนานพอสมควรกว่าจะทำการเก็บเกี่ยวพืชผลได้

2.2 หนี้สินในระบบและนอกระบบของเกษตรกร

ลักษณะหนี้สินของเกษตรกรสามารถจำแนกตามแหล่งที่มาของสินเชื่อ ได้เป็น 2 ประเภท ใหญ่ ๆ ได้แก่ หนี้สินในระบบและหนี้สินนอกระบบ โดยหนี้สินในระบบของเกษตรกร คือ หนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมจากสถาบันการเงินในระบบ หรือสถาบันการเกษตร เช่น ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธ.ก.ส.) สหกรณ์การเกษตร และสถาบันการเกษตร ที่ธ.ก.ส. ให้กู้ยืมเพื่อเป็นทุนให้กับสมาชิกกู้ยืมต่อไป โดยลักษณะของหนี้สินมีทั้งหนี้สินระยะสั้น ปานกลาง และระยะยาว หนี้สินดังกล่าวอาจจะอยู่ในรูปของเงินสด หรือวัสดุอุปกรณ์ตามความ เหมาะสม หนี้สินในระบบของเกษตรกร นอกจากจะเกิดจากการกู้ยืมของสถาบันการเงินต่าง ๆ ใน ระบบที่กล่าวมาแล้วนั้น เกษตรกรอาจจะกู้ยืมจากหน่วยงานของรัฐซึ่งไม่ได้เป็นสถาบันการเงิน ตามโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร เช่น โครงการพืชหมุนเวียนของกรมส่งเสริมการ เกษตร โครงการป้อน โครงการข้าวขององค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ฯลฯ โดยโครงการเหล่านี้ส่วน ใหญ่จะให้ความช่วยเหลือในรูปของวัสดุอุปกรณ์มากกว่าจะเป็นการให้ความช่วยเหลือในด้านเงิน ทุน สำหรับหนี้สินนอกระบบเป็นหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนแหล่งอื่นที่ไม่ได้เป็น สถาบันการเงินในระบบ เช่น นายทุน ญาติพี่น้อง พ่อค้า และเพื่อนบ้าน ลักษณะหนี้สินนอกระบบ อาจจะอยู่ในรูปของการกู้ยืมแบบต่าง ๆ เช่น การกู้แบบทำนาตัดดอก การกู้แบบตกข้าวเขียว การกู้ ข้าว การกู้ปุ๋ย เป็นต้น สำหรับหลักเกณฑ์ในการให้สินเชื่อของแหล่งที่มาของสินเชื่อทั้ง 2 ประเภท จะแตกต่างกัน กล่าวคือ แหล่งเงินกู้ในระบบจะคิดอัตราดอกเบี้ยในระดับที่ค่อนข้างต่ำมากเมื่อ เปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยของแหล่งเงินทุนนอกระบบ เนื่องจากการกู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อระบบ ต้องมีการนำหลักทรัพย์ของผู้กู้ ไปค้ำประกันเงินกู้ กับผู้ให้กู้ และมีการพิจารณาถึงความสามารถใน การชำระหนี้ของผู้กู้ ทำให้ความเสี่ยงในเรื่องปัญหาของหนี้สูญ จะมีน้อย ส่วนแหล่งเงินทุนนอก ระบบจะมีการคิดอัตราดอกเบี้ยในระดับที่สูงมาก เนื่องจากการตกลงทำการกู้ยืมที่ไม่จำเป็นต้อง อยู่ในรูปของการทำสัญญาตามกฎหมาย อาจไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันก็ได้ จะเป็นการอาศัย

ความสนิทสนมหรือการรู้จักคุ้นเคยกันเท่านั้น ขั้นตอนในการขอกู้และการให้เงินกู้ก็รวดเร็วกว่าการกู้จากแหล่งสินเชื่อในระบบ โดยสินเชื่ออาจจะอยู่ในรูปของเงินสด บัญชี ฝากออมทรัพย์ หรือพันธบัตร การใช้คืนอาจจะอยู่ในรูปของเงินสด และ/หรือ ผลผลิตก็ได้ ส่วนระยะเวลาการใช้คือส่วนใหญ่จะสิ้นสุดประมาณหนึ่งช่วงฤดูกาลผลิต

สำหรับสินเชื่อของครัวเรือนเกษตรในปี 2541/42 มีมูลค่าสูงถึง 17,854.48 บาท/ครัวเรือน (ตารางที่ 2.2ก) ซึ่งประกอบไปด้วยแหล่งเงินกู้นอกสถาบัน 16.96% และแหล่งเงินกู้ในสถาบัน 83.04% นอกจากมูลค่าขนาดของสินเชื่อจะเพิ่มขึ้นแล้ว สัดส่วนของหนี้ในสถาบันและนอกสถาบันก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยในปี 2541/42 สัดส่วนของหนี้นอกสถาบันเพิ่มขึ้นจากปี 2538/39 คิดเป็นสัดส่วน 7.95% ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการจำกัดการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินระบบอันเนื่องมาจากสภาวะทางเศรษฐกิจตกต่ำนับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็นต้นมา ทำให้ภาคครัวเรือนเกษตรซึ่งมีความต้องการสินเชื่อต้องหันมาพึ่งสินเชื่อจากสถาบันการเงินนอกระบบ ถึงแม้ว่าจะต้องเสียอัตราดอกเบี้ยในระดับที่สูงมากก็ตาม

ตารางที่ 2.2ก ขนาดสินเชื่อของครัวเรือนเกษตร จำแนกตามแหล่งเงินกู้

เปรียบเทียบขนาดสินเชื่อของครัวเรือนเกษตร จำแนกตามแหล่งเงินกู้ ปีเพาะปลูก 2538/39 และ 2541/42		
รายการ	2538/39	2541/42
ขนาดของสินเชื่อ (บาท/ครัวเรือน)	15,048.83	17,854.48
- นอกสถาบัน %	9.01	16.96
- ในสถาบัน %	90.99	83.04

ที่มา : จำนวนจากข้อมูลสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

2.3 สภาพทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของจังหวัด

2.3.1 ผลิตภัณฑ์จังหวัดเบื้องต้น (Gross Provincial Product)

ในปี 2540 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดนครนายกลดลงร้อยละ 3.54 มีรายได้ที่แท้จริง (ผลิตภัณฑ์จังหวัดเบื้องต้นในราคาคงที่ปี2531) เฉลี่ยต่อหัวของประชากรในจังหวัดเท่ากับ 23,653 บาท/ปี ส่วนผลิตภัณฑ์ของจังหวัดที่แท้จริงมีมูลค่าเท่ากับ 5,889.529 ล้านบาท โดยมาจากสาขาการค้าส่งและค้าปลีก (Wholesale and retail trade) มากที่สุดคือมีมูลค่าเท่ากับ 1,516.106 ล้านบาท คิดเป็น 25.74% ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งจังหวัด รองลงมาเป็นรายได้ที่มาจากสาขาการเกษตร (Agriculture) ที่มีมูลค่าเท่ากับ 1,225.911 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 22.82 ของมูลค่า

ผลิตภัณฑ์ทั้งจังหวัด ส่วนรายได้ที่มาจากสาขาการบริการ (Service) จัดอยู่ในอันดับที่ 3 มีมูลค่าเท่ากับ 685.532 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11.64 ส่วนรายได้ที่เหลือมาจากสาขาอื่น ๆ เช่น สาขาอุตสาหกรรม (Manufactureing) ก่อสร้าง (Construction) บริการราชการและป้องกันประเทศ (Public acministration and defence) ธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ (Banking insurance and real estate) เป็นต้น (แผนภาพที่ 2.3.1ก)

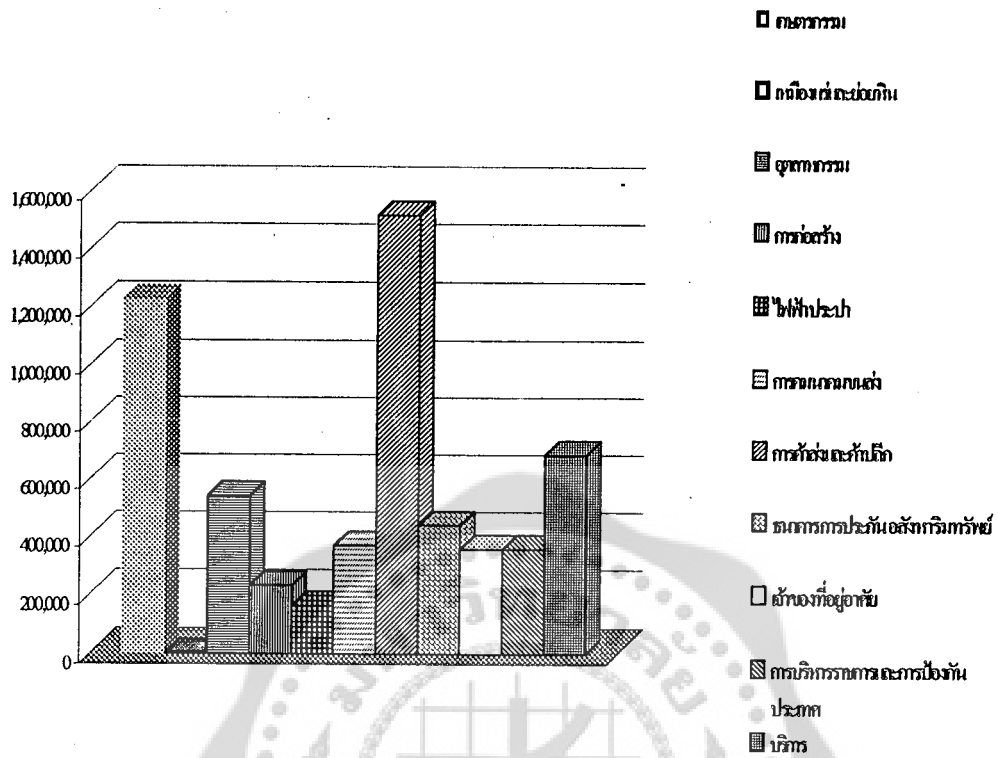
เมื่อพิจารณาถึงการเติบโตของภาคเกษตรของจังหวัดนครนายก จะพบว่า อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์จังหวัดที่แท้จริงสาขาเกษตร(ในราคาคงที่ปี2531)เติบโตโดยเฉลี่ยช่วงปี 2533-2540 เท่ากับร้อยละ 4.62 โดยได้เพิ่มขึ้นจากระดับติดลบร้อยละ 41.79 ในปี 2533 เป็นเติบโตร้อยละ 78.06 ในปี 2534 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงมากเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์สาขาอื่นๆ ยกเว้นสาขาอุตสาหกรรม ซึ่งมีอัตราการเติบโตใกล้เคียงกับสาขาการเกษตร (แผนภาพที่ 2.3.1ข)

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของผลิตภัณฑ์จังหวัดสาขาเกษตรที่แท้จริง(ราคาคงที่ปี2531) ในปี 2540 จะพบว่า ผลิตภัณฑ์ประเภทกสิกรรม(Crops)มีมูลค่าสูงสุดคือ 720.030 ล้านบาท รองลงมาคือประเภทปศุสัตว์(Livestock)มีมูลค่า 318.011 ล้านบาท และผลิตภัณฑ์ประมง (Fisheries)มีมูลค่า 81.322 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 58.73 , 25.94 และ 6.62 ของผลิตภัณฑ์จังหวัดที่แท้จริงสาขาเกษตร ตามลำดับ (แผนภาพที่ 2.3.1ค)

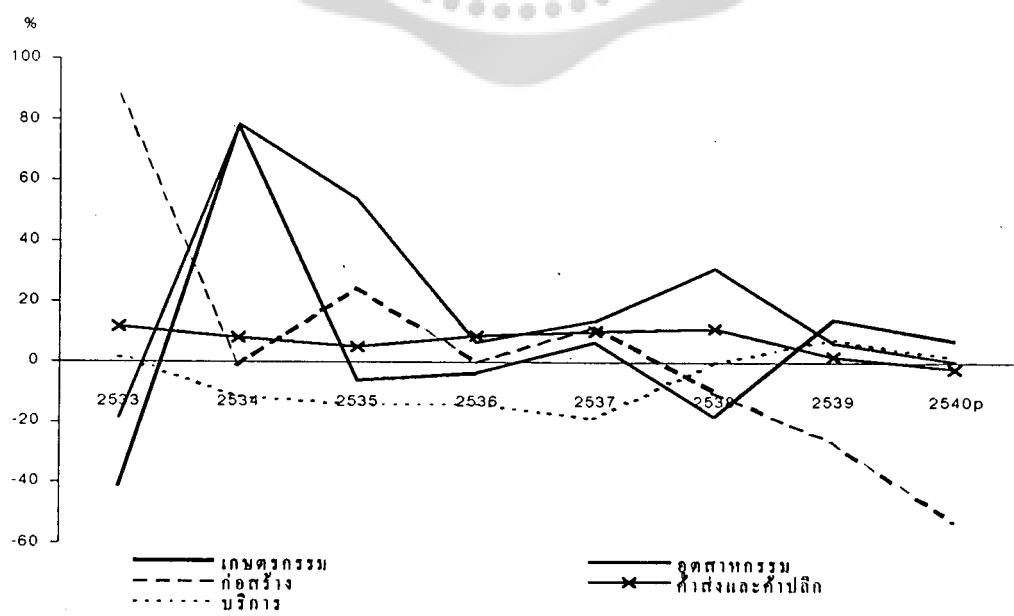
สำหรับอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆในสาขาเกษตรนั้นเมื่อพิจารณาในช่วงปี2533-2540 พบว่า มีการเติบโตค่อนข้างผันผวน (แผนภาพที่ 2.3.1ง และ2.3.1จ) อย่างไรก็ตาม ในปี 2540 อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์สาขาเกษตรส่วนใหญ่เติบโตเป็นบวก ยกเว้นสาขาบริการทางการเกษตรที่มีการเติบโตเป็นลบ

2.3.2 ปริมาณสินเชื่อและเงินฝาก

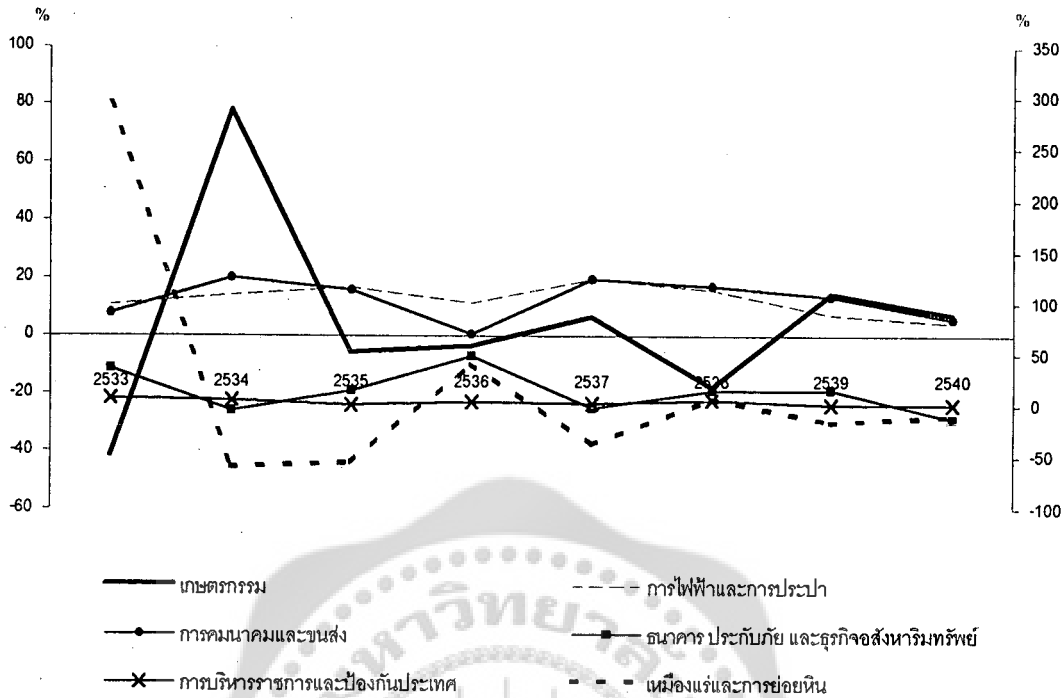
ในช่วงปี 2538-2542 ปริมาณยอดเงินฝากของจังหวัดนครนายกมีอัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 8.19 ต่อปี ในขณะที่อัตราการเพิ่มขึ้นของปริมาณสินเชื่อของจังหวัดเท่ากับ 10.21% ต่อปี โดยในปี 2541 ปริมาณของเงินฝากของจังหวัดสูงถึง 7,464 ล้านบาท เป็นปริมาณยอดเงินฝากที่สูงที่สุดในช่วงปี 2538-2542 สำหรับปี 2542 มูลค่ายอดเงินฝากมีค่าเท่ากับ 6,806 พันล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.15 ของปริมาณเงินฝากทั้งประเทศ จัดอยู่ในอันดับที่ 57 ของประเทศ ส่วนปริมาณสินเชื่อมียอดเงินสูงสุดในปี 2540 มีมูลค่าเท่ากับ 5,790 พันล้านบาท สำหรับปี 2542 จังหวัดนครนายกมียอดเงินสินเชื่อเท่ากับ 4,867 พันล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.095 ของปริมาณสินเชื่อทั้งประเทศ จัดอยู่ในอันดับที่ 59 ของประเทศ (ตารางที่ 2.3.2ก)

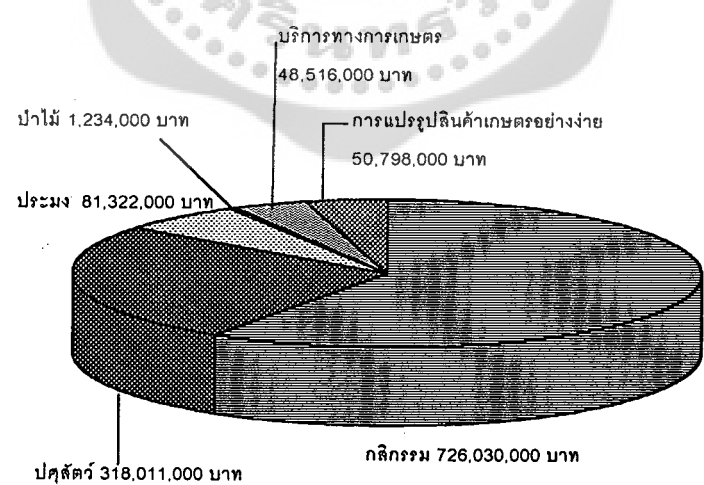
แผนภาพที่ 2.3.1ก ผลผลิตจังหวัดเชียงใหม่ (Gross Provincial Product) ปี 2540 ในราคาคงปี 2531 จำแนกตามสาขาการผลิต

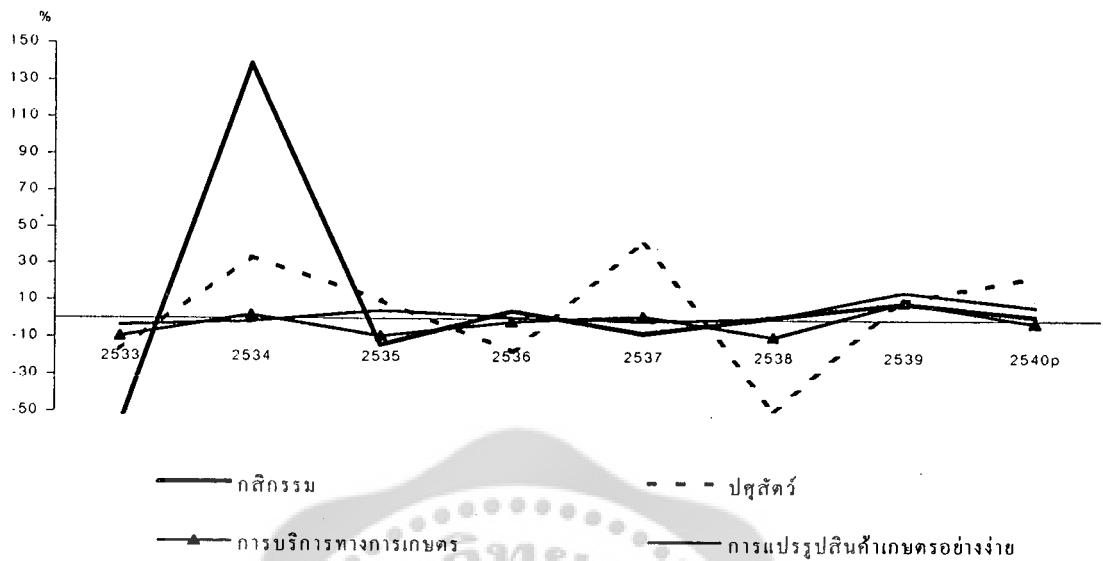
แผนภาพที่ 2.3.1ข อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์จังหวัดที่แท้จริงสาขาเกษตรและสาขาอื่นๆ

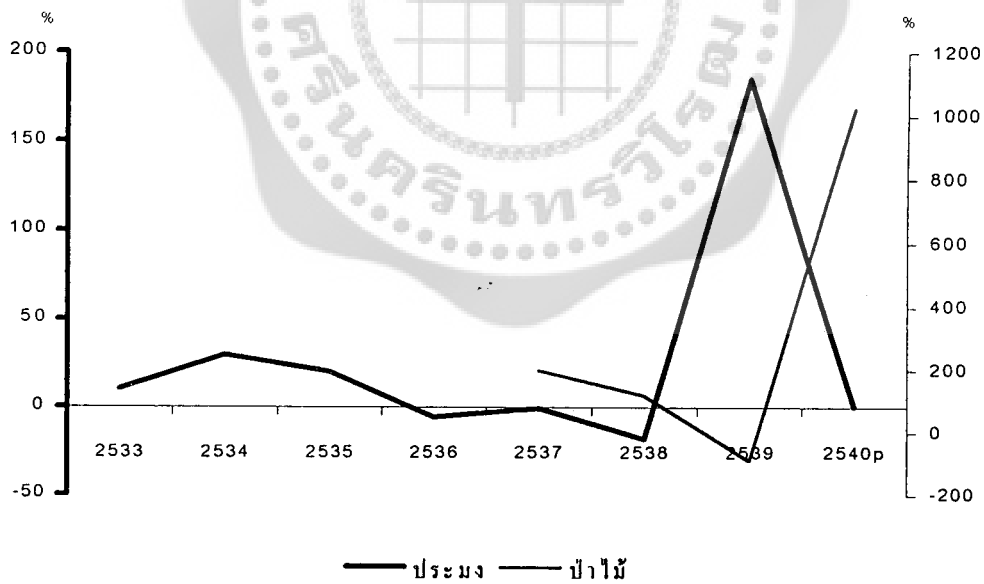
แผนภาพที่ 2.3.1ข(ต่อ) อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์จังหวัดที่แท้จริงสาขาการเกษตรและสาขาอื่นๆ

แผนภาพที่ 2.3.1ค ภาพแสดงผลิตภัณฑ์จังหวัดที่แท้จริงของภาคการเกษตรในปี 2540 แยกตามประเภทผลิตภัณฑ์

แผนภาพที่ 2.3.1ง อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆในสาขาเกษตร

แผนภาพที่ 2.3.1จ อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์ป่าไม้และประมง

ตารางที่ 2.3.2ก จำนวนและอัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินฝากและสินเชื่อของจังหวัดนครนายก

ปี	เงินฝาก		สินเชื่อ	
	จำนวน (ล้านบาท)	เปลี่ยนแปลง(%)	จำนวน (ล้านบาท)	เปลี่ยนแปลง(%)
2538	5609.79	19.23	4279.162	33.76649
2539	6599.645	17.64	5535.136	29.35093
2540	7360.207	11.52	5790.161	4.607385
2541	7464.405	1.41	5351.925	-7.56863
2542 ¹	6806.211	-8.81	4866.756	-9.06532
ค่าเฉลี่ย	6768.052	8.19	5164.628	10.21

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.3.3 สหกรณ์การรวมกลุ่มและแหล่งเงินทุนในท้องถิ่น

• สหกรณ์

ณ วันที่ 1 มกราคม 2543 จังหวัดนครนายกมีสหกรณ์รวมทั้งสิ้น 20 สหกรณ์ มีสมาชิก 32,716 คน แบ่งเป็นสหกรณ์ภาคการเกษตร จำนวน 13 สหกรณ์ สมาชิก 24,994 คน และเป็นสหกรณ์นอกภาคการเกษตร 7 สหกรณ์ สมาชิก 7,722 คน นอกจากนี้สหกรณ์แต่ละประเภทยังแยกย่อยออกเป็นประเภทต่าง ๆ

1) สหกรณ์ภาคการเกษตร ประกอบไปด้วย

- (1.1) สหกรณ์การเกษตร จำนวน 10 สหกรณ์ มีสมาชิก 23,916 คน
- (1.2) สหกรณ์การประมง จำนวน 1 สหกรณ์ มีสมาชิก 79 คน
- (1.3) สหกรณ์นิคม จำนวน 2 สหกรณ์ มีสมาชิก 999 คน

¹ เงินฝากของประเทศเท่ากับ 4,672,127 ล้านบาท(ปี 2542)

สินเชื่อของประเทศเท่ากับ 5,119,042 ล้านบาท(ปี 2542)

ที่มา ธนาคารแห่งประเทศไทย อ้างจากประมวลข้อมูลสถิติที่สำคัญของประเทศไทย 2544

2) สหกรณ์นอกภาคการเกษตร ประกอบไปด้วย

- (2.1) สหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 5 สหกรณ์ มีสมาชิก 6,739 คน
- (2.2) สหกรณ์ร้านค้า จำนวน 2 สหกรณ์ มีสมาชิก 983 คน

๐ การรวมกลุ่มและแหล่งเงินทุนในท้องถิ่น

ในจังหวัดนครนายกได้มีการรวมกลุ่มและระดมเงินทุนในท้องถิ่น เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ พัฒนาการลงทุน การผลิตและการตลาด ตลอดจนการบริหารการจัดการเชิงธุรกิจในหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกัน และยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของคนในจังหวัดให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเงินทุนในท้องถิ่น โดยการรวมกลุ่มและแหล่งเงินทุนในท้องถิ่นของจังหวัดนครนายก สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

- (1) การรวมกลุ่มตามการจัดตั้งอาชีพ
- (2) การรวมกลุ่มตามสถาบันการเกษตร
- (3) การรวมกลุ่มตามประเภทของการส่งเสริมอาชีพ

สำหรับการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- (1) จัดตั้งศูนย์สาริตการตลาดในเขตตำบล 12 แห่ง
- (2) จัดตั้งยู้งฉาง 3 แห่ง
- (3) จัดตั้งธนาคารข้าว 6 แห่ง

จากข้อมูลเดือนมกราคม 2543 พบว่า จังหวัดนครนายกมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ 137 กลุ่ม มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 7,620 คน เงินสะสม 13,551,028 บาท

2.3.4 การประกอบอาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดนครนายกประกอบอาชีพทางการเกษตร กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลจำนวนและร้อยละของหมู่บ้านจำแนกตามอาชีพหลักที่สำคัญของราษฎรในหมู่บ้านของอำเภอต่างๆในปี 2541 (สำนักงานสถิติจังหวัดนครนายก) จะพบว่า อำเภอปากพลีมีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 51 หมู่บ้าน มีหมู่บ้านที่ประชากรมีอาชีพทำนาและทำสวนเป็นหลักรวมกันเป็นจำนวน 41 หมู่บ้าน หรือคิดเป็นร้อยละ 80.4 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมดในอำเภอ ซึ่งถือเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับอำเภออื่นๆ ส่วนอำเภอบ้านนาอันมีสัดส่วนดังกล่าวต่ำที่สุด

กล่าวคือ มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 115 หมู่บ้าน มีหมู่บ้านที่ประชากรมีอาชีพทำนา ทำสวน และทำไร่เป็นหลักรวมกันเป็นจำนวน 76 หมู่บ้าน หรือคิดเป็นร้อยละ 66.1 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมดในอำเภอ สำหรับอำเภอองครักษ์และอำเภอเมืองนั้นมีสัดส่วนหมู่บ้านที่ประชากรประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลักคิดเป็นร้อยละ 67.86 และ 67.21 ตามลำดับ (แผนภาพที่ 2.3.4ก และ 2.3.4ข) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในแต่ละอำเภอของจังหวัดนครนายกล้วนมีจำนวนหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลักมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด

ตารางที่ 2.3.3ก จำนวนกลุ่มสถาบันการเกษตรของจังหวัดนครนายก

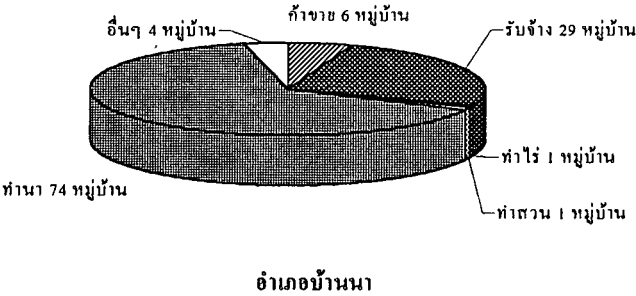
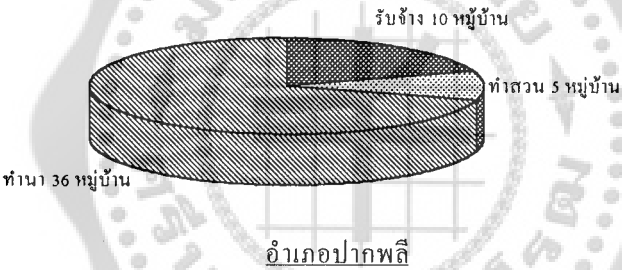
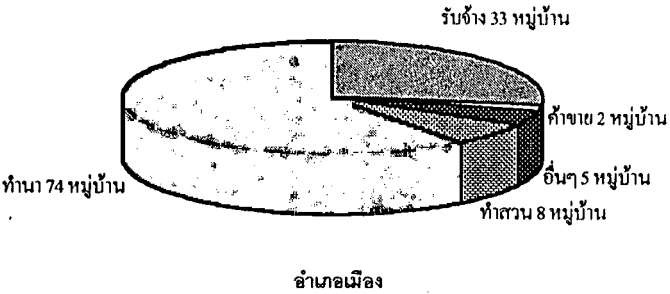
อำเภอ	กลุ่มเกษตรกร		กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร		กลุ่มส่งเสริมอาชีพ	
	กลุ่ม	จำนวนสมาชิก	กลุ่ม	จำนวนสมาชิก	กลุ่ม	จำนวนสมาชิก
เมืองนครนายก	9	1,046	30	667	12	264
บ้านนา	4	319	14	369	13	271
องครักษ์	2	110	18	428	7	181
ปากพลี	3	545	18	434	9	121
รวม	18	2,020	80	1,898	41	837

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก

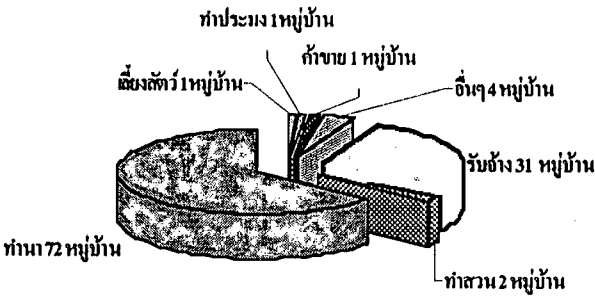
ตารางที่ 2.3.3ข จำนวนกลุ่มส่งเสริมอาชีพของจังหวัดนครนายก

ประเภทกิจกรรม	อำเภอเมือง		อำเภอบ้านนา		อำเภอองครักษ์		อำเภอปากพลี		รวม	
	กลุ่ม	จำนวนสมาชิก	กลุ่ม	จำนวนสมาชิก	กลุ่ม	จำนวนสมาชิก	กลุ่ม	จำนวนสมาชิก	กลุ่ม	จำนวนสมาชิก
ชมรมไม้ผล	2	6	-	-	-	-	-	-	2	6
กลุ่มส่งเสริมการปลูกแตงโม	3	73	2	56	-	-	-	-	5	129
กลุ่มส่งเสริมการปลูกพืชผัก	3	102	14	520	-	-	-	-	17	622
กลุ่มส่งเสริมการเพาะเห็ดฟาง	8	60	14	220	2	16	18	188	42	490
กลุ่มส่งเสริมการทำนาปรัง	3	73	-	-	6	210	-	-	9	283
กลุ่มส่งเสริมการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ	-	-	-	-	4	135	-	-	4	135
กลุ่มส่งเสริมผู้เลี้ยงไก่	8	56	-	-	-	-	-	-	8	56
กลุ่มส่งเสริมการเลี้ยงปลาตาก	10	80	-	-	-	-	-	-	10	80
กลุ่มส่งเสริมการปลูกข้าวโพด	7	482	6	280	6	235	6	318	25	1,315

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก

แผนภาพที่ 2.3.4ก จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามอาชีพหลักของประชากรในอำเภอต่างๆ

แผนภาพที่ 2.3.4ข จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามอาชีพหลักของประชากรในอำเภอองครักษ์

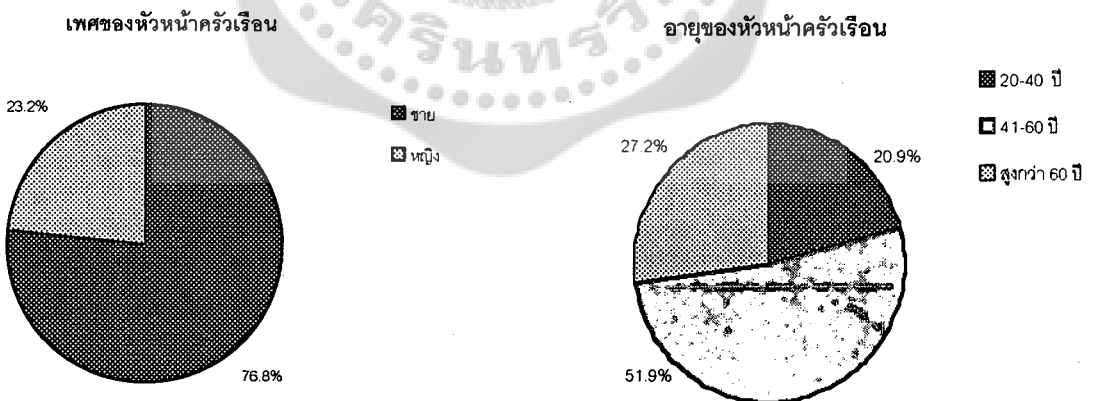
บทที่ 3

คุณลักษณะและสภาพหนี้สินในระบบ ของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดนครนายก

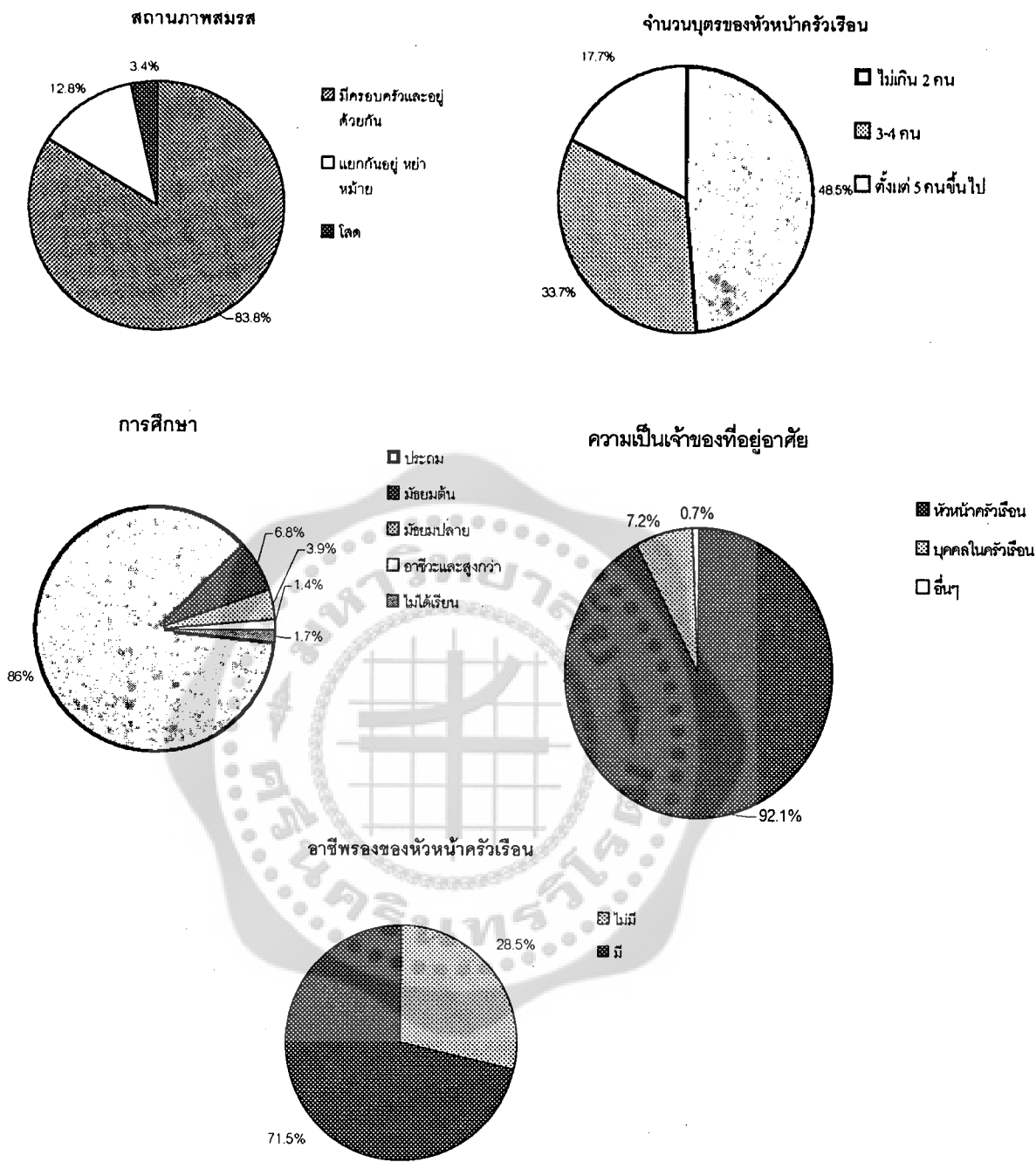
3.1 คุณลักษณะของตัวอย่าง

3.1.1 ลักษณะครัวเรือนเกษตรกร

หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุกระจายอยู่ระหว่าง 20-89 ปี หัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในวัยกลางคนหรืออายุระหว่าง 41-60 ปี มีมากที่สุด รองลงมาเป็นหัวหน้าครัวเรือนวัยสูงอายุหรือมีอายุมากกว่า 60 ปี หัวหน้าครัวเรือนวัยหนุ่มสาว (หรือช่วงอายุ 20-40 ปี) มีน้อยที่สุด หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีครอบครัวและอยู่ด้วยกัน กลุ่มที่แยกกันอยู่ หย่า หม้าย มีเพียงเล็กน้อย และหัวหน้าครัวเรือนที่ยังเป็นโสดมีอยู่น้อยที่สุด จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่มี อาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มโดยกลุ่มที่มีบุตรไม่เกิน 2 คน มีจำนวนมากสุด รองลงมา คือ กลุ่มที่มีบุตร 3-4 คน และกลุ่มที่มีบุตร 5 คนขึ้นไป มีจำนวนน้อยที่สุด หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา หัวหน้าครัวเรือนมีการประกอบอาชีพรอง อันได้แก่ รับจ้าง ค้าขาย ทอเสื่อ และมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

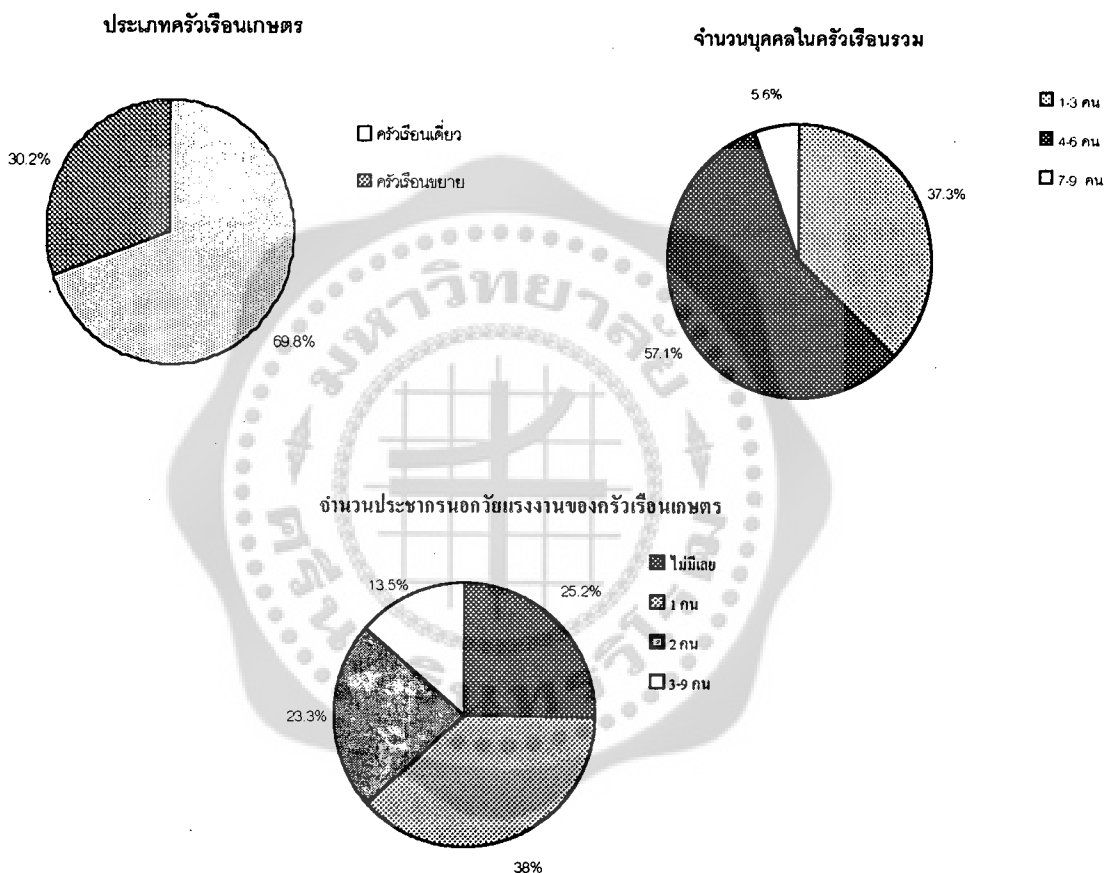
แผนภาพที่ 3.1.1ก เพศ และอายุของหัวหน้าครัวเรือน

แผนภาพที่ 3.1.1 ข สถานภาพสมรส จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือน การศึกษา อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน และความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

ประเภท ขนาดของครัวเรือนเกษตร และประชากรนอกวัยแรงงาน : ครัวเรือนเกษตรเป็นประเภทครัวเรือนเด็ชมากกว่าครัวเรือนชชช ขนาดของครัวเรือน เมื่อแบ่งตามจำนวนบุคคลในครัวเรือนแบ่งได้ เป็น 3 ขนาด ส่วนใหญ่ เป็นครัวเรือนขนาดกลาง คือ มีบุคคลในครัวเรือน 4-6 คน รองลงมา เป็นครัวเรือนเล็ก (1-3 คน) และมีครัวเรือนขนาดใหญ่ (มากกว่า 6 คน) เพียงเล็กน้อย หากพิจารณา

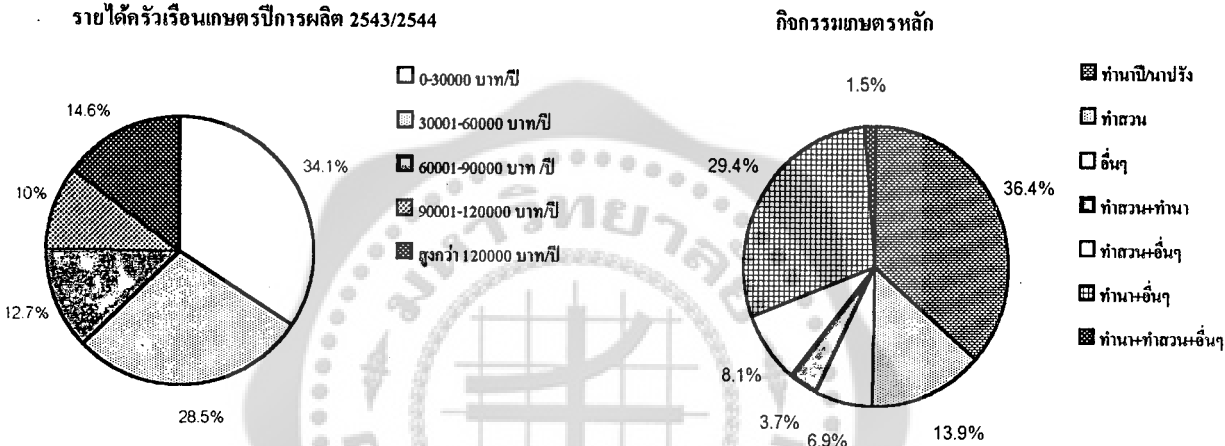
ถึงจำนวนครัวเรือนที่มีประชากรนอกวัยแรงงาน (เด็กอายุต่ำกว่า 13 ปี และ/หรือ ผู้มีอายุมากกว่า 60 ปี) อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ครัวเรือนเกษตรกลุ่มที่มีประชากรนอกวัยแรงงาน และครัวเรือนเกษตรกลุ่มที่ไม่มีประชากรนอกวัยแรงงาน พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีประชากรนอกวัยแรงงาน และในกลุ่มที่มีประชากรนอกวัยแรงงานนี้ ครัวเรือนที่มีประชากรนอกวัยแรงงานจำนวน 1 คน จะมีมากที่สุด รองลงมาคือ 2 คน และตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ตามลำดับ

แผนภาพที่ 3.1.1ค ประเภท ขนาดของครัวเรือนเกษตร และประชากรนอกวัยแรงงาน

รายได้ของครัวเรือนเกษตร : รายได้ของครัวเรือนเกษตรปีการเพาะปลูก 2543/2544 อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่มีรายได้ไม่เกิน 120,000 บาท 2) กลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า 120,000 บาท ส่วนใหญ่แล้ว ครัวเรือนเกษตรจะมีรายได้ในกลุ่มที่ 1 คือ รายได้ไม่เกิน 120,000 บาท ในกลุ่มนี้ เมื่อแบ่งกลุ่มของรายได้ออกเป็น 4 กลุ่มย่อย คือ 1. รายได้ไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี 2. รายได้ 30,001-60,000 บาทต่อปี 3. รายได้ 60,001-90,000 บาทต่อปี และ 4. รายได้ระหว่าง 90,001 – 120,000 บาทต่อปี พบว่า ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุดจะมีจำนวนมากที่สุด และเมื่อรายได้สูงขึ้นจำนวนครัวเรือนก็จะลดลง ตามลำดับ แสดงว่า ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ

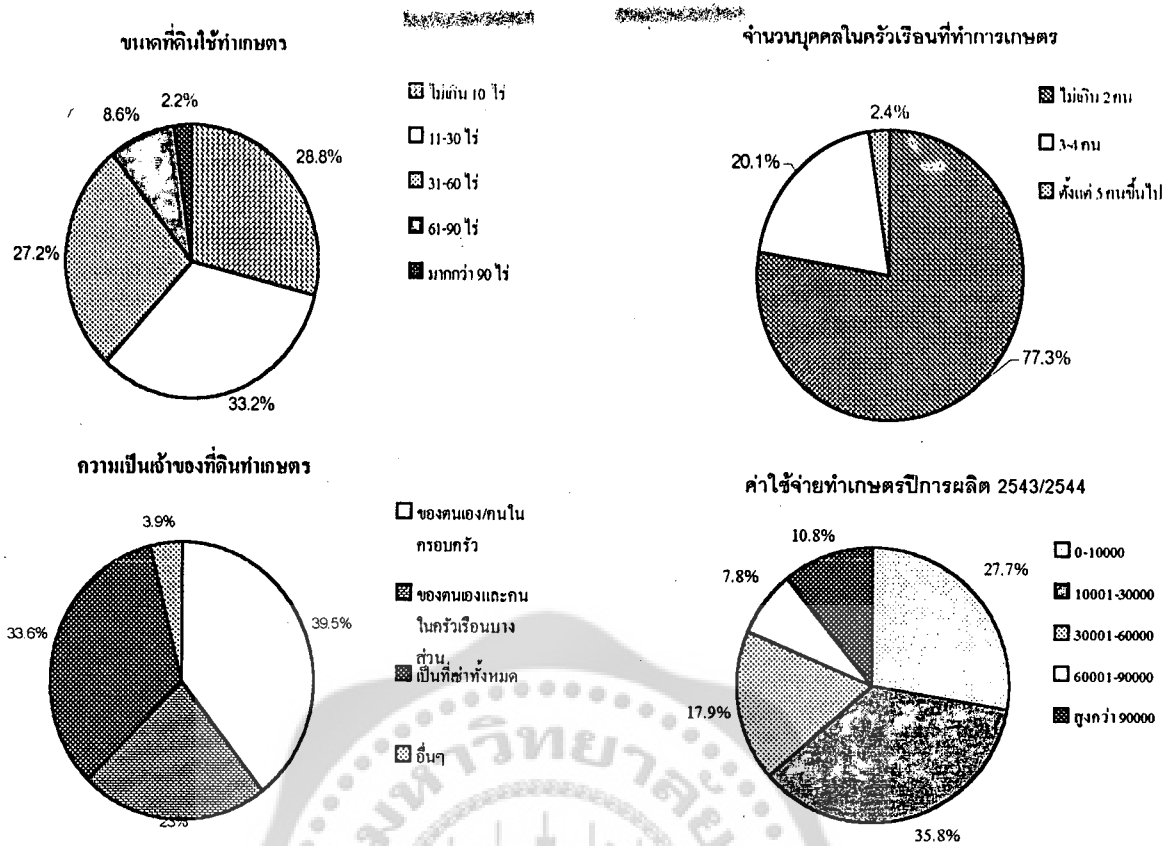
กิจกรรมหลัก: กิจกรรมหลักที่ครัวเรือนเกษตรทำ สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มที่ทำกิจกรรมหลัก 1 กิจกรรม ซึ่งมีมากกว่ากลุ่มที่ (2) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ทำกิจกรรมหลักมากกว่า 1 กิจกรรม สำหรับกลุ่ม (1) ทำกิจกรรมหลัก 1 กิจกรรม ที่ทำมากที่สุด คือ ทำนา รองลงมา คือ ทำสวน (สวนผัก/ส้มโอ/กล้วย/กระท้อน) กิจกรรมอื่น (เลี้ยงไก่ ปลา เต่า เพาะเห็ด เลี้ยงไผ่ตง ทำไร่ข้าวโพด) สำหรับกลุ่มที่ทำกิจกรรมหลักมากกว่า 1 อย่าง แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มที่ทำสวนและทำนา 2. กลุ่มที่ทำสวนและกิจกรรมอื่น 3. กลุ่มที่ทำนาและกิจกรรมอื่น 4. กลุ่มที่ทำทั้งนา สวนและกิจกรรมอื่น

แผนภาพที่3.1.1ง รายได้ครัวเรือนเกษตรและกิจกรรมเกษตรหลัก

ขนาดที่ดินใช้ทำเกษตร ความเป็นเจ้าของ และจำนวนบุคคลในครัวเรือนที่ทำเกษตร : ขนาดที่ดินใช้ทำเกษตรของครัวเรือน แบ่งได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ คือ ไม่เกิน 10 ไร่ 11-30 ไร่ 31-60 ไร่ 61-90 ไร่ และมากกว่า 90 ไร่ โดยครัวเรือนเกษตรที่มีที่ดินขนาด 11-30 ไร่ มีมากที่สุด รองลงมา คือ ครัวเรือนเกษตรที่มีที่ดินขนาดไม่เกิน 10 ไร่ เมื่อรวม 2 ขนาดนี้เข้าด้วยกัน กล่าวได้ว่า มากกว่าครึ่งของครัวเรือนเกษตรมีที่ดินขนาดเล็ก และที่ดินที่ใช้ทำเกษตร เป็นของตนเอง หรือของคนในครอบครัวมากกว่าเป็นที่เช่า

ค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรต่อปี : ค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรอันได้แก่ ค่าจ้าง ค่าปุ๋ย ค่าเคมีภัณฑ์ต่าง ๆ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ ค่าเช่าที่ดิน ฯลฯ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรของครัวเรือนต่อปี พบว่า เมื่อแบ่งค่าใช้จ่ายออกเป็น 5 ระดับคือ 0-10,000 , 10,001-30,000 , 30,001-60,000 , 60,001-90,000 และสูงกว่า 90,000 บาทต่อปี ค่าใช้จ่ายที่ครัวเรือนเกษตรใช้ทำการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับค่อนข้างต่ำ คือ 10,001 – 30,000 บาท และค่าใช้จ่ายต่ำคือ 0-10,000 บาท

แผนภาพที่ 3.1.1จ ขนาดที่ดินใช้ทำเกษตร จำนวนบุคคลในครัวเรือนที่ทำเกษตร ความเป็นเจ้าของที่ดินทำเกษตร และค่าใช้จ่ายทำเกษตร

ตาราง 3.1.1ก ลักษณะครัวเรือนเกษตรกร

ลักษณะครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
หัวหน้าครัวเรือน		
เพศ		
ชาย	456	76.8
หญิง	138	23.2
รวม	594	100.0
อายุ(เฉลี่ย 52ปี)		
20-40 ปี	124	20.9
41-60 ปี	308	51.9
สูงกว่า 60 ปี	161	27.2
รวม	594	100.0

ตาราง 3.1.1ก (ต่อ)

ลักษณะครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา		
ประถม	511	86.3
มัธยมต้น	40	6.8
มัธยมปลาย	23	3.9
อาชีวะและสูงกว่า	8	1.4
ไม่ได้เรียน	10	1.7
รวม	592	100.0
การสมรส		
มีครอบครัวและอยู่ด้วยกัน	498	83.8
แยกกันอยู่ หย่า หม้าย	76	12.8
โสด	20	3.4
รวม	594	100.0
อาชีพรอง		
มี	423	71.5
ไม่มี	169	28.5
รวม	592	100.0
ที่อยู่อาศัย		
เป็นของหัวหน้าครัวเรือน	547	92.1
ของบุคคลในครัวเรือน	43	7.2
อื่น ๆ (ชลประทาน, เพื่อนให้อยู่ฟรี)	4	0.7
รวม	594	100.0

ตารางที่ 3.1.1ก(ต่อ)

ลักษณะครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของครัวเรือน		
ประเภทครัวเรือน		
ครัวเรือนเดี่ยว	412	69.8
ครัวเรือนขยาย	178	30.2
รวม	590	100.0
จำนวนบุตรที่มี (เฉลี่ย 3 คน)		
0 คน	27	4.6
1-2 คน	282	48.5
3-4 คน	196	33.7
ตั้งแต่ 5 คน ขึ้นไป	103	17.7
รวม	581	100.0
ขนาดครัวเรือน (เฉลี่ย 4 คน)		
(จำนวนบุคคลในครัวเรือน)		
1-3 คน (เล็ก)	221	37.3
4-6 คน (กลาง)	338	57.1
7-9 คน (ใหญ่)	33	5.6
รวม	592	100.0

ตารางที่ 3.1.1ก(ต่อ)

ลักษณะครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนเด็กต่ำกว่า 13 ปี และผู้ใหญ่สูงกว่า 60 ปี (เฉลี่ย 1 คน)		
ไม่มีเลย	147	25.2
1 คน	222	38.0
2 คน	136	23.3
3-9 คน	79	13.3
รวม	584	100.0
รายได้ต่อปี (เฉลี่ย 74,544 บาท/ครัวเรือน/ปีการเพาะปลูก 2543/2544)		
ไม่เกิน 30,000 บาท	201	34.1
30,001-60,000 บาท	168	28.5
60,001-90,000 บาท	75	12.7
90,001-120,000 บาท	59	10.0
สูงกว่า 120,000 บาท	86	14.6
รวม	591	100.0

ตารางที่ 3.1.1ข ลักษณะการประกอบกิจกรรมการเกษตรของครัวเรือน

ลักษณะการประกอบการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
กิจกรรมหลัก		
ทำนา	215	36.4
ทำสวน(ส้มโอ, กล้วย, กระท้อน, ปลุกผัก)	82	13.9
อื่น ๆ (เลี้ยงไก่, เลี้ยงปลา, เพาะเห็ด, เลี้ยงไผ่ตง, ไร่ข้าวโพด)	41	6.9
รวม	338	56.7
ทำนา - สวน	22	3.7
ทำนา - อื่น ๆ	174	29.4
ทำสวน - อื่น ๆ	48	8.1
ทำนา - สวน - อื่น ๆ	9	1.5
รวม	257	43.3
รวม	591	100.0
บุคคลในครัวเรือนที่ทำการเกษตร (เฉลี่ย 2 คน)		
ไม่เกิน 2 คน	453	77.3
3-4 คน	119	20.3
มากกว่า 5 คน	14	2.4
รวม	586	100.0

ตาราง 3.1.1ข (ต่อ)

ลักษณะการประกอบการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
ขนาดที่ดินใช้ทำเกษตร (เฉลี่ย 30 ไร่)		
ไม่เกิน 10 ไร่	171	28.8
11-30 ไร่	197	33.2
31-60 ไร่	161	27.2
61-90 ไร่	51	8.6
มากกว่า 90 ไร่	13	2.2
รวม	593	100.0
ความเป็นเจ้าของที่ดินทำเกษตร		
เป็นของหัวหน้า/บุคคลในครัวเรือนทั้งหมด	234	39.5
เป็นของหัวหน้า/บุคคลในครัวเรือนเพียงบางส่วน	136	23.0
เป็นที่เช่าทั้งหมด	199	33.6
อื่น ๆ (นาปฏิรูป, เพื่อนบ้าน, พ่อตา)	23	3.9
รวม	592	100
ค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรกรรม/ปี (เฉลี่ย 41,568 บาท)		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	164	27.7
10,001-30,000 บาท	212	35.8
30,001-60,000 บาท	106	17.9
60,001-90,000 บาท	46	7.8
สูงกว่า 90,000 บาท	64	10.8
รวม	592	100.0

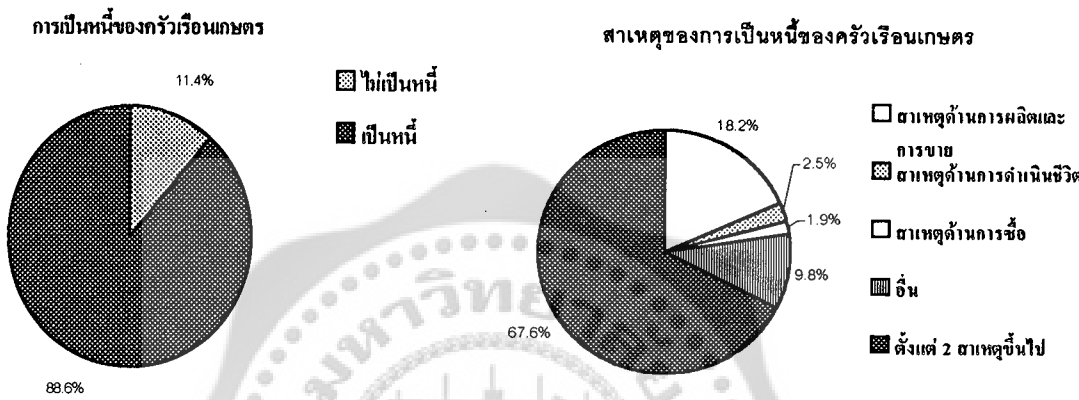
ตารางที่ 3.1.1ข (ต่อ)

ลักษณะการประกอบการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากการเกษตรเทียบกับรายจ่ายในการทำเกษตร		
รายได้มากกว่ารายจ่าย	148	25.1
รายได้พอกับรายจ่าย	155	26.3
รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	287	48.6
รวม	590	100.0
รายได้รวมเทียบกับค่าใช้จ่ายรวม		
รายได้มากกว่ารายจ่าย	109	18.4
รายได้พอกับรายจ่าย	227	38.3
รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	257	43.3
รวม	593	100.0

3.2 สภาพหนี้สินในระบบของครัวเรือนเกษตร

3.2.1 การเป็นหนี้

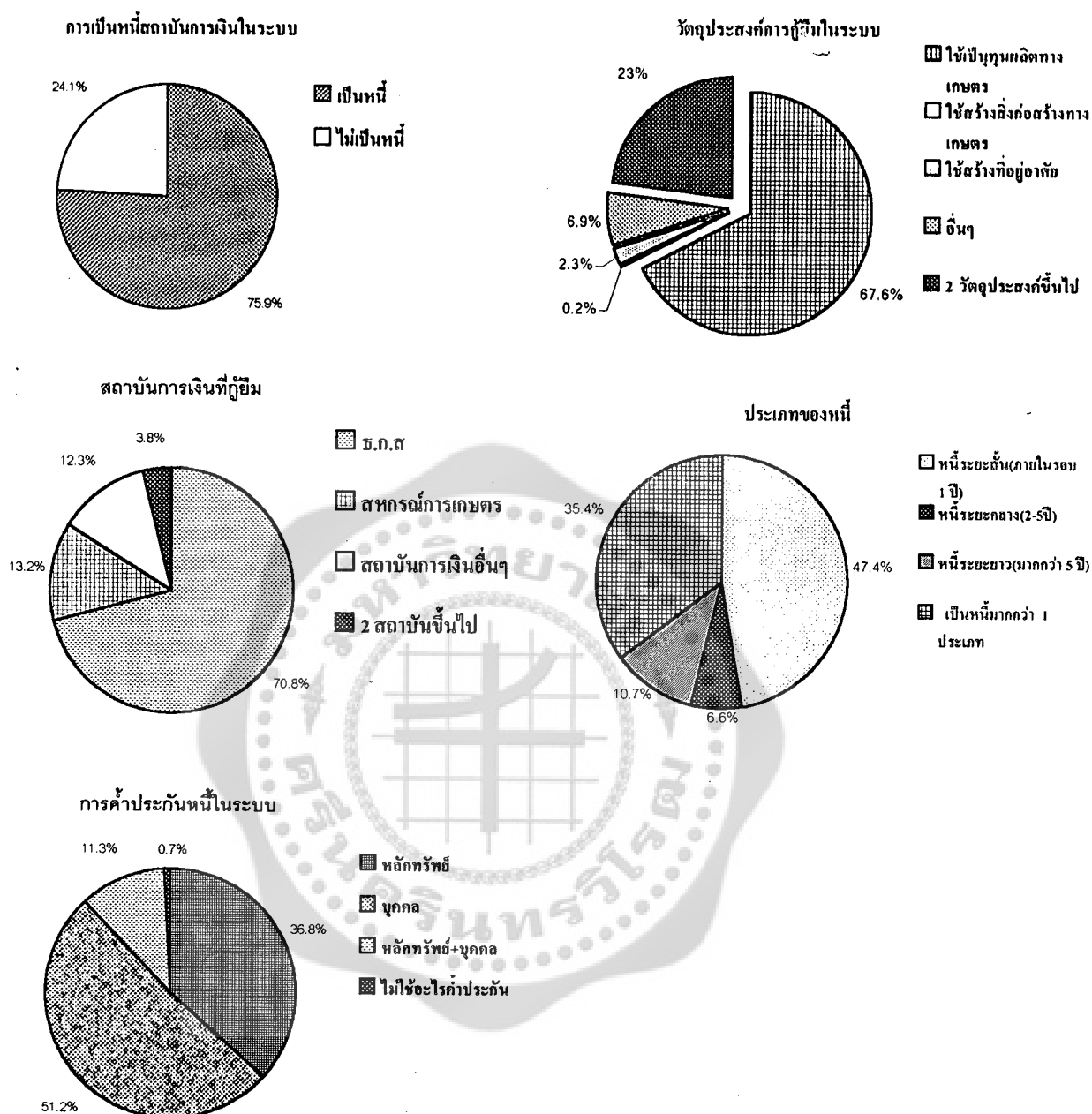
การศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ มีหนี้สิน สาเหตุของการมีหนี้มีมากกว่า 1 สาเหตุ และสาเหตุสำคัญ คือ สาเหตุจากปัญหาด้านการผลิตและการขายผลผลิตทางเกษตร รวมถึงสาเหตุด้านการดำเนินชีวิต

แผนภาพที่ 3.2.1ก การเป็นหนี้ และสาเหตุของการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตร

3.2.2 สภาพหนี้ในระบบ

ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ มีหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมสถาบันการเงินในระบบ และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม คือ กู้ยืมมาเพื่อใช้เป็นทุนทำการผลิตทางเกษตรเป็นสำคัญ โดยสถาบันการเงินที่นิยมใช้บริการมากที่สุด คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และมีครัวเรือนเกษตรจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น ที่ใช้บริการจากสถาบันการเงินมากกว่า 1 แห่ง ปริมาณหนี้ในระบบเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่เป็นหนี้ คือ 113,241 บาท ครัวเรือนที่มีหนี้ไม่เกิน 100,000 บาท มีมากกว่าครัวเรือนที่มีหนี้สูงกว่า 100,000 บาท ระยะเวลาการกู้ยืมจากสถาบันในระบบจะมีทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยครัวเรือนเกษตรจะมีหนี้ระยะสั้น (หนี้ระยะไม่เกิน 1 ปี) มากที่สุด และมีครัวเรือนเกษตรจำนวนไม่น้อยมีหนี้มากกว่า 1 ประเภท การค้ำประกันการกู้ยืมจะค้ำประกันโดยใช้บุคคลและใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน

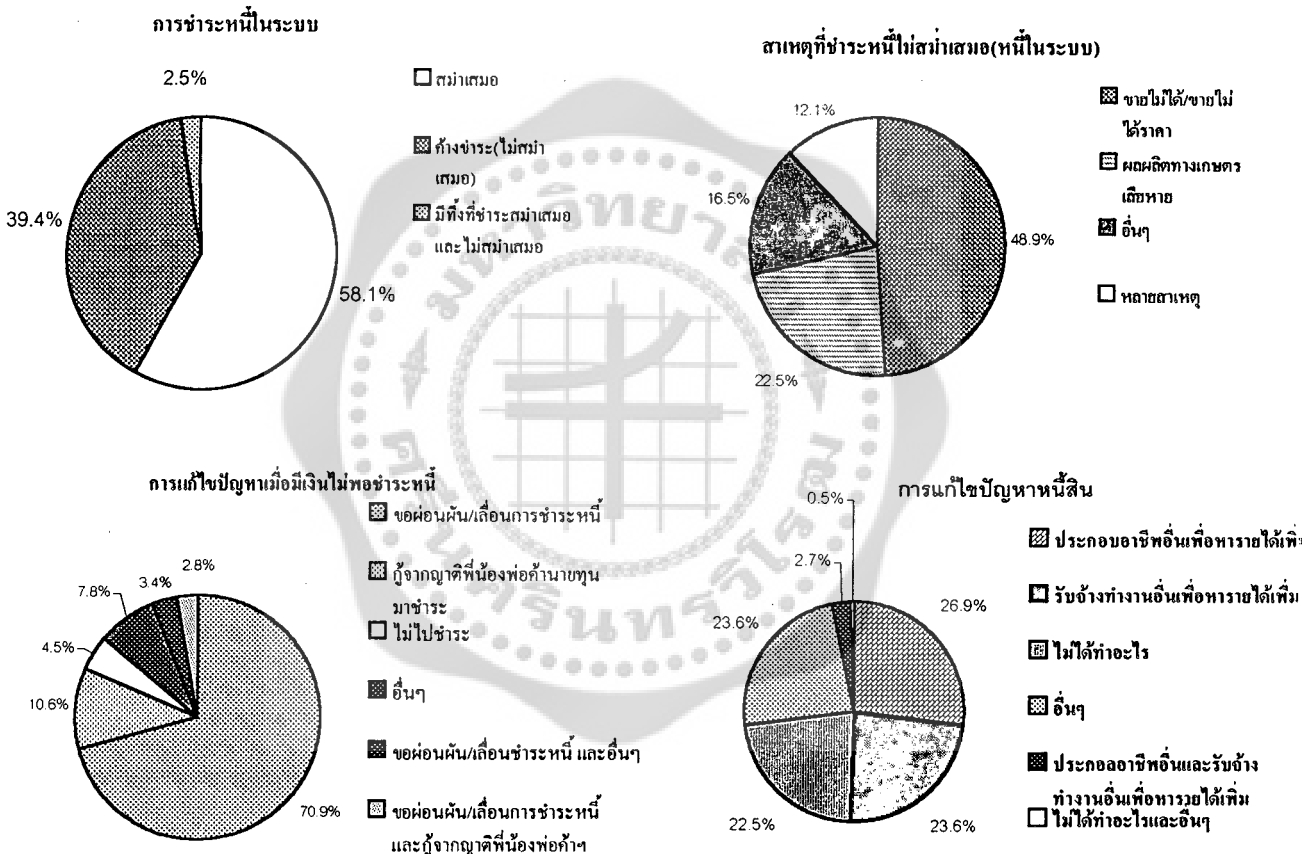

แผนภาพที่ 3.2.2 ก การเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ วัตถุประสงค์การกู้ยืมในระบบ สถาบันการเงินที่กู้ยืม ประเภทของหนี้ และการค้ำประกันหนี้ในระบบ

3.2.3 ปัญหาในการชำระหนี้และการแก้ไขปัญหา

สำหรับปัญหาในการชำระหนี้ (มีการชำระหนี้ไม่สม่ำเสมอ) พบว่า คราวเรือนเกษตรกรที่มีปัญหาในการชำระหนี้มีน้อยกว่า คราวเรือนเกษตรกรที่ไม่มีปัญหาในการชำระหนี้ โดยสาเหตุสำคัญที่

ทำให้เกิดปัญหาในการชำระหนี้มาจากปัญหาด้านการขายผลผลิต คือ ขายได้ไม่ได้ หรือ ขายไม่ได้ราคา รองลงมาเป็นเรื่องของความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผลผลิตทางเกษตร และเมื่อถึงกำหนดเวลาในการชำระหนี้ คร่าวเรือนเกษตรกรที่มีเงินไม่พอจ่าย ส่วนใหญ่จะใช้วิธีไปขอยืมคนอื่นหรือขอเลื่อนเวลาชำระหนี้ มีบ้างเล็กน้อยที่ไปกู้ยืมจากญาติพี่น้อง พ่อค้า หรือนายทุน อันเป็นการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนนอกระบบมาใช้หนี้ที่เกิดขึ้นกับสถาบันการเงินในระบบ สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาเกษตรกรทำได้โดยการประกอบอาชีพอื่น และรับจ้างทำงานอื่นเพื่อเพิ่มรายได้

แผนภาพที่ 3.2.3ก การชำระหนี้ในระบบ สาเหตุที่ชำระหนี้ไม่สม่ำเสมอ การแก้ปัญหา

ตารางที่ 3.2.1 ก การมีหนี้ของครัวเรือนเกษตร

สภาพการเป็นหนี้	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นหนี้		
เป็นหนี้	526	88.6
ไม่เป็นหนี้	68	11.4
รวม	594	100.0
สาเหตุของการเป็นหนี้		
สาเหตุด้านการผลิตและการขายผลผลิต	95	18.2
สาเหตุด้านการดำเนินชีวิต	13	2.5
สาเหตุด้านการซื้อ	10	1.9
สาเหตุอื่น(ลงทุนค้าขาย/ใช้จ่ายในครอบครัว/ปรับปรุงที่ดิน ชี้อรรถ)	51	9.8
ตั้งแต่ 2 สาเหตุขึ้นไป	353	67.6
- สาเหตุด้านการผลิต การขาย และการดำเนินชีวิต	247	47.9
รวม	522	100.0

ตารางที่ 3.2.2ก สภาพการเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ

สภาพการเป็นหนี้	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นหนี้		
เป็นหนี้	448	75.9
ไม่เป็นหนี้	142	24.1
รวม	590	100.0
วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม		
ใช้เป็นทุนผลิตทางเกษตร	294	67.3
ใช้ก่อสร้างทางเกษตร	1	0.2
ใช้สร้างที่อยู่อาศัย	10	2.3
อื่น ๆ	30	6.9
หลายวัตถุประสงค์	100	23
รวม	435	100.0
สถาบันการเงินที่กู้ยืม		
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	317	70.8
สหกรณ์การเกษตร	59	13.2
สถาบันการเงินอื่น ๆ	55	12.3
2 สถาบันขึ้นไป	17	3.8
รวม	448	100.0

ตารางที่ 3.2.2ข คrawlerเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ในระบบจำแนกตามปริมาณหนี้

ปริมาณหนี้	จำนวนครัวเรือนเกษตร	ร้อยละ
1,500 – 20,000 บาท	62	13.9
20,001 – 40,000 บาท	72	16.2
40,001 – 60,000 บาท	90	20.2
60,001 – 80,000 บาท	38	8.5
80,001 – 100,000 บาท	35	7.9
100,001 – 900,000 บาท	148	33.3
รวม	445	100.0
จำนวนหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 113,241 บาท		
จำนวนหนี้สูงสุด 900,000 บาท		
จำนวนหนี้ต่ำสุด 1,500 บาท		

ตารางที่ 3.2.2ค ประเภทหนี้สินและการค้ำประกัน

ลักษณะหนี้	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทหนี้ตามระยะเวลา		
หนี้ระยะสั้น (ภายในรอบ 1 ปี)	209	47.4
หนี้ระยะกลาง (2-5 ปี)	29	6.6
หนี้ระยะยาว (มากกว่า 5 ปี)	47	10.7
หนี้มากกว่า 1 ประเภท	156	35.4
รวม	441	100.0
ลักษณะการค้ำประกัน		
หลักทรัพย์	163	36.8
บุคคล	227	51.2
หลักทรัพย์และบุคคล	50	11.3
ไม่ได้ใช้อะไรค้ำประกัน	3	0.7
รวม	443	100.0

ตารางที่ 3.2.3ก ปัญหาในการชำระหนี้ และทางแก้ไข

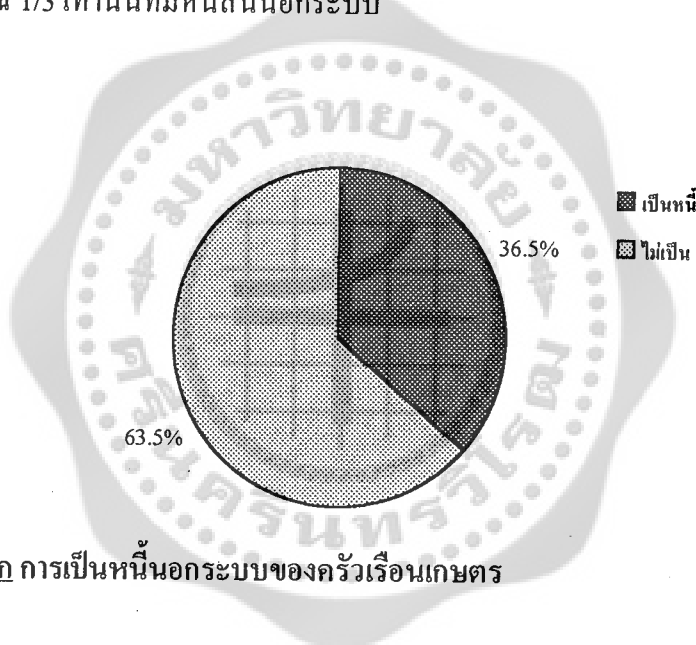
ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาในการชำระหนี้		
มีปัญหา (ชำระไม่สม่ำเสมอ)	175	39.4
ไม่มีปัญหา (ชำระสม่ำเสมอ)	258	58.1
มีทั้งที่ชำระสม่ำเสมอและที่ชำระไม่สม่ำเสมอ	11	2.5
รวม	444	100.0
สาเหตุที่ทำให้ชำระไม่สม่ำเสมอ		
ขายผลผลิตไม่ได้/ ขายไม่ได้ราคา	89	48.9
ผลผลิตทางเกษตรเสียหาย	41	22.5
สาเหตุอื่น ๆ (มีภาระด้านอื่นมาก/ค่าเทอม/ค่างาน/ผล	30	16.5
ไม่ไม่		
ออกลูก/ขายผลผลิตยังไม่ได้เงิน)		
หลายสาเหตุ	22	12.7
รวม	182	100.0
การดำเนินการเพื่อเพิ่มความสามารถในการชำระหนี้		
ประกอบอาชีพอื่นเพื่อหารายได้เพิ่ม	49	26.9
รับจ้างทำงานอื่นเพื่อหารายได้เพิ่ม	43	23.6
ไม่ได้ทำอะไร	42	23.0
อื่น ๆ (ให้ลูกช่วยหางาน,ทำนาถุ้ง,ปรับโครงสร้างหนี้)	43	23.6
ประกอบอาชีพอื่นและรับจ้าง	5	2.7
รวม	181	100.0
ถ้ามีเงินไม่พอจ่ายเมื่อถึงกำหนดชำระทำอย่างไร		
ขอผ่อนผัน	127	70.9
กู้ยืมที่พี่น้อง พ่อค้า นายทุนมาชำระ	19	10.6
ไม่ไปชำระ	8	4.5
อื่น ๆ (ใช้แต่ดอกเบี้ย, ไปคุยกับผู้จัดการธนาคาร)	25	14.0
รวม	179	100.0

สภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดนครนายก

4.1 สภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกร

4.1.1 การมีหนี้สินนอกระบบ

การศึกษาจากครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมจากแหล่งที่มิใช่สถาบันการเงิน หรือ ไม่มีหนี้สินนอกระบบ ครัวเรือนเกษตรกรส่วนน้อยหรือประมาณ 1/3 เท่านั้นที่มีหนี้สินนอกระบบ

แผนภาพที่ 4.1.1 ก การเป็นหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกร

4.1.2 เหตุผลและวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมนอกระบบและแหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบ

- เหตุผลของการกู้ยืมจากแหล่งนอกระบบ

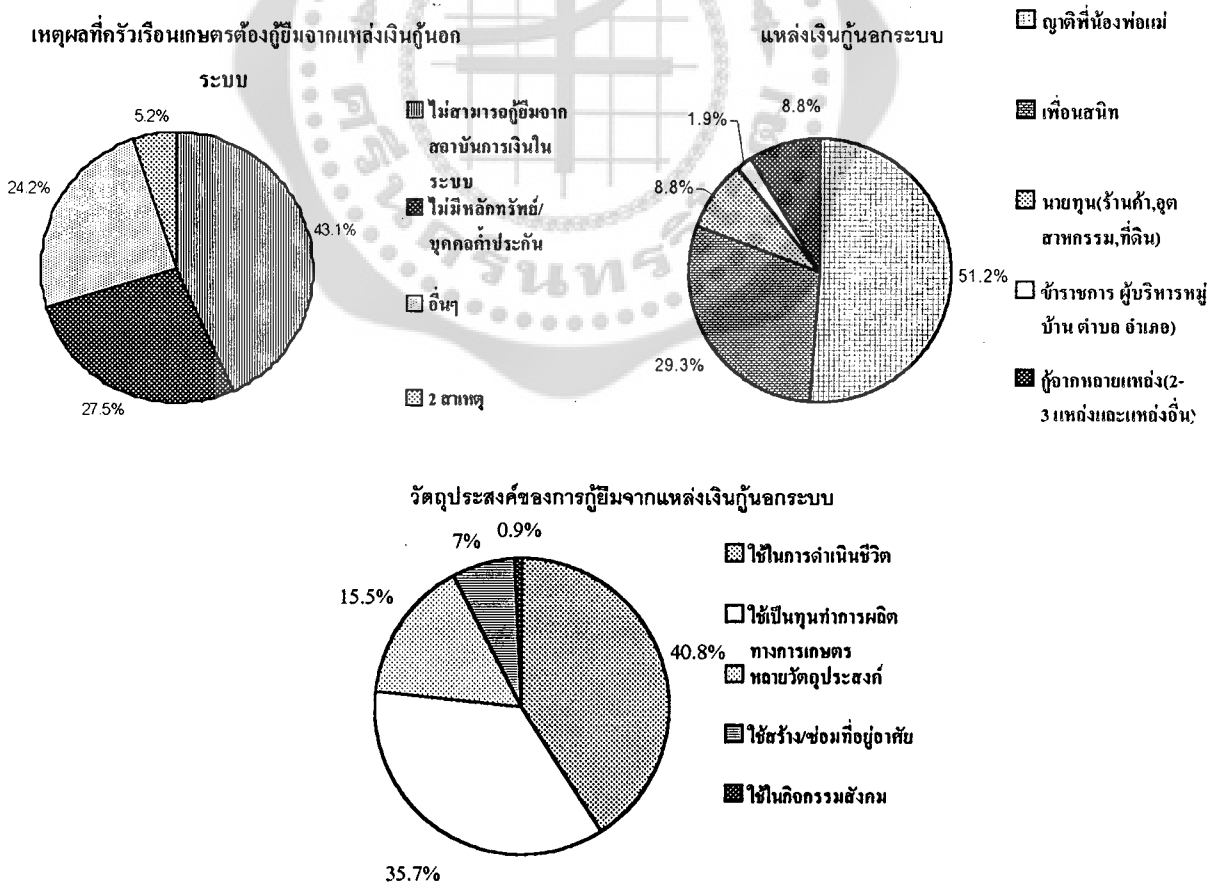
การศึกษาจากกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้สินนอกระบบ ซึ่งพบว่า มีอยู่ทั้งหมด 215 ราย (หรือร้อยละ 36 ของครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง) เกี่ยวกับเหตุผลที่ครัวเรือนเกษตรกรไปกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบ เมื่อพิจารณาจากความคิดเห็นของครัวเรือนที่ให้เหตุผลในแต่ละข้อ คือ 1) ไม่สามารถกู้ยืมจากสถาบันการเงินในระบบ 2) ไม่มีหลักทรัพย์/บุคคลค้ำประกัน 3) อื่น ๆ 4) หลายสาเหตุ (2 สาเหตุและมากกว่า) พบว่า ครัวเรือนที่ให้เหตุผลว่าไม่สามารถกู้ยืมจากสถาบันการเงินในระบบมีมากกว่าเหตุผลอื่น ๆ

- วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากแหล่งนอกระบบ

เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ พบว่า วัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตมีมากที่สุด และวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นทุนทำการเกษตรมีรองลงมา แต่แตกต่างกันไม่มากนัก ส่วนวัตถุประสงค์อื่นๆ มีเพียงเล็กน้อย กล่าวได้ว่า การกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบนั้น กู้มาเพื่อ 1) ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยการกู้ยืมเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การใช้จ่ายในครัวเรือน ซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน เป็นต้น 2) กู้ยืมมาเพื่อใช้เป็นทุนทำการผลิตทางเกษตร

- แหล่งเงินกู้นอกระบบ

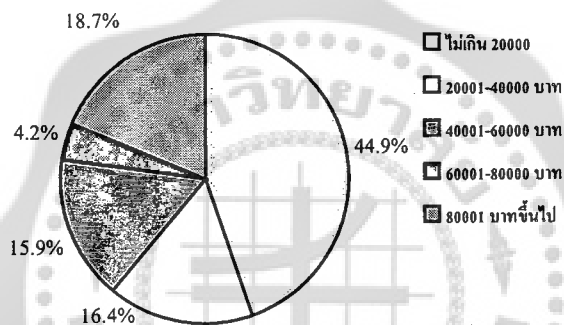
แหล่งเงินกู้นอกระบบที่ครัวเรือนเกษตรนิยมกู้ยืมมากที่สุด คือ กู้จากญาติพี่น้อง พ่อแม่ ส่วนแหล่งอื่น ๆ ได้แก่ เพื่อนบ้าน นายทุนในท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งนายทุนเจ้าของร้านค้า เจ้าของที่ดิน เจ้าของอุตสาหกรรม รวมถึงข้าราชการและผู้บริหารในท้องถิ่น ในแหล่งอื่น ๆ นี้ เพื่อนบ้านจะเป็นแหล่งที่นิยมมากที่สุด

แผนภาพที่ 4.1.2 ก เหตุผลที่กู้เงินนอกระบบ แหล่งเงินกู้ วัตถุประสงค์ในการกู้เงินนอกระบบ

4.1.3 จำนวนหนี้สินนอกระบบ

จำนวนเงินกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบของครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่จะมีจำนวนไม่สูง คือ ไม่เกิน 80,000 บาท ต่อครัวเรือน และในกลุ่มที่กู้ยืมจำนวนไม่เกิน 80,000 บาทนี้ เมื่อแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ไม่เกิน 20,000 บาท 2) 20,001-40,000 บาท 3) 40,001-60,000 บาท และ 4) 60,001-80,000 บาท พบว่า ส่วนใหญ่ของครัวเรือนกู้ยืมหรือมีหนี้กับแหล่งเงินกู้นอกระบบอยู่ไม่เกิน 20,000 บาท เท่านั้น และเมื่อพิจารณาจำนวนเงินกู้นอกระบบเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีหนี้นอกระบบพบว่า ครัวเรือนเหล่านี้จะมีหนี้นอกระบบเฉลี่ยครัวเรือนละ 65,500 บาท

แผนภาพที่ 4.1.3 ก สัดส่วนครัวเรือนเกษตรจำแนกตามยอดเงินกู้จากแหล่งเงินกู้นอกระบบ

4.1.4 ลักษณะของหนี้สินนอกระบบ/ลักษณะการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ

- ระยะเวลาการกู้ยืม

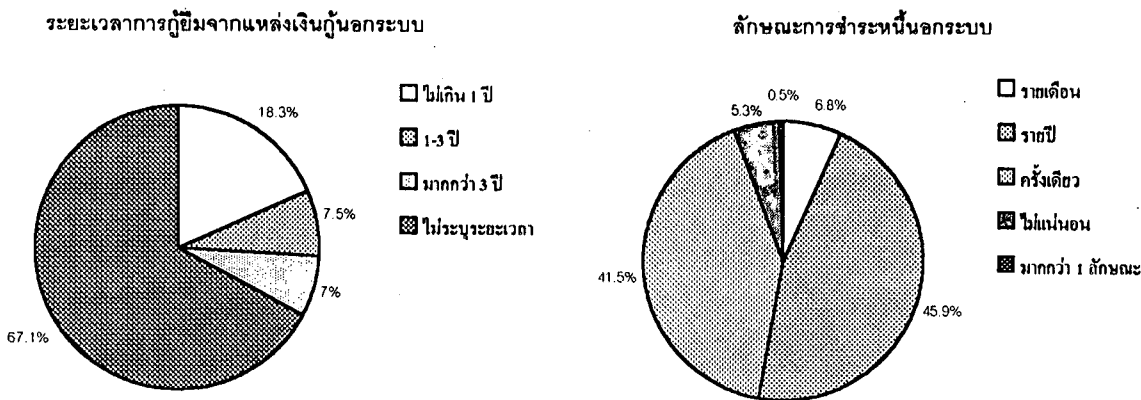
การกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบของครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ พบว่า ไม่ระบุระยะเวลาการกู้ยืม สำหรับรายที่กู้ยืมโดยระบุระยะเวลาการกู้ ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ระยะ 1 ปี

- ลักษณะการชำระหนี้

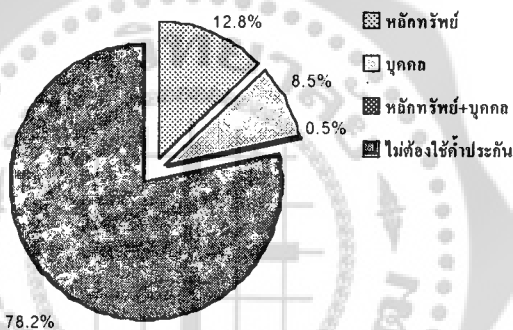
การชำระหนี้ เป็นลักษณะของการชำระเมื่อครบ 1 ปี และลักษณะของการชำระหนี้สินครั้งเดียวจบ

- การค้ำประกัน

การศึกษาพบว่า การกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบส่วนใหญ่ไม่ต้องการค้ำประกันการกู้ยืม

การค้ำประกันการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนในระบบ

แผนภาพที่ 4.1.4ก ระยะเวลาการกู้ยืม ลักษณะการชำระหนี้ และการค้ำประกันการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนในระบบ

- อัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืม

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของอัตราดอกเบี้ยการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนในระบบแหล่งต่าง ๆ พบว่า อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากญาติพี่น้องพ่อแม่ มีอัตราต่ำสุด คือ ร้อยละ 11 ส่วนอัตราดอกเบี้ยที่สูงสุด คือ การกู้จากนายทุนเจ้าของที่ดิน (ร้อยละ 66) และอัตราดอกเบี้ยจากแต่ละแหล่งมีความแตกต่างกันมาก

การเปรียบเทียบอัตราดอกเบี้ยโดยพิจารณาจากฐานนิยม (Mode) พบว่า อัตราดอกเบี้ยต่ำสุด คือ การกู้ยืมจากแหล่งญาติพี่น้องพ่อแม่ โดยอัตราดอกเบี้ยเป็น 0 คือ ไม่เสียดอกเบี้ยเลย แต่อัตราดอกเบี้ยสูงสุด คือ การกู้จากแหล่งนายทุนที่เป็นพ่อค้า / ร้านค้า (ร้อยละ 36)

4.1.5 ปัญหาในการชำระหนี้ในระบบ

- ปัญหาในการชำระหนี้

ครัวเรือนเกษตรกรที่กู้ยืมจากแหล่งเงินทุนในระบบ เมื่อแบ่งแยกออกเป็น 2 กลุ่ม ตามการมี/ไม่มีการค้างชำระหนี้ พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีในปริมาณใกล้เคียงกัน โดยกลุ่มที่ไม่มีปัญหาค้างชำระมีมากกว่าเพียงเล็กน้อย

- สาเหตุของการค้างชำระหนี้

ครัวเรือนเกษตรกรที่มีการค้างชำระหนี้ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการตลาด คือ การขายผลผลิตไม่ได้/ขายผลผลิตไม่ได้ราคา

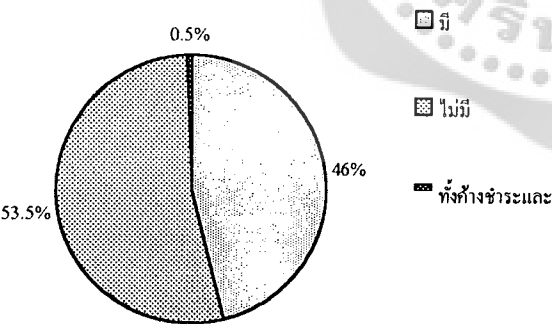
- การแก้ไขปัญหาเมื่อถึงกำหนดการชำระหนี้

เมื่อครัวเรือนเกษตรกรไม่มีเงินในการชำระหนี้ส่วนใหญ่ก็ใช้วิธีการขออนุญาต/ขอลดหนี้การชำระหนี้ แต่ก็มียุ้งบางที่ไปกู้จากแหล่งอื่นเพื่อมาชำระหนี้

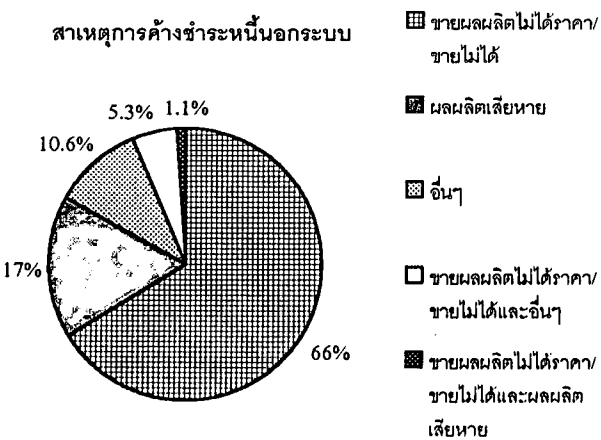
- การดำเนินการเพื่อให้มีเงินมาชำระหนี้

ครัวเรือนเกษตรกรจะรับจ้างทำงานอื่น หรือประกอบอาชีพอื่นเพื่อหารายได้เพิ่มเป็นส่วนใหญ่ มีส่วนน้อยที่ไม่ได้ทำอะไรเลย

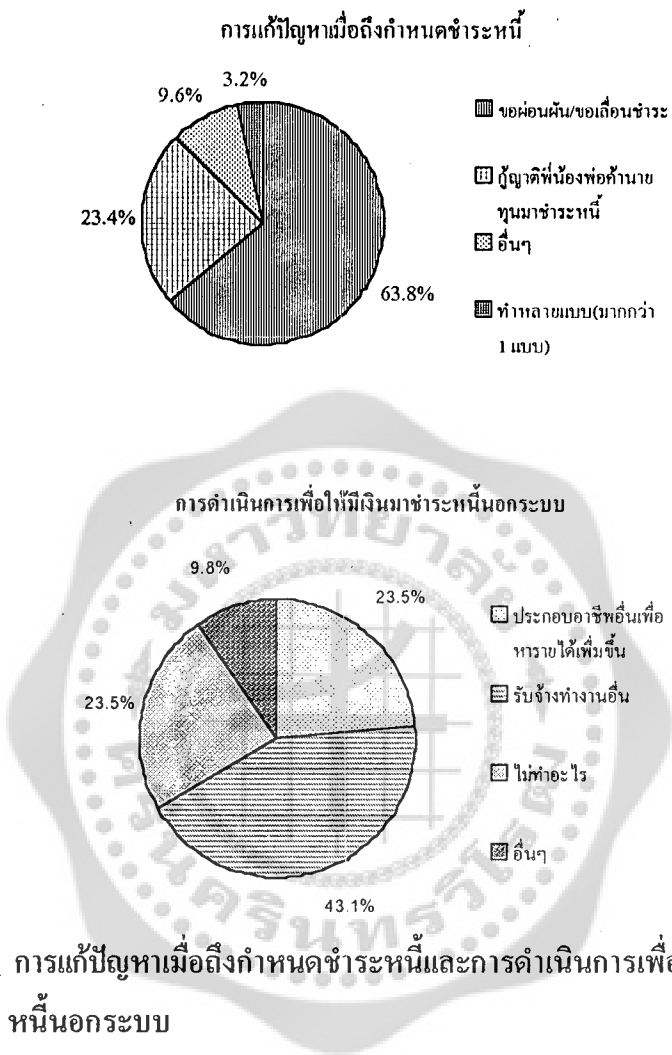
สัดส่วนครัวเรือนที่มีการค้างชำระหนี้ในระบบ

สาเหตุการค้างชำระหนี้ในระบบ

แผนภาพที่ 4.1.5ก การค้างชำระหนี้ในระบบและสาเหตุการค้างชำระหนี้ในระบบ

แผนภาพที่ 4.1.5ข การแก้ปัญหาเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้และการดำเนินการเพื่อให้มีเงินมาชำระหนี้นอกระบบ

ตารางที่ 4.1.1ก การเป็นหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนเกษตร (จำนวนเงินกู้ ค่าเฉลี่ย 65,287 บาท)

สภาพการเป็นหนี้	จำนวน	ร้อยละ
เป็นหนี้	215	36.7
ไม่เป็นหนี้	371	63.3
รวม	586	100.0

ตารางที่ 4.1.2ก ข้อมูลสภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือน

ข้อมูลสภาพหนี้สินนอกระบบ	จำนวน ครัวเรือน เกษตร	ร้อยละ
แหล่งเงินกู้นอกระบบที่ครัวเรือนกู้		
ญาติพี่น้องพ่อแม่	110	51.2
เพื่อนบ้าน	63	29.3
นายทุน(ร้านค้า,อุตสาหกรรม ,ที่ดิน)	19	8.8
ข้าราชการ ผู้บริหารหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ	4	1.9
กู้จากหลายแหล่ง (2-3 แหล่งและแหล่งอื่น)	19	8.8
รวม	215	100.0
สาเหตุของการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ		
ไม่สามารถกู้ยืมจากสถาบันในระบบได้	91	43.1
ไม่มีหลักทรัพย์/บุคคลค้ำประกัน	58	27.5
อื่น ๆ (ไม่เสียดอกเบี้ย /สะดวกรวดเร็ว/รายจ่ายมีมาก/การเจ็บป่วย)	51	24.2
ทั้ง 2 สาเหตุ	11	5.2
รวม	211	100.0
วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม		
ใช้ในการดำเนินชีวิต ¹	87	40.8
ใช้เป็นทุนทำการผลิตทางเกษตร ²	76	35.7
หลายวัตถุประสงค์	33	15.5
ใช้สร้าง/ซ่อมที่อยู่อาศัย	15	7.0
ใช้ในกิจกรรมสังคม	2	0.9
รวม	21	100

¹ เช่น ใช้ซื้อเครื่องอุปโภค บริโภค ค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร ใช้จ่ายในครัวเรือน ใช้เวลาฉุกเฉิน ลงทุนค้าขาย

² รวม การก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางเกษตร

ตารางที่ 4.1.3ก ข้อมูลสภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือน(ต่อ)

ข้อมูลสภาพหนี้สิน	จำนวนครัวเรือนเกษตร	ร้อยละ
จำนวนหนี้สินนอกระบบ		
หนี้ไม่เกิน 20,000 บาท	96	44.9
20,001-40,000 บาท	35	16.4
40,001-60,000 บาท	34	15.9
60,001-80,000 บาท	9	4.2
80,001 บาท ขึ้นไป	40	18.7
รวม	215	100.0
จำนวนหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 65,000 บาท		
จำนวนหนี้สูงสุดต่อครัวเรือน 1,100,000 บาท		
จำนวนหนี้ต่ำสุดต่อครัวเรือน 1,400 บาท		

ตารางที่ 4.1.4ก ข้อมูลเกี่ยวกับการกู้ยืมนอกระบบ

ข้อมูลเกี่ยวกับการกู้ยืมนอกระบบ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาการกู้ยืมจากเริ่มกู้-สิ้นสุด		
ไม่เกิน 1 ปี	39	18.3
1-3 ปี	16	7.5
มากกว่า 3 ปี	15	7.0
ไม่ระบุระยะเวลา	143	67.1
รวม	213	100.0
ลักษณะการชำระหนี้		
รายเดือน	14	6.8
รายปี	95	45.9
ครั้งเดียว	86	41.5
ไม่แน่นอน	11	5.3
เก็บรายเดือนและไม่แน่นอน	1	0.5
รวม	207	100.0
การค้ำประกันการกู้		
ใช้หลักทรัพย์	27	12.8
ใช้บุคคล	18	8.5
ใช้ทั้งหลักทรัพย์และบุคคล	1	0.5
ไม่ต้องใช้ค้ำอะไรค้ำประกัน	165	78.2
รวม	211	100.0

ตารางที่4.1.4ข อัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ

แหล่งเงินกู้	จำนวนผู้กู้	อัตราดอกเบี้ยต่อปี				
		ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	Mean	Median	Mode
พ่อค้า/ร้านค้า	18	60	0	22.8	17	36
เจ้าของที่ดิน	4	144	15	66.7	54	15
เจ้าของอุตสาหกรรม	0	-	-	-	-	-
ผู้บริหารหมู่บ้าน	2	48	10	29	29	10 ^a
ข้าราชการ,ครู	2	60	30	45	45	30 ^a
ญาติพี่น้องพ่อแม่	112	60	0	11	0	0
เพื่อนบ้าน	72	120	0	34.0	20	20
แหล่งอื่น ๆ	3	60	0	32.0	36	0 ^a

^a Multiple modes exist . The smallest value is shown

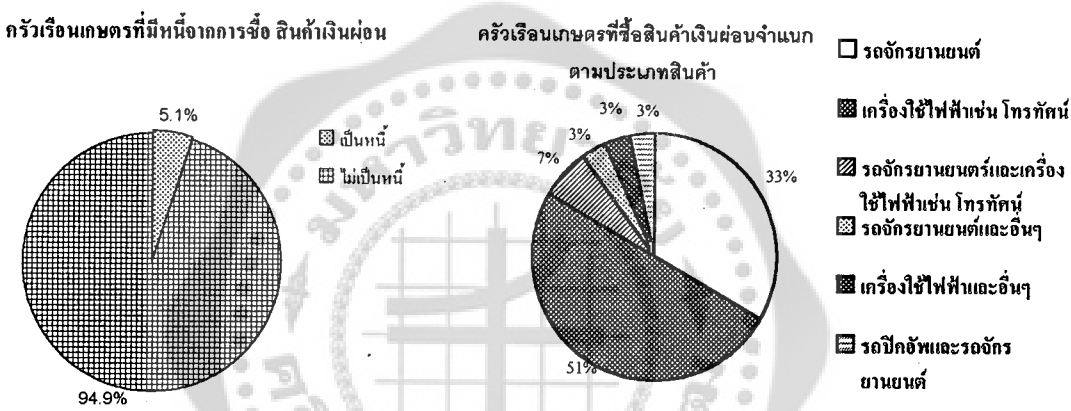
ตารางที่ 4.1.5ก ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการชำระหนี้ในระบบ

ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการชำระหนี้ในระบบ	จำนวน	ร้อยละ
การค้างชำระหนี้		
มี	98	46.0
ไม่มี	114	53.5
ทั้งมีและไม่มี	1	0.5
รวม	213	100.0
สาเหตุของการค้างชำระ		
ขายผลผลิตไม่ได้ราคาหรือขายไม่ได้	62	66.0
ผลผลิตเสียหาย	16	17.0
อื่น ๆ (เจ็บป่วย)	10	10.6
ขายผลผลิตไม่ได้ราคาหรือขายไม่ได้ กับสาเหตุอื่น ๆ	5	5.3
ขายผลผลิตไม่ได้ราคาหรือขายไม่ได้กับผลผลิตเสียหาย	1	1.1
รวม	94	100.0
เมื่อถึงกำหนดแล้วไม่มีชำระ ท่านทำอย่างไร		
ขอผ่อนผัน/ขอเลื่อนชำระ	60	63.8
กู้ยืมเงิน/นำเงินมาชำระ	22	23.4
อื่น ๆ (ส่งแต่ดอกเบี้ย/ให้ยืมสินทรัพย์ค้ำประกัน)	9	9.6
ทำหลายแบบ (มากกว่า 1 แบบ)	3	3.2
รวม	94	100.0
ทำอย่างไรเพื่อให้มีเงินมาชำระหนี้		
ประกอบอาชีพอื่นเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น	12	23.5
รับจ้างทำงานอื่น	22	43.1
ไม่ทำอะไร	12	23.5
อื่น ๆ	5	9.8
รวม	51	100.0

4.2 สภาพหนี้สินจากการซื้อสินค้าเงินผ่อนและการเล่นแชร์

4.2.1 การซื้อสินค้าเงินผ่อน

จากการศึกษาสภาพหนี้สินจากการซื้อสินค้าเงินผ่อนของครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรเกือบทั้งหมด ไม่ได้เป็นหนี้จากการซื้อสินค้าเงินผ่อน มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ซื้อสินค้าแบบผ่อนส่ง และครัวเรือนที่ซื้อสินค้าเงินผ่อนส่วนใหญ่ จะซื้อสินค้าเงินผ่อนเพียงประเภทเดียวเท่านั้น โดยซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า (โทรทัศน์) มากที่สุด รองลงมา คือ รถจักรยานยนต์ ในขณะที่ครัวเรือนเกษตรกรที่ซื้อสินค้าเงินผ่อนมากกว่า 1 ประเภทขึ้นไปมีเพียงเล็กน้อย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการซื้อทั้งรถจักรยานยนต์และเครื่องใช้ไฟฟ้า

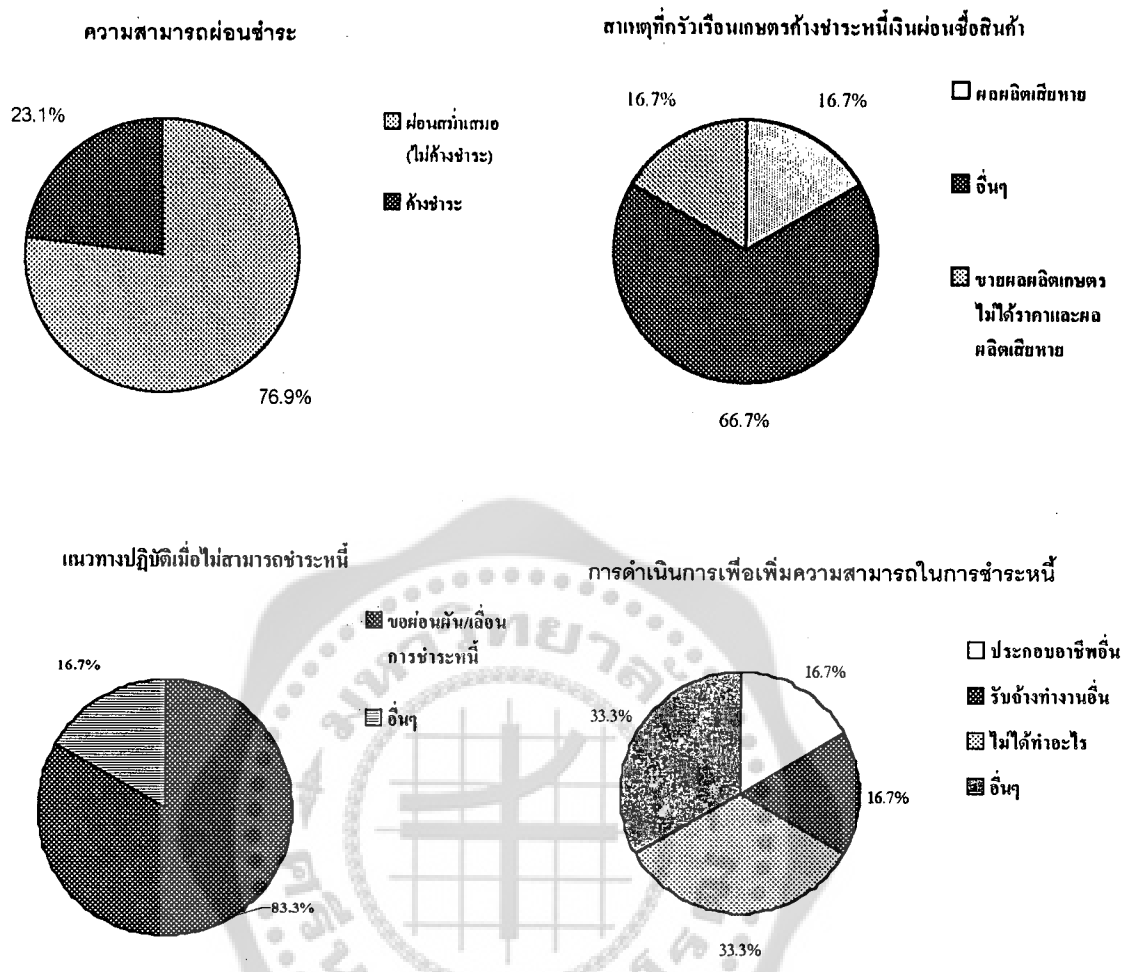

แผนภาพที่ 4.2.1 ก ครัวเรือนที่เป็นหนี้จากการซื้อสินค้าเงินผ่อนและประเภทสินค้าที่ผ่อน

หากพิจารณาอัตราดอกเบี้ยของการผ่อนสินค้าแต่ละประเภท (ตารางที่ 4.2.1ข) จะพบว่า อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยในการผ่อนเครื่องใช้ไฟฟ้าโดยเฉพาะโทรทัศน์และตู้เย็นมีอัตราสูงมาก (สูงกว่าร้อยละ 30)

ความสามารถในการผ่อนชำระของครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้จากการซื้อสินค้าเงินผ่อน จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ครัวเรือนเกษตรกรสามารถผ่อนชำระค่าสินค้าได้อย่างสม่ำเสมอ ส่วนครัวเรือนเกษตรกรที่มีปัญหาในการผ่อนชำระค่าสินค้านี้อยู่บ้างไม่มากนัก โดยสาเหตุที่มีปัญหาในการผ่อนส่วนใหญ่เป็นผลจากมีเงินไม่พอใช้ และเกิดมีรายจ่ายฉุกเฉิน (แผนภาพที่ 4.2.1ข)

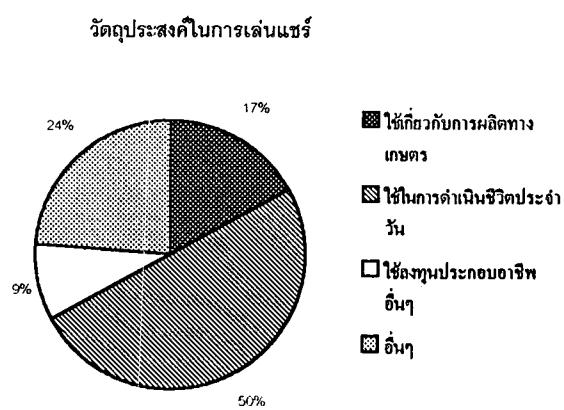
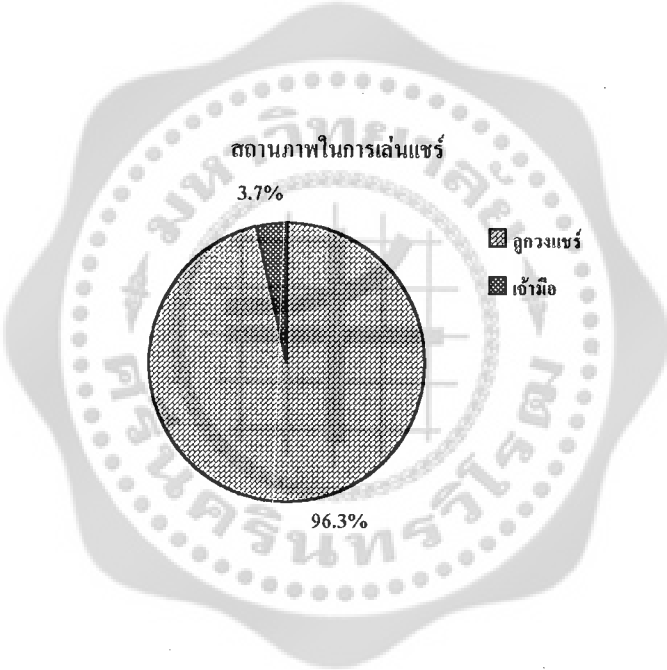
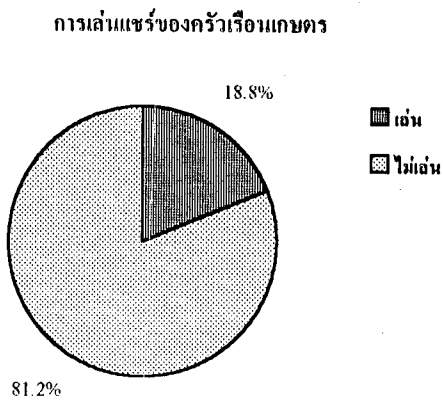
ส่วนแนวทางปฏิบัติของครัวเรือนเกษตรกรในกรณีที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้เมื่อถึงกำหนดส่วนใหญ่ จะขอผ่อนผันหรือเลื่อนการชำระหนี้ออกไปก่อน และครัวเรือนส่วนใหญ่จะหาหนทางเพื่อเพิ่มความสามารถในการชำระหนี้ จะมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ไม่ได้ดำเนินการใด ๆ เลยเพื่อเพิ่มความสามารถในการชำระหนี้ (แผนภาพที่ 4.2.1ข)

แผนภาพที่ 4.2.1ข ความสามารถในการผ่อนชำระ สาเหตุที่ค้างชำระ แนวทางปฏิบัติเมื่อไม่สามารถชำระหนี้ และการดำเนินการเพื่อการชำระหนี้ในระบบ

4.2.2 การเล่นแชร์

ครัวเรือนเกษตรกรที่ทำการศึกษาล้วนส่วนใหญ่ไม่เล่นแชร์ ผู้ที่เล่นแชร์ส่วนใหญ่ จะมีฐานะเป็นเพียงลูกวงแชร์ และวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการเล่นแชร์ คือ นำเงินที่ได้จากการเล่นแชร์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน รองลงมา คือ เล่นแชร์เพื่อนำเงินไปใช้ในการผลิตทางการเกษตร และใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพอื่น ๆ ตามลำดับ(แผนภาพที่ 4.2.2 ก)

แผนภาพที่ 4.2.2ก การเล่นแชร์ สถานภาพในการเล่นแชร์ และวัตถุประสงค์ในการเล่นแชร์

ตารางที่ 4.2.1 ก สภาพการเป็นหนี้จากการซื้อสินค้าเงินผ่อน

สภาพการเป็นหนี้	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นหนี้		
เป็นหนี้จากการซื้อสินค้าเงินผ่อน	30	5.1
ไม่เป็นหนี้จากการซื้อสินค้าเงินผ่อน	560	94.9
รวม	590	100.0
ประเภทสินค้าที่ซื้อเงินผ่อน		
รถจักรยานยนต์	10	33.3
เครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น โทรทัศน์	15	50.0
รถจักรยานยนต์และเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น โทรทัศน์	2	6.7
รถจักรยานยนต์และอื่น ๆ	1	3.3
เครื่องใช้ไฟฟ้า และอื่น ๆ	1	3.3
รถปิคอัพ และรถจักรยานยนต์	1	3.3
รวม	30	100.0

ตารางที่ 4.2.1ข ลักษณะการผ่อนสินค้า

ประเภทสินค้า	จำนวนวงเงินโดยเฉลี่ย (บาท)	ฐานนิยมของอัตราดอกเบี้ยการผ่อน (%)	ยอดหนี้คงเหลือจากการผ่อนโดยเฉลี่ย
รถปิคอัพ	488,000	24	34,000
รถจักรยานยนต์	54,409	8.30	34,415
โทรทัศน์	15,955	12.0	8,542.11
เครื่องเสียง	4,267	13.33	8,275
ตู้เย็น	14,390	11.50	5,533.33
เครื่องซักผ้า	10,000	24	5,000
อื่น ๆ	16,800	16.6	6,500

ตารางที่ 4.2.1ก ปัญหาในการผ่อนชำระค่าสินค้า และแนวทางแก้ไข

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
ความสามารถในการผ่อนชำระ		
ผ่อนชำระสม่ำเสมอ (ไม่ค้างชำระ)	20	76.9
ค้างชำระ	6	23.1
รวม	26	100.0
สาเหตุที่ค้างชำระ		
ผลิตเสียหาย	1	16.7
ขายผลผลิตเกษตรไม่ได้ราคาและ	1	16.7
ผลิตเสียหาย		
อื่น ๆ (เงินไม่พอใช้, มีรายจ่ายฉุกเฉิน)	4	66.7
รวม	6	100.0
แนวทางปฏิบัติในกรณีที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้เมื่อถึงกำหนด		
ขอผ่อนผัน / เลื่อนการชำระหนี้	5	83.3
อื่น ๆ	1	16.7
รวม	6	100.0
การดำเนินการเพื่อเพิ่มความสามารถในการชำระหนี้		
ประกอบอาชีพอื่น	1	16.7
รับจ้างทำงานอื่น ๆ	1	16.7
ไม่ได้ทำอะไร	2	33.3
อื่น ๆ	2	33.3
รวม	6	100.0

ตารางที่ 4.2.2 ก ลักษณะการเล่นแชร์

สภาพ	จำนวน	ร้อยละ
การเล่นแชร์		
เล่น	111	18.8
ไม่เล่น	479	81.2
รวม	590	100.0
ฐานะการเล่นแชร์		
ลูกวงแชร์	104	96.3
เจ้ามือ	4	3.7
รวม	108	100.0
วัตถุประสงค์ในการเล่นแชร์		
ใช้เกี่ยวกับการผลิตทางเกษตร	17	17.0
ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน	50	50.0
ใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพอื่นๆ	9	9.0
อื่น ๆ	24	24.0
รวม	100	100.0

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้ในระบบและคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของ

ครัวเรือนเกษตร

ในส่วนนี้ผู้วิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้ในระบบกับสภาพเศรษฐกิจสังคม โดยทั่วไปของครัวเรือน สภาพเศรษฐกิจการเกษตรของครัวเรือน และสภาพหนี้สินในระบบของครัว โดยอาศัยตารางไขว้ (Cross Tabulations) และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยตัวสถิติ Chi-square ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการศึกษาในแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1) ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้ในระบบและสภาพเศรษฐกิจสังคมโดยทั่วไปของครัวเรือน

ผู้วิจัยจะใช้ตัวแปรกลุ่ม 8 ตัวแปรเพื่อแสดงสภาพเศรษฐกิจสังคมโดยทั่วไปของครัวเรือน ได้แก่ เพศ อายุ สภาพสมรส จำนวนบุตร ระดับการศึกษา อาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน และระดับรายได้ของครัวเรือน ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่หัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิงมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนสูงกว่าในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่หัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย จากตารางที่ 4.3.1ก เราจะเห็นได้ว่าสูงกว่ากันอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นเมื่อเราทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าความแตกต่างของเพศของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรเกี่ยวข้องกันกับการเป็นหนี้ในระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในช่วง 20-40 ปี มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นร้อยละ 41 ซึ่งเป็นสัดส่วนสูงสุดโดยเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆที่เหลือ แม้ว่าสัดส่วนของครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบของกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนมีช่วงอายุอยู่ในวัยหนุ่มสาวนั้นจะสูงกว่าของกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนที่มีวัยสูงอายุหรือมีอายุมากกว่า 60 ปี อย่างไรก็ตามจากตารางที่ 4.3.1 ข เราจะเห็นได้ว่ากลุ่มแรกมีสัดส่วนสูงกว่าไม่มากนัก เมื่อเราทดสอบ พบว่าความแตกต่างของอายุของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรไม่สัมพันธ์กับการเป็นหนี้ในระบบของครัวเรือนนั้นๆ ด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนแต่งงานแล้วและยังอยู่ด้วยกันมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบในสัดส่วนเท่ากับกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนแต่งงานแล้วแต่ปัจจุบันแยกกันอยู่ หย่าหรือเป็นหม้าย ขณะเดียวกันกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนยังโสดอยู่ก็มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนแล้วต่ำกว่า 2 กลุ่มแรกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าสภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือนและการเป็นหนี้ในระบบของครัวเรือนเกษตรไม่เกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ตารางที่ 4.3.1ก ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับเพศของหัวหน้าครัวเรือน

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
เพศของหัวหน้าครัวเรือน	ชาย	34%	66%	100%
	หญิง	45%	55%	100%
รวมครัวเรือน		37%	63%	100%

	Value	df	p-value
Pearson Chi-Square	5.081	1	0.024

ตารางที่ 4.3.1ข ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับอายุของหัวหน้าครัวเรือน

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
อายุของหัวหน้าครัวเรือน	20-40 ปี	41%	59%	100%
	41-60 ปี	37%	63%	100%
	สูงกว่า60 ปี	33%	67%	100%
รวมครัวเรือน		37%	63%	100%

	Value	df	p-value
Pearson Chi-Square	1.851	2	0.396

ตารางที่ 4.3.1ก ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับสภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
สภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน	มีครอบครัวและอยู่ด้วยกัน	37%	63%	100%
	แยกกันอยู่ หย่า หม้าย	37%	63%	100%
	โสด	35%	65%	100%
รวมครัวเรือน		37%	63%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	.038	2	0.981

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่มีบุตรไม่เกิน 2 คนมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นร้อยละ 41 ซึ่งเป็นสัดส่วนสูงสุดโดยเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆที่เหลือ ส่วนกลุ่มของครัวเรือนที่มีบุตร 3-4 คน และตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบร้อยละ 33 และ 30 ตามลำดับ(ตารางที่ 4.3.1ก) เมื่อเราทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าจำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันกับการเป็นหนี้ในระบบของครัวเรือนนั้นๆ ด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่หัวหน้าครัวเรือนไม่ได้เรียนหนังสือเลยมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบสูงถึงร้อยละ 70 สำหรับกลุ่มของหัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาระดับอาชีวหรือสูงกว่า และ กลุ่มมัธยมต้นมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบในสัดส่วนพอๆกัน นั่นคือร้อยละ 55 และ 50 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาระดับมัธยมปลายและประถมมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบเพียงร้อยละ 39 และ 34 ตามลำดับ(ตารางที่ 4.3.1 ก) เมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความเกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้ในระบบของครัวเรือนนั้นๆด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพรองนอกจากการทำเกษตรเป็นหลักแล้ว เช่น รับจ้างทั่วไป เป็นต้น จะมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบในสัดส่วนพอๆกันกับกลุ่มที่

ตารางที่ 4.3.1ง ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับจำนวนบุตรที่มี

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
จำนวนบุตรที่มี	ไม่เกิน 2 คน	42%	58%	100%
	3-4 คน	33%	67%	100%
	ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป	30%	70%	100%
รวมครัวเรือน		37%	63%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	6.574	2	0.037

ตารางที่ 4.3.1จ ตารางไขว้ การเป็นหนี้ในระบบกับการศึกษา

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
การศึกษา	ประถม	34%	66%	100%
	มัธยมต้น	55%	45%	100%
	มัธยมปลาย	39%	61%	100%
	อาชีวะและสูงกว่า	50%	50%	100%
	ไม่ได้เรียน	70%	30%	100%
รวมครัวเรือน		37%	63%	100%

	Value	df	p-value
Pearson Chi-Square	12.339	4	0.015

หัวหน้าครัวเรือนไม่มีอาชีพรอง นั่นคือมีสัดส่วนร้อยละ 38 และ 34 ตามลำดับ(ตารางที่4.3.1ฉ) เมื่อเราทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรและการเป็นหนี้ในระบบไม่มีความเกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ตารางที่ 4.3.1ฉ ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
อาชีพรองของ หัวหน้าครัวเรือน	ไม่มี	34%	66%	100%
	มี	38%	62%	100%
รวมครัวเรือน		37%	63%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	1.083	1	0.298

แม้ว่าในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่มีลักษณะเป็นครัวเรือนขยายจะมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบในสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มที่มีลักษณะเป็นครัวเรือนเดี่ยว อย่างไรก็ตามจากตารางที่ 4.3.1ข เราจะเห็นว่ากลุ่มแรกมีสัดส่วนสูงกว่าไม่มากนัก ดังนั้นเมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าลักษณะของครัวเรือนและการเป็นหนี้ในระบบไม่มีความเกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้อยู่ในช่วง 90,001-120,000 บาทต่อปีมีสัดส่วนของจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบสูงสุดโดยเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆ(ตารางที่ 4.3.1ข) โดยในกลุ่มนี้จะมีครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบร้อยละ 50 ส่วนกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ในช่วง 60,001-90,000 บาทต่อปี และ 30,001-60,000บาทต่อปี มีสัดส่วนของจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบประมาณร้อยละ 40 สำหรับกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ในช่วง 0- 30,000 บาทต่อปี และสูงกว่า 120,000 บาทต่อปี มีสัดส่วนของจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบเพียงประมาณร้อยละ 30 เมื่อเราทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าระดับรายได้รวมต่อปีของครัวเรือนเกษตรและการเป็นหนี้ในระบบไม่มีความเกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95 อย่างไรก็ตามถ้าเราขอมลความเชื่อมั่นลงเหลือร้อยละ 86 พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

ตารางที่ 4.3.1ข ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับลักษณะครัวเรือน

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
ลักษณะครัวเรือน	ครัวเรือนเดี่ยว	35%	65%	100%
	ครัวเรือนขยาย	40%	60%	100%
รวมครัวเรือน		37%	63%	100%

	Value	df	P- value
Pearson Chi-Square	1.354	1	0.245

ตาราง4.3.1ข ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับรายได้รวมต่อปี

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
รายได้รวมต่อปี	0-30000 บาท/ปี	34%	66%	100%
	30001-60000 บาท/ปี	37%	63%	100%
	60001-90000 บาท/ปี	41%	59%	100%
	90001-120000 บาท/ปี	50%	50%	100%
	สูงกว่า 120000 บาท/ปี	31%	69%	100%
รวมครัวเรือน		37%	63%	100%

	Value	df	p-value
Pearson Chi-Square	6.959	4	0.138

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้ในระบบและสภาพเศรษฐกิจสังคม โดยทั่วไปของครัวเรือนเกษตรจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนครนายก พอจะกล่าวได้ว่าเพศ จำนวนบุตร ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และรายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการเป็นหนี้ในระบบของครัวเรือนนั้นๆ นอกจากนี้เราพบประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ

ใจจากผลการศึกษาข้างต้น นั่นคือในกลุ่มที่มีจำนวนบุตรน้อย หรือกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาระดับประถม หรือกลุ่มที่มีรายได้รวมอยู่ในระดับต่ำกลับมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนแล้วต่ำกว่าโดยเปรียบเทียบ ซึ่งเราจะอภิปรายผลการศึกษาในบทต่อไป

4.3.2) ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้ในระบบและสภาพเศรษฐกิจการเกษตรของครัวเรือน

ผู้วิจัยแสดงสภาพเศรษฐกิจการเกษตรของครัวเรือนโดยอาศัยตัวแปรกลุ่ม 4 ตัวแปร ได้แก่ ประเภทกิจกรรมการเกษตรหลัก ขนาดที่ดินทำการเกษตร ความเป็นเจ้าของที่ดิน และค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจกรรมการเกษตร เมื่อนำตัวแปรกลุ่มแต่ละตัวมาสร้างตารางไขว้กับตัวแปรการเป็นหนี้ในระบบ รวมทั้งทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวแปร ผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากตารางที่ 4.3.2 ก เราจะสังเกตเห็นได้ว่ากลุ่มครัวเรือนที่ประกอบกิจกรรมการเกษตรทั้งทำนา ทำสวน รวมทั้งทำการเกษตรอื่นๆ เช่น เลี้ยงโค เลี้ยงไก่ เพาะพันธุ์ไม้ขาย เป็นต้น และในกลุ่มที่ทั้งทำสวน ทำนานั้นมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนค่อนข้างสูงโดยเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆที่เหลือ ขณะที่ในกลุ่มครัวเรือนที่ทำนาอย่างเดียวมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนต่ำที่สุด เมื่อเราทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าประเภทกิจกรรมการเกษตรของครัวเรือนและการเป็นหนี้ในระบบไม่เกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนที่มีที่ดินทำการเกษตรอยู่ในช่วง 11-30 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนต่ำที่สุดโดยเปรียบเทียบ สำหรับกลุ่มอื่นๆนั้นเราพบว่ามีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนพอๆกัน นั่นคือมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 40 (ตารางที่ 4.3.2ข) เมื่อเราทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าขนาดที่ดินทำการเกษตรของครัวเรือนและการเป็นหนี้ในระบบไม่เกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเลยมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนสูงกว่าโดยเปรียบเทียบอย่างเห็นได้ชัด(ตารางที่ 4.3.2ค) นั่นคือมีสัดส่วนร้อยละ 43 ส่วนในกลุ่มครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตัวเอง และกลุ่มที่มีที่ดินเป็นของตนเองบางส่วนจะมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 34 และ 30 ตามลำดับ เมื่อเราทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้น ถ้าเราลดระดับความเชื่อมั่นทางสถิติลงเพียงเล็กน้อย โดยลดลงเป็นร้อยละ 94 แล้ว พบว่าความเป็นเจ้าของที่ดินของเกษตรกร และการเป็นหนี้ในระบบมีความเกี่ยวข้องกันและกันทางสถิติ

ตารางที่ 4.3.2 ก ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับประเภทกิจกรรมเกษตรหลัก

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
ประเภทกิจกรรมเกษตรหลัก	ทำนาปี/นาปรัง	34%	66%	100%
	ทำสวน	39%	61%	100%
	อื่นๆ	36%	64%	100%
	ทำสวน+ทำนา	55%	45%	100%
	ทำสวน+อื่นๆ	40%	60%	100%
	ทำนา+อื่นๆ	35%	65%	100%
	ทำนา+ทำสวน+อื่นๆ	56%	44%	100%
รวมครัวเรือน		37%	63%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	5.614	6	0.468

ตารางที่ 4.3.2 ข ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับขนาดที่ดินทำการเกษตร

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
ขนาดที่ดินทำการเกษตร	ไม่เกิน 10 ไร่	38%	62%	100%
	11-30 ไร่	31%	69%	100%
	31-60 ไร่	41%	59%	100%
	61-90 ไร่	39%	61%	100%
	มากกว่า 90 ไร่	38%	62%	100%
รวมครัวเรือน		37%	63%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	4.263	4	0.372

ตารางที่ 4.3.2ค ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับความเป็นเจ้าของที่ดิน

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
ความเป็นเจ้าของที่ดิน	ของตนเอง/คนในครอบครัว	34%	66%	100%
	ของตนเองและคนในครัวเรือนบางส่วน	30%	70%	100%
	เป็นที่เช่าทั้งหมด	43%	57%	100%
	อื่นๆ	43%	57%	100%
รวมครัวเรือน		37%	63%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	7.450	3	0.059

ในกลุ่มครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายทำการเกษตรอยู่ในช่วง 30,001-60,000 บาทต่อปี และในช่วง 60,001-90,000 บาทต่อปีมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 48 และ 46 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายทำการเกษตรต่ำกว่าระดับนี้ โดยกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายทำการเกษตรอยู่ในช่วง 0-10,000 บาทต่อปี และ 10,001-30,000 บาทต่อปีมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 31 และ 33 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.3.2ง) เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าระดับค่าใช้จ่ายทำการเกษตรและการเป็นหนี้ในระบบมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้ในระบบและสภาพเศรษฐกิจการเกษตรของครัวเรือนในจังหวัดนครนายก ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นสรุปใจความได้ว่าความเป็นเจ้าของที่ดินของเกษตรกรและค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจกรรมการเกษตรมีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ในระบบของครัวเรือนนั้นๆอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.3.2ง ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับค่าใช้จ่ายทำการเกษตร

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
ค่าใช้จ่ายทำการเกษตร	0-10000 บาท	31%	69%	100%
	10001-30000 บาท	33%	67%	100%
	30001-60000 บาท	48%	52%	100%
	60001-90000 บาท	46%	54%	100%
	สูงกว่า 90000 บาท	37%	63%	100%
รวมครัวเรือน		37%	63%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	9.958(a)	4	0.041

4.3.3) ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้ในระบบ และสภาพหนี้สินในระบบของครัวเรือน

ผู้วิจัยจะอาศัยตัวแปรกลุ่ม 2 ตัวแปรเพื่อแสดงสภาพหนี้สินในระบบของครัวเรือนเกษตร ได้แก่ การเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ และการค้างชำระหนี้ในระบบ เมื่อเรานำตัวแปรแต่ละตัวมาสร้างตารางไขว้กับตัวแปรการเป็นหนี้ในระบบ รวมไปถึงทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางสถิติได้ผลการศึกษามีรายละเอียดแสดงได้ดังนี้

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้กับสถาบันการเงินในระบบ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 37 ซึ่งเท่ากับในกลุ่มครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นหนี้กับสถาบันการเงินในระบบ (ตารางที่ 4.3.3ก) เมื่อผู้วิจัยทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เราพบว่าการมีหนี้สินกับสถาบันการเงินในระบบและการเป็นหนี้ในระบบมีความเป็นอิสระต่อกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ตัวแปรทั้งสองไม่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันทางสถิติ

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่มีการค้างชำระหนี้สินกับสถาบันการเงินในระบบมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 54 ซึ่งจากตารางที่ 4.3.3ข เราจะเห็นได้ว่ามีสัดส่วนสูงกว่าอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบใน

กลุ่มที่ไม่มีการค้างชำระหนี้สินกับสถาบันการเงินในระบบ ซึ่งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 24 เท่านั้น เมื่อเราทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าการค้างชำระหนี้สินในระบบของครัวเรือนเกษตร และการเป็นหนี้ในระบบของครัวเรือนนั้นๆมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ตารางที่ 4.3.3ก ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับการเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
การเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ	เป็นหนี้	37%	63%	100%
	ไม่เป็นหนี้	37%	63%	100%
รวมครัวเรือน		37%	63%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	.012	1	0.912

ตารางที่4.3.3ข ตารางไขว้การเป็นหนี้ในระบบกับการชำระหนี้ในระบบ

		การเป็นหนี้ในระบบ		รวม
		เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้	
การชำระหนี้ในระบบ	สม่ำเสมอ	24%	76%	100%
	ค้างชำระ(ไม่สม่ำเสมอ)	54%	46%	100%
	มีทั้งที่ชำระสม่ำเสมอและไม่สม่ำเสมอ	36%	64%	100%
รวมครัวเรือน		36%	64%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	40.138	2	0

4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการค้างชำระหนี้ในระบบและคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเกษตร

ประเด็นหนึ่งที่สำคัญในเรื่องราวของหนี้สินก็คือ การค้างชำระ ซึ่งเป็นการฉายภาพปัญหาของเกษตรกรในจังหวัดนครนายกได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นในส่วนนี้ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะนำเสนอให้เห็นสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรที่มีการค้างชำระหนี้ในระบบในแต่ละตัวแปรกลุ่มซึ่งแสดงคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนโดยอาศัยตารางไขว้ (Cross Tabulations) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ รวมทั้งทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกลุ่มการค้างชำระหนี้ในระบบกับตัวแปรกลุ่มดังกล่าวด้วยสถิติ Chi-Square ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 ทั้งนี้เราจำแนกคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจสังคมโดยทั่วไปของครัวเรือน สภาพเศรษฐกิจการเกษตรของครัวเรือน สภาพหนี้สินในระบบของครัวเรือน และสภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือน ซึ่ง 3 ประเภทแรกจะเหมือนกับการวิเคราะห์ในส่วนที่ 4.3 สำหรับประเภทสุดท้ายที่เพิ่มเติมมานั้นเพื่อสืบสวนว่าการค้างชำระหนี้ในระบบมีความเกี่ยวพันหรือไม่อย่างไรกับสภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนนั้นๆ ผลการศึกษาที่ได้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.4.1) ความสัมพันธ์ระหว่างการค้างชำระหนี้ในระบบและสภาพเศรษฐกิจสังคมโดยทั่วไปของครัวเรือน

ผู้วิจัยแสดงสภาพเศรษฐกิจสังคมโดยทั่วไปของครัวเรือนผ่านตัวแปรกลุ่ม 8 ตัวแปรซึ่งกล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 3.4 เมื่อเรานำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของแต่ละตัวแปรกลุ่มมาสร้างตารางไขว้กับตัวแปรการค้างชำระหนี้ในระบบ รวมทั้งทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติ ผลการศึกษามีรายละเอียดแสดงได้ดังต่อไปนี้

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่หัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชายมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนแล้วมากกว่าในกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิงเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น (ตารางที่ 4.4.1 ก) เมื่อเราทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าเพศของหัวหน้าเป็นอิสระกับการค้างชำระหนี้ในระบบของครัวเรือนนั้นๆ ด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเพศของหัวหน้าครัวเรือนไม่มีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกันทางสถิติกับการค้างชำระหนี้ในระบบ

ตารางที่ 4.4.1ก ตารางไขว้การค้ำชำระหนี้ในระบบเพศของหัวหน้าครัวเรือน

		การค้ำชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
เพศของหัวหน้าครัวเรือน	ชาย	47%	53%	100%
	หญิง	46%	54%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	.011	1	0.915

แม้ว่าในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในวัยทำงานช่วงต้นๆของชีวิตจะมีจำนวนครัวเรือนที่ค้ำชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในวัยกลางคนและวัยเกษียณอายุไปแล้ว อย่างไรก็ตามเราจะเห็นได้ว่าสัดส่วนดังกล่าวมีความแตกต่างกันไม่มากนัก (ตารางที่ 4.4.1 ข) เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าอายุของหัวหน้าครัวเรือนและการค้ำชำระหนี้ในระบบไม่มีความเกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ตารางที่ 4.4.1ข ตารางไขว้การค้ำชำระหนี้ในระบบกับอายุของหัวหน้าครัวเรือน

		การค้ำชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
อายุของหัวหน้าครัวเรือน	20-40 ปี	50%	50%	100%
	41-60 ปี	46%	54%	100%
	สูงกว่า 60 ปี	43%	57%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	.452	2	0.798

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่หัวหน้าครัวเรือนแต่งงานแล้วแต่ปัจจุบันแยกกันอยู่ หย่า หรือ เป็นหม้ายนั้นมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 25 ซึ่งต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนโสด และกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนแต่งงานแล้วและยังอยู่ด้วยกัน (ตารางที่ 4.4.1 ก) ฉะนั้นเมื่อเราทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า สภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือนและการค้างชำระหนี้ในระบบของครัวเรือนนั้นๆ มีความเกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่มีบุตรตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ไม่สูงมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับในกลุ่มที่มีบุตรไม่เกิน 2 คน และ 3-4 คน (ตารางที่ 4.4.1 ง) เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า จำนวนบุตรของครัวเรือนเกษตรและการค้างชำระหนี้ในระบบของครัวเรือนนั้นๆ ไม่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาระดับประถมและมัธยมต้นมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 49 และ 43 ตามลำดับ ขณะที่กลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาระดับอาชีวะหรือสูงกว่า และมีธรมปลายมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 25 และ 22 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.4.1 จ) ซึ่งเราอาจกล่าวได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้เรียนหนังสือเลยหรือมีการศึกษาต่ำมีแนวโน้มที่จะค้างชำระหนี้สินมากกว่าโดยเปรียบเทียบ อย่างไรก็ตามเมื่อเราทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนและการค้างชำระหนี้ในระบบไม่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนไม่มีอาชีพรองเลข กล่าวคือทำการเกษตรอย่างเดียวมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนสูงกว่าเพียงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพเสริมนอกจากทำการเกษตร (ตารางที่ 4.4.1 ฉ) เมื่อเราทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนและการค้างชำระหนี้ในระบบไม่มีความเกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่มีลักษณะเป็นครัวเรือนเดี่ยวมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนสูงกว่าเพียงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มครัวเรือนที่มีลักษณะเป็นครัวเรือนขยาย (ตารางที่ 4.4.1 ช) เมื่อเราทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าความเป็นครัวเรือนเดี่ยวหรือครัวเรือนขยายและการค้างชำระหนี้ในระบบไม่มีความเกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ตารางที่ 4.4.1ก ตารางไขว้การค้างชำระหนี้ในระบบกับสภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน

		การค้างชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
สภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน	มีครอบครัวและอยู่ด้วยกัน	50%	50%	100%
	แยกกันอยู่ หย่า หม้าย	25%	75%	100%
	โสด	43%	57%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	6.117	2	0.047

ตารางที่ 4.4.1ง ตารางไขว้การค้างชำระหนี้ในระบบกับจำนวนบุตรที่มี

		การค้างชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
จำนวนบุตรที่มี	ไม่เกิน 2 คน	47%	53%	100%
	3-4 คน	41%	59%	100%
	ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป	50%	50%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	.859	2	0.651

ตารางที่ 4.4.1๑ ตารางไขว้การค้างชำระหนี้ในระบบกับการศึกษา

		การค้างชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
การศึกษา	ประถม	49%	51%	100%
	มัธยมต้น	43%	57%	100%
	มัธยมปลาย	22%	78%	100%
	อาชีวะและสูงกว่า	25%	75%	100%
	ไม่ได้เรียน	43%	57%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	3.403	4	0.493

ตารางที่ 4.4.1๒ ตารางไขว้ การค้างชำระหนี้ในระบบกับอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน

		การค้างชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
อาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน	ไม่มี	49%	51%	100%
	มี	46%	54%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	.203	1	0.652

ตารางที่ 4.4.1x ตารางไขว้ การค้างชำระหนี้ในระบบกับลักษณะครัวเรือน

		การค้างชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
ลักษณะครัวเรือน	ครัวเรือนเดี่ยว	48%	52%	100%
	ครัวเรือนขยาย	43%	57%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	.542	1	0.461

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้อยู่ในช่วง 0-30,000 บาทต่อปีมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนค่อนข้างสูง นั่นคือมีสัดส่วนร้อยละ 55 ขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่า 120,000 บาทต่อปีมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 37 เมื่อเราพิจารณาตารางที่ 4.4.1x อาจกล่าวได้ว่าครัวเรือนเกษตรในจังหวัดนครนายกที่มีรายได้ต่อปีต่ำโดยเปรียบเทียบมีแนวโน้มที่จะค้างชำระหนี้ในระบบ อย่างไรก็ตามเมื่อเราทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า ระดับรายได้ของครัวเรือนและการค้างชำระหนี้ในระบบไม่มีความเกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้างชำระหนี้ในระบบและสภาพเศรษฐกิจสังคมโดยทั่วไปของครัวเรือนในกลุ่มตัวอย่างจังหวัดนครนายก แม้ว่ามีเพียงตัวแปรกลุ่มสภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือนที่มีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกันกับการค้างชำระหนี้ในระบบด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95 อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้จากการทำตารางไขว้ทำให้เราพอจะเห็นภาพของปัญหาการค้างชำระหนี้ในระบบในแต่ละคุณลักษณะของครัวเรือนเกษตรในจังหวัดนครนายก ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปเป็นใจความสำคัญได้ว่า ลักษณะครัวเรือนที่ต้องเผชิญกับปัญหาการค้างชำระหนี้ในระบบ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในวัยทำงานช่วงต้นๆ ของชีวิต มีบุตรมาก ไม่ได้เรียนหนังสือ และไม่มีอาชีพรอง ครัวเรือนที่มีลักษณะเป็นครัวเรือนเดี่ยวและมีรายได้รวมต่อปีต่ำ

ตารางที่ 4.4.1ข ตารางไขว้ การค้ำชำระหนี้ในระบบกับรายได้ต่อปี

		การค้ำชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
รายได้ต่อปี	0-30000 บาท/ปี	55%	45%	100%
	30001-60000 บาท/ปี	46%	54%	100%
	60001-90000 บาท/ปี	41%	59%	100%
	90001-120000 บาท/ปี	43%	57%	100%
	สูงกว่า120000 บาท/ปี	37%	63%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	3.153	4	0.533

4.4.2) ความสัมพันธ์ระหว่างการค้ำชำระหนี้ในระบบและสภาพเศรษฐกิจการเกษตรของครัวเรือน

ผู้วิจัยแสดงสภาพเศรษฐกิจการเกษตรของครัวเรือนผ่านตัวแปรกลุ่ม 4 ตัวแปร ได้แก่ ประเภทกิจกรรมเกษตรหลัก ขนาดที่ดินทำการเกษตร ความเป็นเจ้าของที่ดิน และค่าใช้จ่ายในการทำเกษตร เมื่อนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนครนายกของแต่ละตัวแปรกลุ่มมาสร้างตารางไขว้กับการค้ำชำระหนี้ในระบบ รวมไปถึงทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางสถิติ ผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในกลุ่มครัวเรือนที่ประกอบกิจกรรมการเกษตรประเภททำสวน รวมทั้งทำการเกษตรอื่นๆ ด้วย เช่น เลี้ยงโค เลี้ยงไก่ เป็นต้น และกลุ่มที่ทั้งทำนา ทำการเกษตรอื่นๆด้วย มีจำนวนครัวเรือนที่ค้ำชำระหนี้ในระบบร้อยละ 61 และ 54 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆ (ตารางที่ 4.4.2 ก) อย่างไรก็ตามเมื่อเราทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าประเภทกิจกรรมเกษตรหลักและการค้ำชำระหนี้ในระบบไม่มีความเกี่ยวข้องกัน ด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติ ร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนที่มีที่ดินทำการเกษตร 61-90 ไร่ และมากกว่า 90 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนที่ค้ำชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 60 และ 52 ตามลำดับ ขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่มีที่

ดินทำการเกษตรขนาดไม่เกิน 10 ไร่มีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนต่ำที่สุด นั่นคือมีสัดส่วนร้อยละ 44 (ตารางที่ 4.4.2 ข) เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพบว่าขนาดที่ดินทำกินของครัวเรือนเกษตรและการค้างชำระหนี้ในระบบของครัวเรือนนั้นๆไม่เกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือของคนในครอบครัวบางส่วนและกลุ่มที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองเลย นั่นคือต้องเช่าเขาทำกินทั้งหมด มีสัดส่วนจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 53 และ 49 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามเมื่อเราพิจารณาตารางที่ 4.4.2ค จะสังเกตเห็นว่าในแต่ละกลุ่มมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบในสัดส่วนพอๆกัน ฉะนั้นจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าความเป็นเจ้าของที่ดินและการค้างชำระหนี้ในระบบไม่มีความเกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ตารางที่ 4.4.2 ก ตารางไขว้การค้างชำระหนี้ในระบบกับประเภทกิจกรรมเกษตรหลัก

		การค้างชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
ประเภทกิจกรรมเกษตรหลัก	ทำนาปี/นาปรัง	47%	53%	100%
	ทำสวน	32%	68%	100%
	อื่นๆ	36%	64%	100%
	ทำสวน+ทำนา	33%	67%	100%
	ทำสวน+อื่นๆ	61%	39%	100%
	ทำนา+อื่นๆ	54%	46%	100%
	ทำนา+ทำสวน+อื่นๆ	40%	60%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	7.079	6	0.314

ตารางที่ 4.4.2ข ตารางไขว้การค้ำชำระหนี้ในระบบกับขนาดที่ดินทำการเกษตร

		การค้ำชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
ขนาดที่ดินทำการเกษตร	ไม่เกิน 10 ไร่	44%	56%	100%
	11-30 ไร่	46%	54%	100%
	31-60 ไร่	47%	53%	100%
	61-90 ไร่	52%	48%	100%
	มากกว่า 90 ไร่	60%	40%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	.888	4	0.926

ตารางที่ 4.4.2ค ตารางไขว้การค้ำชำระหนี้ในระบบกับความเป็นเจ้าของที่ดิน

		การค้างชำระหนี้		รวม
		นอกระบบ		
		มี	ไม่มี	
ความเป็นเจ้าของที่ดิน	ของตนเอง/คนในครอบครัว	42%	58%	100%
	ของตนเองและคนในครัวเรือนบางส่วน	53%	48%	100%
	เป็นที่เช่าทั้งหมด	49%	51%	100%
	อื่นๆ	40%	60%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	1.693	3	0.638

ในกลุ่มครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายทำการเกษตรอยู่ในช่วง 60,001-90,000 บาทต่อปี มีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 57 ขณะเดียวกันในกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายทำการเกษตรเพียง 0-10,000 บาทต่อปีก็มีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนแล้วพอกันกับกลุ่มข้างต้น สำหรับกลุ่มอื่นๆจะมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบในสัดส่วนประมาณร้อยละ 40 (ตารางที่ 4.4.2ง) ดังนั้นเมื่อเราทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจกรรมการเกษตร และการค้างชำระหนี้ในระบบไม่มีความเกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

จากผลการศึกษาวิจัยข้างต้น กล่าวโดยสรุปได้ว่าไม่มีตัวแปรกลุ่มใดเลยที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับตัวแปรการค้างชำระหนี้ในระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 อย่างไรก็ตามข้อมูลจากตารางไขว้พอจะชี้ให้เห็นว่าครัวเรือนที่ประกอบกิจกรรมการเกษตรหลายประเภท ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และมีค่าใช้จ่ายการทำการเกษตรสูงมีแนวโน้มที่จะค้างชำระหนี้ในระบบสูงกว่าโดยเปรียบเทียบ

ตารางที่ 4.4.2ง ตารางไขว้ การค้างชำระหนี้ในระบบกับค่าใช้จ่ายทำการเกษตร

		การค้างชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
ค่าใช้จ่ายทำการเกษตร รวม	0-10000 บาท บาท/ปี	55%	45%	100%
	10001-30000 บาท/ปี	40%	60%	100%
	30001-60000บาท/ปี	45%	55%	100%
	60001-90000บาท/ปี	57%	43%	100%
	สูงกว่า 90000บาท/ปี	42%	58%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	3.941	4	0.414

4.4.3) ความสัมพันธ์ระหว่างการค้างชำระหนี้ในระบบและสภาพหนี้สินในระบบของ
ครัวเรือน

ผู้วิจัยจะอาศัยตัวแปรกลุ่ม 2 ตัวแปร เพื่อแสดงสภาพหนี้สินในระบบของครัวเรือน ได้แก่ การเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ และการค้างชำระหนี้ในระบบ เมื่อเรานำตัวแปรแต่ละตัวมาสร้างตารางไขว้กับตัวแปรการค้างชำระหนี้ในระบบ ผลการศึกษามีรายละเอียดแสดงได้ดังนี้

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่มีหนี้สินกับสถาบันการเงินในระบบมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนสูงกว่าในกลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินกับสถาบันการเงินในระบบ อย่างไรก็ตามเมื่อเราพิจารณาข้อมูลจากตารางที่ 4.4.3ก จะสังเกตเห็นว่าสัดส่วนในกลุ่มแรกสูงกว่าไม่มากนัก ฉะนั้นเมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าการเป็นหนี้สินกับสถาบันการเงินในระบบของครัวเรือนและการค้างชำระหนี้ในระบบของครัวเรือนนั้นๆ ไม่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ตารางที่ 4.4.3ก ตารางไขว้การค้างชำระหนี้ในระบบกับการเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ

		การค้างชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
การเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ	เป็นหนี้	49%	51%	100%
	ไม่เป็นหนี้	39%	61%	100%
รวมครัวเรือน		61%	70%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	1.422	1	0.233

แม้ว่าในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่มีการค้างชำระหนี้กับสถาบันการเงินในระบบจะมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มที่มีการชำระหนี้อย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตามจากตารางที่ 4.4.3 ข เมื่อเราพิจารณาด้วยสายตาอย่างคร่าวๆจะเห็นว่ามีส่วนแตกต่างกันไม่มากนัก ฉะนั้นผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจึงพบว่าการค้างชำระหนี้สินกับสถาบันการเงินในระบบและการค้างชำระหนี้ในระบบของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ตารางที่ 4.4.3ข ตารางไขว้การค้างชำระหนี้ในระบบกับการชำระหนี้ในระบบ

		การค้างชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
การชำระหนี้ในระบบ	สม่ำเสมอ	48%	52%	100%
	ค้างชำระ(ไม่สม่ำเสมอ)	51%	49%	100%
	มีทั้งที่ชำระสม่ำเสมอและไม่สม่ำเสมอ	0%	100%	100%
รวมครัวเรือน		48%	52%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	4.038	2	0.133

จากที่กล่าวมาข้างต้น แม้ว่าตัวแปรการเป็นหนี้กับสถาบันการเงินในระบบและการค้างชำระหนี้สินในระบบจะไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรการค้างชำระหนี้ในระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามจากข้อมูลในแต่ละรูปภาพ สะท้อนให้เห็นว่าเกษตรกรที่ค้างชำระหนี้ในระบบส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีหนี้สินและค้างชำระกับสถาบันการเงินในระบบ

4.4.4) ความสัมพันธ์ระหว่างการค้างชำระหนี้ในระบบและสภาพหนี้สินในระบบของครัวเรือน

ผู้วิจัยแสดงสภาพหนี้สินในระบบของครัวเรือนผ่านตัวแปรกลุ่ม 3 ตัวแปร ได้แก่ แหล่งเงินทุนในระบบ วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม และจำนวนเงินกู้ เมื่อเรานำตัวแปรแต่ละตัวมาสร้างตารางไขว้กับตัวแปรการค้างชำระหนี้ในระบบ รวมทั้งทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางสถิติ ผลการศึกษาที่ได้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แหล่งเงินทุนประเภทข้าราชการ ผู้บริหารหมู่บ้าน ตำบล หรืออำเภอมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้สินในระบบคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 25 ซึ่งเป็นสัดส่วนต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งเงินทุนอื่นๆ ขณะที่แหล่งเงินทุนจากนายทุน เพื่อนสนิท และญาติพี่น้องพ่อแม่มีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบค่อนข้างสูง นั่นคือมีสัดส่วนร้อยละ 58 47 และ 46 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.4.4ก) อย่างไรก็ตามเมื่อเราทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า

ประเภทของแหล่งเงินกู้และการค้างชำระหนี้ในระบบของครัวเรือนไม่มีความเกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่มีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมหลายวัตถุประสงค์มีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 58 ขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นทุนทำการเกษตรมีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบเพียงร้อยละ 39 จากตารางที่ 4.4.4 ข สะท้อนถึงปัญหาเรื่องนี้ค่อนข้างชัดเจนในประเด็นที่ว่า การค้างชำระหนี้สินในระบบของเกษตรกรในจังหวัดนครนายก เนื่องจากการนำเงินกู้ต่างๆ ไปใช้เพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน เช่น ใช้ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ใช้ในกิจกรรมสังคม เป็นต้น ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดรายได้ที่จะนำมาชำระหนี้สินในภายหลัง อย่างไรก็ตามจากการทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติ พบว่าวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมและการค้างชำระหนี้ในระบบไม่มีความเกี่ยวข้องกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

ในกลุ่มครัวเรือนเกษตรที่กู้ยืมเงินในระบบจำนวน 40,001-60,000 บาท และ 80,001 บาท ขึ้นไป มีจำนวนครัวเรือนที่ค้างชำระหนี้ในระบบคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 71 และ 60 ตามลำดับ เมื่อเราพิจารณาตารางที่ 4.4.4 ค อาจกล่าวโดยนัยได้ว่ายิ่งจำนวนเงินกู้มีปริมาณสูงขึ้น เกษตรกรมีแนวโน้มที่จะค้างชำระเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน รวมไปถึงเมื่อเราทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวแปรทั้งสอง ก็พบว่าจำนวนเงินกู้ในระบบของครัวเรือนเกษตรและการค้างชำระหนี้ของครัวเรือนนั้นมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95

จากผลการศึกษาข้างต้นแม้ว่าจะมีเพียงตัวแปรจำนวนเงินกู้ในระบบที่มีความเกี่ยวพันทางสถิติกับการค้างชำระหนี้ในระบบ อย่างไรก็ตามข้อมูลก็พอจะฉายภาพเรื่องราวของหนี้สินในระบบได้ดีพอสมควร โดยเราสามารถสรุปใจความได้ 2 ประเด็น ประเด็นแรก คือจากการที่แหล่งเงินกู้ในระบบไม่ได้อยู่ในรูปของสถาบันที่ถูกต้องตามกฎหมาย ฉะนั้นเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะค้างชำระกับแหล่งเงินกู้ที่มีความสนิทสนมกัน เช่น เพื่อนสนิทญาติพี่น้อง เป็นต้น ประเด็นที่สอง คือ วัตถุประสงค์การกู้เงินเพื่อนำไปใช้ในการบริโภคภายในครัวเรือน ผลที่ตามมาก็คือ ยิ่งเกษตรกรกู้เงินจำนวนมากเท่าไร แนวโน้มที่จะค้างชำระยิ่งสูงขึ้น ผู้วิจัยจะอภิปรายผลการศึกษานี้เชิงนโยบายในบทต่อไป

ตารางที่ 4.4.4ก ตารางไขว้ การค้างชำระหนี้ในระบบกับแหล่งเงินกู้ในระบบ

		การค้างชำระหนี้		รวม
		นอกระบบ		
		มี	ไม่มี	
แหล่งเงินกู้้นอก ระบบ	ญาติพี่น้องพ่อแม่	46%	54%	100%
	เพื่อนสนิท	47%	53%	100%
	นายทุน(ร้านค้า,อุตสาหกรรม,ที่ดิน)	58%	42%	100%
	ข้าราชการ ผู้บริหารหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ)	25%	75%	100%
	กู้จากหลายแหล่ง(2-3 แหล่งและแหล่งอื่น)	42%	58%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	1.902	4	0.754

ตารางที่ 4.4.4 ข ตารางไขว้ การค้างชำระหนี้ในระบบวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมหนี้ในระบบ

		การค้างชำระหนี้		รวม
		นอกระบบ		
		มี	ไม่มี	
วัตถุประสงค์ในการ กู้ยืมหนี้นอกระบบ	ใช้ในการดำเนินชีวิต	47%	53%	100%
	ใช้เป็นทุนทำการผลิตทางการเกษตร	39%	61%	100%
	หลายวัตถุประสงค์	58%	42%	100%
	ใช้สร้าง/ซ่อมที่อยู่อาศัย	53%	47%	100%
	ใช้ในกิจกรรมสังคม	50%	50%	100%
รวมครัวเรือน		46%	54%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	3.751	4	0.441

ตารางที่ 4.4.4ค ตารางไขว้การค้างชำระหนี้ในระบบกับจำนวนเงินกู้ในระบบ

		การค้างชำระหนี้ในระบบ		รวม
		มี	ไม่มี	
จำนวนเงินกู้ในระบบ	ไม่เกิน 20000 บาท	37%	63%	100%
	20001-40000 บาท	34%	66%	100%
	40001-60000 บาท	71%	29%	100%
	60001-80000 บาท	44%	56%	100%
	80001 บาทขึ้นไป	60%	40%	100%
รวมครัวเรือน		47%	53%	100%

	Value	df	P-value
Pearson Chi-Square	16.207	4	0.003

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ในจังหวัดนครนายกไม่เป็นหนี้จากการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ที่อยู่นอกระบบสถาบันการเงิน เหตุผลที่กู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ คือ ไม่สามารถกู้ยืมจากสถาบันการเงินในระบบได้ ข้อดีของแหล่งเงินกู้นอกระบบ คือ สะดวกรวดเร็วในการกู้ยืม รวมถึงหากกู้จากญาติ/พี่น้อง/พ่อแม่ ส่วนใหญ่ ผู้กู้ไม่ต้องจ่ายดอกเบี้ย จำนวนเงินกู้จากแหล่งนอกระบบก็มีทั้งจำนวนพันไปจนถึงจำนวนหลายแสนบาท ระยะเวลาการชำระหนี้ไม่ค่อยกำหนดไว้นั่นนอน ไม่ต้องมีการค้ำประกัน ส่วนข้อเสียของการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ ก็คือ ในบางกรณีที่ต้องมีการจ่ายดอกเบี้ย จะพบว่า การกู้ยืมจากแหล่งนอกระบบผู้กู้ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงมาก ซึ่งส่วนมากเป็นการกู้ยืมจากนายทุนในท้องถิ่น เช่น เมื่อกู้จากเจ้าของที่ดิน ข้าราชการ ครู เพื่อนบ้าน

ครัวเรือนเกษตรในจังหวัดนครนายกมีปัญหาไม่สามารถชำระหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมจากแหล่งนอกระบบอยู่บ้าง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขายผลผลิตไม่ได้ราคาหรือขายไม่ได้ โดยครัวเรือนเกษตรจะขอผ่อนผันเลื่อนกำหนดการชำระหนี้ออกไป และครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่จะหางานอื่นทำเพื่อเพิ่มรายได้และชำระหนี้

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมระหว่างการกู้ยืมจากสถาบันการเงินในระบบ และจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ พบว่า การกู้ในระบบเป็นการกู้ยืมเพื่อใช้เป็นทำการเกษตร แต่การกู้ยืมจากแหล่งนอกระบบเป็นการกู้ยืมเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต มากกว่า เพื่อใช้เป็นทุนทำการผลิตทางเกษตร

ปริมาณหนี้ หรือจำนวนเงินกู้ยืม พบว่า ครัวเรือนเกษตรที่เป็นหนี้ในระบบมีการกู้เฉลี่ยครัวเรือนละ 113,241 บาท ซึ่งสูงกว่าจำนวนเงินกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบของครัวเรือนซึ่งมีจำนวนเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพียง 65,500 บาท เท่านั้น

ระยะเวลาการกู้ยืม การกู้จากสถาบันในระบบส่วนใหญ่เป็นหนี้ระยะสั้นภายใน 1 ปี แต่การกู้จากแหล่งนอกระบบส่วนใหญ่ไม่กำหนดระยะเวลาการกู้ยืม

การค้ำประกันการกู้ยืม การกู้ในระบบต้องมีการค้ำประกัน โดยบุคคลและ/หรือ หลักทรัพย์ การกู้จากแหล่งนอกระบบไม่ต้องค้ำประกัน อัตราดอกเบี้ยเงินกู้นอกระบบมีตั้งแต่ 11-66% โดยเฉลี่ย สำหรับการกู้จากญาติพี่น้องพ่อแม่ ส่วนใหญ่ไม่เสียดอกเบี้ย แต่ถ้ากู้จากแหล่งอื่น ๆ อัตราดอกเบี้ยโดยเฉลี่ยจะสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสถาบันการเงินในระบบ

ปัญหาในการชำระหนี้ พิจารณาจากความสามารถในการชำระหนี้อย่างสม่ำเสมอ ทั้งการกู้ยืมจากสถาบันการเงินหรือการกู้ยืมในระบบกับการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบ พบว่า ครวเรือนเกษตรกลุ่มที่ไม่มีปัญหาในการชำระหนี้มีมากกว่ากลุ่มที่มีปัญหาในการชำระหนี้ แต่ในกรณีของการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบนั้น กลุ่มที่ไม่มีปัญหาในการชำระหนี้มีพอ ๆ กับกลุ่มที่มีปัญหาต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

สำหรับครวเรือนที่มีปัญหาในการชำระหนี้ พบว่า ทั้งการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบและนอกระบบ มีสาเหตุสำคัญจากปัญหาด้านการตลาดและการขายผลผลิตไม่ได้หรือขายไม่ได้ราคา ทำให้ครวเรือนมีรายได้ไม่เพียงพอ

การแก้ไขปัญหาเมื่อไม่มีเงินพอชำระ เมื่อถึงกำหนดพบว่า ไม่ว่าจะเป็นการกู้ในระบบหรือนอกระบบ ครวเรือนจะแก้ไขโดยการขอผ่อนผัน/ขอเลื่อนการชำระหนี้ เป็นส่วนใหญ่

การดำเนินการเพื่อได้เงินมาชำระหนี้ นั้นพบว่า ครวเรือนเกษตรส่วนใหญ่มีการดำเนินการโดย การประกอบอาชีพอื่น รับจ้างทำงานอื่น หรือทำทั้งสองอย่าง เพื่อหาเงินมาชำระหนี้ เป็นส่วนใหญ่

ความสามารถในการชำระหนี้ของครวเรือนเกษตรและแนวโน้มการก่อหนี้ในปี2545 พบว่า ครวเรือนเกษตรเกือบครึ่งคาดว่า ไม่มีปัญหาในการชำระหนี้ในปี 2544 ในขณะที่แนวโน้มในการกู้ยืมในปีถัดไป(2545)ยังคงมีอยู่ และคาดว่าจะกู้ยืมจากสถาบันการเงินในระบบเป็นส่วนใหญ่

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างการเป็นหนี้ในระบบและการค้างชำระหนี้ในระบบกับสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครวเรือนเกษตร สรุปได้ตามตารางข้างล่างนี้

	การเป็นหนี้ในระบบ	การค้างชำระหนี้ในระบบ
<u>สภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไปของครวเรือนเกษตร</u>		
เพศ	มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
อายุ	ไม่มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
สภาพสมรส	ไม่มีความสัมพันธ์	มีความสัมพันธ์
จำนวนบุตร	มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
การศึกษา	มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
อาชีพรองของหัวหน้าครวเรือน	ไม่มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
ลักษณะครวเรือน	ไม่มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
รายได้รวมต่อปี	ไม่มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์

	การเป็นหนี้ในระบบ	การค้างชำระหนี้ในระบบ
สภาพเศรษฐกิจการเกษตรของครัวเรือน		
ประเภทกิจกรรมเกษตรหลัก	ไม่มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
ขนาดที่ดินทำการเกษตร	ไม่มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
ความเป็นเจ้าของที่ดิน	มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
ค่าใช้จ่ายทำการเกษตร	มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
สภาพหนี้สินในระบบของครัวเรือน		
การเป็นหนี้สถาบันการเงินในระบบ	ไม่มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
การชำระหนี้ในระบบ	มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
สภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือน		
แหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบ	-	ไม่มีความสัมพันธ์
วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมหนี้สินนอกระบบ	-	ไม่มีความสัมพันธ์
จำนวนเงินกู้ยืมนอกระบบ	-	มีความสัมพันธ์

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.2.1 จากการศึกษาถึงสัดส่วนครัวเรือนเกษตรกรที่มีหนี้สินนอกระบบในจังหวัดนครนายก พบว่า มีสัดส่วนไม่สูงมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับภาพรวมของระดับประเทศ ดังนั้นเราอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาหนี้สินนอกระบบในจังหวัดนครนายกไม่ได้รุนแรงเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา ดังนี้

(1) จากผลการศึกษาถึงวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมหนี้สินนอกระบบ พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดนครนายกส่วนใหญ่กู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การนำไปใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการที่จำเป็นและในยามฉุกเฉิน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าธรรมเนียมการเล่าเรียน เป็นต้น และการนำไปใช้เพื่ออุปโภคบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น ชื้อโทรศัพท์ เครื่องเสียง เป็นต้น สำหรับการลดสัดส่วนการเป็นหนี้สินนอกระบบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นและในยามฉุกเฉินนั้น งานวิจัยนี้เสนอว่า รัฐบาลควรเพิ่มรูปแบบการให้สินเชื่อให้ครอบคลุมถึงการกู้เพื่อนำไปใช้ซื้อสิ่งจำเป็นและการใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน เมื่อเกษตรกรมีทางเลือกในการกู้ยืมมากขึ้น การกู้ยืมเงินนอกระบบก็น่าจะลดลง นอกจากนี้รัฐบาลควรจัดบริการสาธารณะ

ให้เพียงพอทั้งปริมาณและคุณภาพ ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลกำลังดำเนินโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค และการปฏิรูปการศึกษาโดยจะให้เด็กไทยได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายจนถึงระดับมัธยมปลายนั้น งานวิจัยนี้เสนอให้ดำเนินการโครงการดังกล่าวต่อไปให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยคำนึงถึงความเสมอภาคและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยลดรายจ่ายด้านการศึกษาและ ภาระของเกษตรกรได้ และลดความจำเป็นในการกู้ยืมเงินนอกระบบ

(2) จากผลการศึกษาที่พบว่า วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินนอกระบบ ส่วนหนึ่งเป็นการกู้เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ประกอบกับผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้นอกระบบกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาน้อย มีบุตรมาก และรายได้ต่อปีต่ำ กลับมีสัดส่วนการเป็นหนี้นอกระบบต่ำกว่า โดยเปรียบเทียบ สะท้อนให้เห็นว่า การเป็นหนี้นอกระบบของครัวเรือนเกษตรกรไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับการมีสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่กดดัน แต่อาจจะขึ้นอยู่กับครัวเรือนที่มีพฤติกรรมบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยเกินรายได้ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเสนอให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมในครัวเรือนเกษตรกรดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อลดสัดส่วนการเป็นหนี้นอกระบบที่เกิดจากพฤติกรรมการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย

(3) ครัวเรือนเกษตรกรยังคงประสบปัญหาเดิมๆ ในเรื่องของราคาผลผลิตไม่มีเสถียรภาพ ทำให้รายได้ต่ำและขาดเงินที่จะใช้ในการดำเนินชีวิต ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเสนอให้รัฐบาลส่งเสริมให้มีการปฏิรูปการทำเกษตรให้มีลักษณะการเพาะปลูกที่หลากหลายและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อลดความเสี่ยงและต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ตัวอย่างเช่น การทำเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ การทำเกษตรผสมผสาน เป็นต้น รวมทั้งให้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการแปรรูปผลผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปชนิดต่างๆที่มีการศึกษาความเป็นไปได้ทางการตลาดแล้ว เพื่อเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายและสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลผลิตการเกษตร ตัวอย่างเช่น การบริหารจัดการให้โครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ มีความเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพ เป็นต้น ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้และได้ราคาดี

(4) จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นหนี้นอกระบบกับการเป็นเจ้าของที่ดินของครัวเรือนเกษตรกร กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ต้องเช่าที่ดินทำกินทั้งหมดมีสัดส่วนการเป็นหนี้นอกระบบมากที่สุด ดังนั้น การแก้ปัญหาควรมุ่งเน้นไปที่กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ต้องเช่าที่ดินทำกินเป็นสำคัญ

5.2.2 จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการค้างชำระหนี้ในระบบของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดนครนายก พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้ในระบบมีการค้างชำระหนี้ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเกี่ยวกับแหล่งเงินทุนในระบบ ก็พบว่า กว่าครึ่งกู้เงินจากแหล่งญาติพี่น้องพ่อแม่ ซึ่งมีการคิดดอกเบี้ยค่อนข้างต่ำหรือไม่คิดดอกเบี้ยเลย เราอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาการค้างชำระหนี้ไม่ก่อให้เกิดความกดดันต่อครัวเรือนเกษตรกรมากนัก

กล่าวโดยสรุปแล้ว โครงการที่รัฐบาลกำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานราก มีความสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของงานวิจัยนี้ ไม่ว่าจะเป็นโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค โครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ หรือในส่วนของข้อเสนอในการปรับพฤติกรรมการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ก็เป็นปรัชญาหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ดังนั้น การจะแก้ปัญหานี้ในระบบในปัจจุบันจึงขึ้นอยู่กับ การดำเนินการให้แผนและโครงการดังกล่าวมีความเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้นเป็นสำคัญ

5.3 บทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาระดับสูงในท้องถิ่น

(1) การให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตรแก่ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ เช่น การจัดโครงการอบรมโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างคณะสังคมศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

(2) การมีบทบาทเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานราชการและองค์กรพัฒนาต่างๆ ให้เข้ามาฝึกอบรมหรือสาธิตการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ หรือการทำเกษตรทางเลือกอื่นๆ ให้กับเกษตรกรในพื้นที่

(3) การจัดโครงการเพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรในพื้นที่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และประสานงานให้เกิดการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่าง ชุมชนต่างๆ

(4) การส่งเสริมให้นักวิจัยของมหาวิทยาลัยทำการวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากครัวเรือนเกษตรกร เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาที่ชัดเจนมากขึ้น

บรรณานุกรม

- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, และ ประสงค์ เนตยารักษ์. (2534). “โฉมหน้านายทุนผู้ให้กู้ในตลาดสินเชื่อชนบทไทย,” ใน สินเชื่อในชนบทประเทศไทย. หน้า107-145 กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- จิรวรรณ บุญเพิ่ม, และคณะ. (2543). รายงานเชิงวิเคราะห์เรื่องหนี้สินของเกษตรกร. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- นิพนธ์ พัวพงศกร. (2530). ตลาดสินเชื่อในระบบในประเทศไทย : กรณีศึกษาเรื่อง สัญญาเงินกู้ โครงสร้างตลาด พฤติกรรมและอัตราดอกเบี้ย. กรุงเทพฯ : โครงการสินเชื่อชนบท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- ฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจรายสาขา. (2541). โครงการตลาดการเงินในชนบทไทย 2539. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- พัศศิริ ยั่งยืน. (2539). สินเชื่อสู่ชนบท : กรณีศึกษาธนาคารกรุงไทยจำกัด. สารนิพนธ์ (สาขาการบริหารรัฐกิจ). กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนันยา เตชะธิตี, และฤาชัย วรอาภรณ์. (2534). การศึกษาปัญหาหนี้สินของเกษตรกรและสินเชื่อการเกษตรและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.
- ศรวณี พึ่งผู้นำ. (2541). อัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมสำหรับสินเชื่อเพื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ วท.ม.(เศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เศรษฐกิจการเกษตร,สำนักงาน. (2545) เปรียบเทียบภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนเกษตร, จาก <http://www.oae.go.th/research/socio/2542-3/Sectionfarmhouse/index.html>.
- เศรษฐกิจการเกษตร,สำนักงาน. (2545). เปรียบเทียบภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนเกษตรระดับประเทศ-ภาค ปีเพาะปลูก 2513/14 – 2541/42 ,จาก <http://www.oae.go.th/research/socio/SectionA/index.html>.
- สมเกียรติ ฉายไธสง. (2540). ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรปี2539. กรุงเทพฯ : กองวิชาการ กรมส่งเสริมสหกรณ์.
- สถิติแห่งชาติ,สำนักงาน. (2537). สมุดรายงานสถิติจังหวัดนครนายก 2537. กรุงเทพฯ.
- สถิติแห่งชาติ,สำนักงาน. (2543). สมุดรายงานสถิติจังหวัดนครนายก 2543. กรุงเทพฯ.

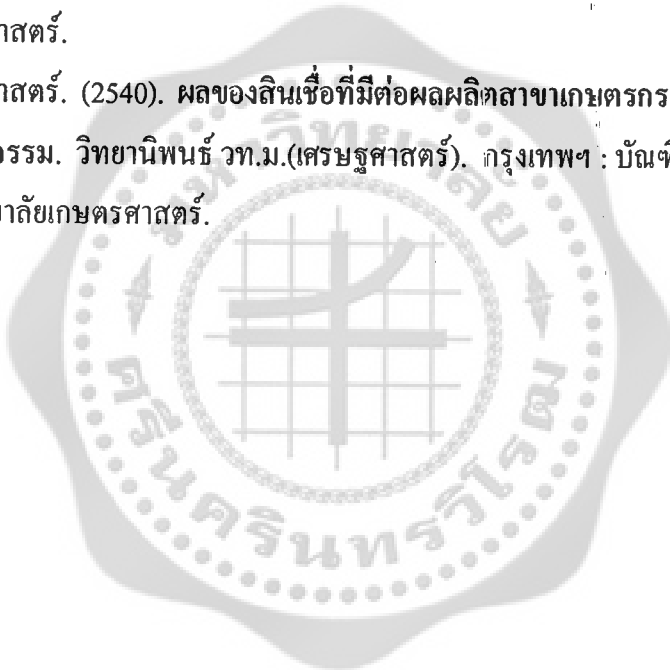
สถิติแห่งชาติ,สำนักงาน. (2544). ประมวลข้อมูลสถิติที่สำคัญของประเทศไทย พ.ศ. 2544.
กรุงเทพฯ.

สถิติแห่งชาติ,สำนักงาน. (2545). โครงการสำมะโนหมู่บ้านจังหวัดนครนายก 2542 ,จาก
<http://www.nso.go.th/provweb/cwdweb/nknayok/cproj4.htm>.

สำนักงานคณะกรรมการบริหารสินเชื่อเกษตรแห่งชาติ. (2538). ตลาดการเงินนอกระบบ.
กรุงเทพฯ : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.

เสนอ ธงโสม. (2541). ศักยภาพในการจัดการเงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาโพนทอง
อ.โพนทอง จ.ร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ วท.ม.(เศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

อัญญา ศัสการศาสตร์. (2540). ผลของสินเชื่อที่มีต่อผลผลิตสาขาเกษตรกรรมและสาขา
อุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ วท.ม.(เศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนครนายก

1.ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดนครนายกเป็นจังหวัดในภาคกลาง ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพ ประมาณ 105 กิโลเมตร ตามถนนรังสิต-นครนายก มีเนื้อที่ทั้งหมด 2,122 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 1,326,250 ไร่ และมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดอำเภอแก่งคอย อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี อำเภอปากช่องจังหวัด นครราชสีมา และอำเภอประจันตคามจังหวัดปราจีนบุรี

ทิศตะวันออก ติดอำเภอเมืองและอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

ทิศใต้ ติดอำเภอบ้านสร้างจังหวัดปราจีนบุรีและอำเภอบางน้ำเปรี้ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันตก ติดอำเภอธัญบุรี อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

ซึ่งดูได้จากแผนภาพที่ 2.1.1 กและ 2.1.1ข

2.ภูมิประเทศ

จังหวัดนครนายก โดยทั่วไปมีสภาพเป็นพื้นที่ราบทางตอนเหนือและตะวันออกเป็นภูเขาสูง อยู่ในพื้นที่ของอำเภอบ้านนา อำเภอปากพลี และอำเภอเมือง นอกจากนี้บางส่วนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อันเป็นรอยต่อของ 3 จังหวัด คือ นครราชสีมา ปราจีนบุรี และนครนายก โดยมีภูเขาคิดต่อกับเทือกเขาคงพญาเย็นมียอดเขาสูงประมาณ 1,292 เมตรส่วนทางตอนกลางและตอนใต้เป็นที่ราบลุ่ม สภาพพื้นที่เป็นที่ดินปนทราย ซึ่งเหมาะกับการทำการเกษตรอยู่ในอำเภอปากพลีและอำเภอองครักษ์

3.ภูมิอากาศ

จังหวัดนครนายกมีสภาพอากาศที่ไม่ร้อนจัดและไม่หนาวจัดในปี พ.ศ.2542 มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยสูงสุดประมาณ 38.2 องศาเซลเซียสและอุณหภูมิโดยเฉลี่ยต่ำสุดประมาณ 21.5 องศาเซลเซียส มีฝนโดยเฉลี่ยในรอบปีประมาณ 128 วัน ปริมาณน้ำฝนตลอดปี ประมาณ 2,137.3มิลลิเมตร

4.การคมนาคม และขนส่ง

การคมนาคมของจังหวัดนครนายก มีทางหลวงแผ่นดิน 2 สาย คือสาย 33 ถนนสุวรรณศร และหมายเลข 305 ถนนรังสิต-นครนายก และยังมีทางหลวงจังหวัด ทางหลวงท้องถิ่นและทางรพช. ที่สามารถใช้เดินทางติดต่อภายในจังหวัดและระหว่างจังหวัดได้โดยสะดวกทุกฤดูกาล เมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2542 จังหวัดนครนายก มีชุมสายโทรศัพท์ทั้งสิ้น 10 ชุมสาย มีจำนวนเลขหมาย 20,782 เลขหมาย และมีไปรษณีย์-โทรเลขประจำทุกอำเภอ รวม 5 แห่ง รวมทั้งมีที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชน 2 แห่ง

5.การสาธารณสุข

ในปีงบประมาณ 2542 จังหวัดนครนายกมีการใช้กระแสไฟฟ้าภายในจังหวัดทั้งสิ้น 16,083,260 ยูนิต และมีผู้ใช้งาน 49,925 ราย สำหรับน้ำประปาในจังหวัดนครนายกมีการใช้น้ำประปาทั้งจังหวัด 2,226,938 ลูกบาศก์เมตร และมีผู้ใช้งาน 8,616 ราย

6.การศึกษา

ในปีการศึกษา 2542 จังหวัดนครนายกมีโรงเรียนทั้งสิ้น 177 แห่งและมีสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาจำนวน 6 แห่ง มีครู 2,661 คน มีอาจารย์ 243 คน มีนักเรียน 45,959 คน และมีนักศึกษา 6,573 คนคิดเป็นอัตราส่วนนักเรียนนักศึกษาต่อครูอาจารย์ 1 คน เท่ากับ 18 คน

7.การสาธารณสุข

การสาธารณสุข ในปีงบประมาณ 2542 จังหวัดนครนายก มีโรงพยาบาลของรัฐ 5 แห่ง มีสถานอนามัย 55 แห่ง คลินิกทุกประเภท 36 แห่ง จำนวนบุคลากรที่สำคัญได้แก่แพทย์ 45 คน ทันตแพทย์ 12 คน พยาบาล 448 คน และผู้ช่วยพยาบาล 273 คน

8.การปกครอง และประชากร

ในปี 2542 จังหวัดนครนายก แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคเป็น 4 อำเภอ 41 ตำบล 403 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอ ดังนี้

(1) อำเภอเมืองนครนายกประกอบด้วย 12 ตำบลดังนี้

- ท่าช้าง บ้านใหญ่ วังกระโจม ท่าทราย ดอนข่อย ศรีจุฬา คงละคร ศรีนาวา สาลิกา หินดั่ง เขาพระ พรหมณี

(2) อำเภอบ้านนา ประกอบด้วย 9 ตำบลดังนี้

- บ้านพร้าว บ้านพริก อาษา ทองหลาง บางอ้อ พิกุลออก บำชะ เขาเพิ่ม ศรีกะอาง

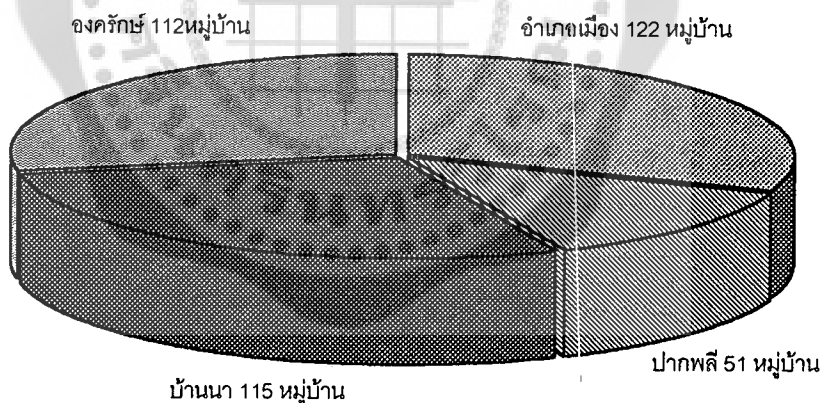
(3) อำเภอปากพลี ประกอบด้วย 6 ตำบล ดังนี้

- เกาะโพธิ์ ปากพลี โคกกรวด ท่าเรือ หนองแสง นาหินลาด

(4) อำเภอองครักษ์ ประกอบด้วย 10 ตำบล ดังนี้

- พระอาจารย์ ศิริระกระบือ โพธิ์แทน บางสมบูรณ์ ทรายมูล บางปลาคด บางลูกเสือ องค์กรักษ์ ชุมพล คลองใหญ่

จังหวัดนครนายกแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 2 เขต โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 2 คน ในปี 2542 จังหวัดนครนายก มีประชากรทั้งสิ้น 243,235 คน เป็นชาย 120,110 คน คิดเป็นร้อยละ 49.38 เป็นหญิง 123,125 คน คิดเป็นร้อยละ 50.62 ของประชากรทั้งหมด อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองนครนายก รองลงมาคืออำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ และอำเภอปากพลี ตามลำดับ

แผนภาพภาคผนวกที่ 3 สัดส่วนของจำนวนหมู่บ้านของแต่ละอำเภอใน
จังหวัดนครนายก

ประชากรในจังหวัดนครนายก ส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ รองลงมาได้แก่ศาสนาคริสต์ อิสลาม ภาษาที่นิยมใช้กันมากคือ ภาษาไทยภาคกลาง เป็นส่วนใหญ่ ความหนาแน่นของประชากร ในปี 2542 จังหวัดนครนายกมีพื้นที่ 2,122 ตารางกิโลเมตร ความหนาแน่น ของประชากร โดยเฉลี่ยคือ 114.63 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรที่มากที่สุด ได้แก่ ในเขตเทศบาล โดยมีความหนาแน่นต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตรเท่ากับ 1166.23 คน

รองลงมาได้แก่ อำเภอบ้านนา 169.24 คน อำเภอเมือง 134.95 คน อำเภอองครักษ์ 110.45 คน และ อำเภอปากพลี 49.16 คน ตามลำดับ ส่วนพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุด ต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร ได้แก่ อำเภอปากพลี 49.16คน

9.ทรัพยากร

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ หินสบูหรือแร่ที่โอไฟไรด์ หินอ่อน และหินแก้วผลึก หรือหินเขียวหนุมาน นอกจากนี้มีพื้นที่ป่า ประมาณ 392,679 ไร่ หรือประมาณ 628.28 ตารางกิโลเมตร

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย

สภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดนครนายก

แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย
สภาพหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดนครนายก
หมายเลขแบบสัมภาษณ์.....

บ้านเลขที่.....หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....

วันเวลา/...../ 2544 เริ่มเวลา.....น. สิ้นสุด.....น.

ชื่อผู้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ Edit

โปรดกาเครื่องหมาย ☒ ลงใน ☐ และเติมคำตอบลงในช่องว่าง.....

ส่วนที่1 ลักษณะของครัวเรือนเกษตรกร

1. ตำแหน่งในครัวเรือนของผู้ให้สัมภาษณ์

☐ 1 หัวหน้าครัวเรือน

☐ 2 บุคคลในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือนเป็น.....

2. ชื่อ สกุล หัวหน้าครัวเรือน.....

เพศ ☐ 1 ชาย

☐ 2 หญิง

3. อายุหัวหน้าครัวเรือน ปี

4. สภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน

☐ 1 โสด

☐ 2 สมรส

☐ 3 อยู่ด้วยกันเฉยๆ

☐ 4 แยกกันอยู่

☐ 5 หย่า

☐ 6 ม่าย

5. จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือน..... คน

6. การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนสูงสุดระดับ

☐ 1 ประถม

☐ 2 มัธยมต้น

☐ 3 มัธยมปลาย

☐ 4 อาชีววะ

☐ 5 สูงกว่า

7. อาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน

☐ 1 ไม่มี

☐ 2 มี อาชีพ.....

8. บ้านที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นของใคร

☐ 1 ของหัวหน้าครัวเรือน

☐ 2 ของบุคคลในครัวเรือน

☐ 3 อื่นๆ ระบุ

9. สิ้นทรัพย์ของครัวเรือนที่มีอยู่ในปัจจุบัน

☐ 1 บ้าน

ปลูก / ซื้อ.....ปี

มูลค่าเมื่อปลูกหรือซื้อ.....บาท

☐ 2 ที่ดิน.....ไร่

มูลค่าปัจจุบันประมาณ.....บาท

- ☐ 3 รถปิกอัพ.....คัน ชื่อ.....ปี มูลค่าเมื่อซื้อ.....บาท
- ☐ 4 รถจักรยานยนต์.....คัน ชื่อ.....ปี มูลค่าเมื่อซื้อ.....บาท
- ☐ 5 รถไถ.....คัน ชื่อ.....ปี มูลค่าเมื่อซื้อ.....บาท
- ☐ 6 อื่นๆ (ระบุ.....) ชื่อ.....ปี มูลค่าปัจจุบันประมาณ.....บาท
- รวมมูลค่าทรัพย์สิน.....บาท

10. จำนวนบุคคลทั้งหมด(รวมตัวท่าน)ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน คน
11. จำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปี และผู้ใหญ่ที่มีอายุเกิน 60 ปีที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนคน
12. ลักษณะครัวเรือน
- ☐ 1 ครัวเรือนเดี่ยว ☐ 2 ครัวเรือนขยาย

ส่วนที่ 2 ลักษณะการประกอบกิจกรรมเกษตรกรรม

1. ประเภทกิจกรรมการเกษตรหลัก (ทำประจำ) เรียงตามลำดับความสำคัญ สำคัญที่สุดคือ 1
รองลงมาคือ 2 และ 3 ตามลำดับ
- ☐ 1 ทำนา ท่านทำนาประเภท ☐ 1 นาปี ☐ 2 นาปรัง
- ☐ 2 ทำสวน ☐ 3 อื่นๆ ระบุ.....
2. จำนวนบุคคลในครัวเรือนที่ทำเกษตรกรรมคน
3. ขนาดที่ดินที่ใช้ทำการเกษตรรวมทั้งหมดจำนวนไร่
- 3.1) ทำนา.....ไร่ 3.2) ทำสวน.....ไร่
- 3.3) อื่นๆ (ระบุ.....).....ไร่
4. ที่ดินที่ใช้ทำการเกษตรเป็นของใคร
- ☐ 1 ของตนเอง / ของคนในครัวเรือนทั้งหมด
- ☐ 2 ของตนเอง / ของคนในครัวเรือนบางส่วน บางส่วนเช่าทำ
- ☐ 3 เป็นที่เช่าทั้งหมด ☐ 4 อื่นๆ ระบุ.....
5. รายได้ของครัวเรือนเกษตรต่อปี (ปีเพาะปลูก 2543/2544)
- 5.1) รายได้จากการทำนาต่อปี นาปี.....บาท นาปรัง.....บาท
- 5.2) รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรอื่นประมาณปีละบาท
- 5.3) รายได้จากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรประมาณปีละบาท
- 5.4) รายได้จากการประกอบอาชีพอื่น (ระบุ.....) ประมาณปีละ.....บาท
- รวมเป็นเงิน.....บาท
6. ค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมการเกษตรต่อปี (ปีเพาะปลูก 2543/2544)
- ☐ 1 ค่าจ้างแรงงาน ประมาณปีละ.....บาท
- ☐ 2 ค่าน้ำมัน ประมาณปีละ.....บาท
- ☐ 3 ค่าเคมีภัณฑ์ต่างๆ (ยากำจัดวัชพืช ยากำจัดแมลง ฯลฯ) ประมาณปีละ.....บาท
- ☐ 4 ค่าซ่อมแซมวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ทำการเกษตร ประมาณปีละ.....บาท

☐ 5 ค่าเช่าที่ดิน ประมาณปีละ.....บาท

☐ 6 อื่น ๆ (ระบุ.....) ประมาณปีละ.....บาท

รวมเป็นเงิน.....บาท

7. ปัจจุบันรายได้จากการทำเกษตรกรรมเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรกรรมรวมแล้วเป็นอย่างไร

☐ 1 รายได้มากกว่ารายจ่าย

☐ 2 รายได้น้อยกว่ารายจ่าย

☐ 3 รายได้กับรายจ่ายพอกัน

8. ปัจจุบันรายได้รวมทั้งหมดเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตเป็นอย่างไร

☐ 1 รายได้มากกว่ารายจ่าย

☐ 2 รายได้น้อยกว่ารายจ่าย

☐ 3 รายได้กับรายจ่ายพอกัน

ส่วนที่ 3 สภาพหนี้สิน

1. คราวเรือนของท่านเริ่มมีหนี้สินมานาน.....ปี

2. สาเหตุที่ทำให้ท่านต้องมีหนี้สินคือสาเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยให้หมายเลข 1 แก่ข้อที่เป็นสาเหตุสำคัญที่สุด และ 2,3แก่ข้อที่สำคัญรองลงมา)

☐ 1 ขาดทุนจากการขายผลผลิตทางการเกษตร

☐ 2 ขาดเงินลงทุนทำการผลิตในฤดูกาลถัดไป

☐ 3 รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (กินอยู่, รักษาพยาบาล, ค่าเล่าเรียนบุตร)

☐ 4 ต้องใช้เงินในกิจกรรมสังคม (ถูกแต่งงาน, ลูกบวช, จัดงานศพ)

☐ 5 มีเงินไม่เพียงพอที่จะซื้อสิ่งของหรือทรัพย์สินด้วยเงินสด

☐ 6 มีเงินไม่เพียงพอที่จะซื้อเครื่องอุปโภค (เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทต่างๆ) ด้วยเงินสด

☐ 7 อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 4 สภาพหนี้สินในระบบ

1. ปัจจุบันท่านเป็นหนี้สถาบันการเงินและสถาบันจากหน่วยงานของรัฐบ้างหรือไม่ (ธกส, สหกรณ์การเกษตร, ธนาคารพาณิชย์, โรงรับจำนำ, อื่นๆ)

☐ 1 เป็นหนี้ (ทำต่อข้อ 2)

☐ 2 ไม่เป็นหนี้

2. วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากสถาบันใน ข้อ(1) โดยเลือกคำตอบต่อไปนี้ใส่ลงในช่องว่าง

1 เพื่อใช้เป็นทุนทำการผลิตทางการเกษตร

2 เพื่อใช้ในการก่อสร้างอาคาร สิ่งก่อสร้างในการผลิตทางการเกษตร

3 เพื่อใช้ในการสร้างบ้านอยู่อาศัย / ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย

4 เพื่อใช้ในกรณีอื่นๆระบุ.....

3.1) ธกส

หนี้สั้น.....

หนี้กลาง.....

หนี้ยาว.....

3.2) สหกรณ์การเกษตร

หนี้สั้น.....

หนี้กลาง.....

หนี้ยาว.....

3.3) ธนาคารพาณิชย์

หนี้สั้น.....

หนี้กลาง.....

หนี้ยาว.....

3.4) โรงรับจำนำ

หนี้สั้น.....

หนี้กลาง.....

หนี้ยาว.....

3.5) อื่นๆ (เฉพาะสถาบันในระบบ ระบุ.....)

หนี้สั้น.....

หนี้กลาง.....

หนี้ยาว.....

3. สภาพและประเภทของหนี้สินในระบบ (r หมายถึงอัตราดอกเบี้ย)

สถาบันที่กู้	จำนวนวงเงินกู้ (บาท)	ระยะเวลา เริ่ม-สิ้นสุด(เดือน-ปี)	r (%/ปี)	การค้ำประกัน		ยอดหนี้คงค้าง ณ เวลานี้ (บาท)	การชำระหนี้เงินกู้	
				(1) หลักทรัพย์	(2) บุคคล		(1) สม่ำเสมอ	(2) ค้างชำระ
3.1) รถ								
ระยะต้น		/...../.....						
ระยะปานกลาง		/...../.....						
ระยะยาว		/...../.....						
รวม								
3.2) สหกรณ์การเกษตร								
ระยะต้น		/...../.....						
ระยะปานกลาง		/...../.....						
ระยะยาว		/...../.....						
รวม								
3.3) ธนาคารพาณิชย์								
ระยะต้น		/...../.....						
ระยะปานกลาง		/...../.....						
ระยะยาว		/...../.....						
รวม								
3.4) ไร่รับจำนำ		/...../.....						
3.5) อื่นๆ								
ระยะต้น		/...../.....						
ระยะปานกลาง		/...../.....						
ระยะยาว		/...../.....						
รวม								
รวมทั้งหมด								

4. (เฉพาะผู้ค้างชำระ) สาเหตุที่ไม่สามารถชำระอย่างสม่ำเสมอ / ค้างชำระคือสาเหตุใด

- ☐ 1 ขาดผลผลิตทางเกษตรไม่ได้ราคาที่คาดไว้จึงไม่สามารถชำระหนี้ได้
- ☐ 2 ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย จึงไม่มีรายได้ที่จะนำไปชำระหนี้
- ☐ 3 ไม่สามารถขายผลผลิตได้
- ☐ 4 อื่นๆ ระบุ.....

5. (เฉพาะผู้ค้างชำระ) ท่านได้ทำอะไรบ้างเพื่อเพิ่มความสามารถในการชำระหนี้
- ☐ 1 ประกอบอาชีพอื่นเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น ☐ 2 รับจ้างทำงานอื่นเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น
- ☐ 3 เพิกเฉยไม่ได้ทำอะไร ☐ 4 อื่นๆ ระบุ.....
6. (เฉพาะผู้ค้างชำระ) เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ ท่านจะอย่างไร หากมีเงินไม่เพียงพอในการชำระหนี้
- ☐ 1 บอกเจ้าหนี้ขอผ่อนผันการชำระ ขอเลื่อนการชำระหนี้
- ☐ 2 กู้ยืมจากญาติพี่น้อง พ่อค้า นายทุนอื่นๆ เพื่อมาชำระหนี้
- ☐ 3 หลบหน้าเจ้าหนี้ไปอยู่ที่อื่น
- ☐ 4 ไม่ไปชำระหนี้ ☐ 5 อื่นๆ ระบุ.....
7. ปัจจุบันท่านได้รับความช่วยเหลือในการพักชำระหนี้หรือไม่
- ☐ 1 ได้รับความช่วยเหลือ ☐ 2 ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ
8. ท่านเห็นด้วยกับการพักชำระหนี้หรือไม่
- ☐ 1 เห็นด้วย.....
- ☐ 2 ไม่เห็นด้วย.....
- ☐ 3 ไม่แน่ใจ ☐ 4 ไม่รู้เรื่องการพักชำระหนี้

ส่วนที่ 5 สภาพหนี้สินนอกระบบในปัจจุบัน

1. ปัจจุบันท่านเป็นหนี้จากแหล่งเงินกู้นอกระบบหรือไม่ (พ่อค้า, เจ้าของที่ดิน, นายทุน, เพื่อนบ้าน, ญาติพี่น้อง)
- ☐ 1 เป็นหนี้ (ทำต่อข้อ 2) ☐ 2 ไม่เป็นหนี้

2. สาเหตุที่มากู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ใน ข้อ(1) คือสาเหตุใด

- 1 ไม่สามารถขอกู้ยืมจากสถาบันการเงินในระบบได้ ☐ 2 ไม่มีหลักทรัพย์หรือบุคคลค้ำประกัน
- 3 อื่นๆ ระบุ.....

โดยเลือกคำตอบข้างต้นลงในช่องว่าง

2.1) พ่อค้า / ร้านค้า.....	2.2) เจ้าของที่ดิน.....
2.3) เจ้าของกิจการอุตสาหกรรม.....	2.4) ผู้บริหาร หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ.....
2.5) ข้าราชการ ครู.....	2.6) ญาติพี่น้อง พ่อ แม่.....
2.7) เพื่อนบ้าน ที่ไม่ใช่ญาติ.....	2.8) อื่นๆ.....

3. วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ใน ข้อ(1) คือข้อใด

1 ใช้เป็นทุนทำการผลิตทางเกษตร	2 ใช้ก่อสร้างอาคาร สิ่งก่อสร้างในการผลิตทางเกษตร
3 ใช้ก่อสร้างบ้านอยู่อาศัย/ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	4 ใช้ในกิจกรรมสังคม (แต่งงาน , บวช , ทำศพ ฯลฯ)
5 ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องอุปโภค รถ	6 อื่นๆ ระบุ.....

โดยเลือกคำตอบข้างต้นลงในช่องว่าง

3.1) พ่อค้า / ร้านค้า.....	3.2) เจ้าของที่ดิน.....
3.3) เจ้าของกิจการอุตสาหกรรม.....	3.4) ผู้บริหาร หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ.....

3.5) ข้าราชการ ครู.....

3.6) ญาติพี่น้อง พ่อ แม่.....

3.7) เพื่อนบ้าน ที่ไม่ใช่ญาติ.....

3.8) อื่นๆ.....

4. สภาพและประเภทของหนี้สินนอกระบบ

แหล่งเงินกู้	จำนวน วงเงินกู้ (บาท)	ระยะเวลา เริ่ม-สิ้นสุด (เดือน-ปี)	อัตรา ดอกเบี้ย (%/ปี)	การค้ำ ประกัน		ลักษณะการชำระหนี้			ยอดหนี้ คง เหลือ (บาท)	การค้างชำระ หนี้	
				(1) หลัก	(2) บุคคล ทรัพย์	(1) รายเดือน	(2) รายปี	(3) ครั้งเดียว		(1) มี	(2) ไม่มี
4.1) พ่อค้า/ ร้านค้า		.../...-.../...									
4.2) เจ้าของที่ดิน		.../...-.../...									
4.3) เจ้าของกิจการ อุตสาหกรรม		.../...-.../...									
4.4) ผู้บริหารหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ		.../...-.../...									
4.5) ข้าราชการ ครู		.../...-.../...									
4.6) ญาติพี่น้อง พ่อแม่		.../...-.../...									
4.7) เพื่อนบ้าน ที่ไม่ใช่ ญาติ		.../...-.../...									
4.8) อื่นๆ		.../...-.../...									

5. (เฉพาะผู้ค้างชำระ) สาเหตุที่ไม่สามารถชำระอย่างสม่ำเสมอ / ค้างชำระคือสาเหตุใด

- ☐ 1 ขยายผลผลิตทางเกษตร ไม่ได้ราคาที่ดีพอ จึงไม่สามารถชำระหนี้ได้
- ☐ 2 ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย จึงไม่มีรายได้ที่จะนำไปชำระหนี้
- ☐ 3 ไม่สามารถขายผลผลิตได้
- ☐ 4 อื่นๆ ระบุ.....

6. (เฉพาะผู้ค้างชำระ) หากท่านไม่สามารถชำระหนี้ใน ข้อ(1) ได้เมื่อถึงกำหนด ท่านจะทำอย่างไร (ถ้าตอบข้อ 2
ถามต่อข้อ 7)

- ☐ 1 บอกเจ้าหนี้ขอผ่อนผันการชำระ ขอเลื่อนการชำระหนี้
- ☐ 2 กู้ยืมจากญาติพี่น้อง พ่อค้า นายทุนอื่นๆ เพื่อมาชำระหนี้
- ☐ 3 หลบหน้าเจ้าหนี้ไปอยู่ที่อื่น
- ☐ 4 อื่นๆ ระบุ.....

7. (เฉพาะผู้ค้างชำระ) หากในกรณีที่ท่านไม่สามารถหาแหล่งเงินกู้อื่นใดได้อีกแล้ว โดยปกติท่านทำอย่างไรเพื่อให้
สามารถมีเงินชำระหนี้ได้

- ☐ 1 ประกอบอาชีพอื่นเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น
- ☐ 2 รับจ้างทำงานอื่นเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น
- ☐ 3 เพิกเฉยไม่ได้ทำอะไร
- ☐ 4 อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 6 หนี้สินจากการซื้อสินค้าเงินผ่อน

1. ปัจจุบันท่านเป็นหนี้สินที่เกิดจากสินค้าเงินผ่อนหรือไม่

- ☐ 1 เป็นหนี้(ทำต่อข้อ 2) ☐ 2 ไม่เป็นหนี้

2. สภาพและประเภทของหนี้สินที่เกิดจากสินค้าเงินผ่อน

ประเภทสินค้า	ยอดหนี้ / มูลค่ารวมในการซื้อ (บาท)	เริ่มผ่อน เดือน / ปี	สิ้นสุด เดือน / ปี	จำนวนเงินผ่อน ต่อเดือน (บาท)	อัตราดอกเบี้ย (%) / ปี	ยอดหนี้คงเหลือ บาท(งวด)	ราคากลางของสินค้า ณ วันเริ่มซื้อ
2.1) รถจักรยานยนต์		/.....	/.....				
2.2) รถจักรยานยนต์		/.....	/.....				
2.3) โทรทัศน์		/.....	/.....				
2.4) เครื่องเสียง		/.....	/.....				
2.5) ตู้เย็น		/.....	/.....				
2.6) เครื่องซักผ้า		/.....	/.....				
2.7) รถไถ		/.....	/.....				
2.8) อื่นๆ		/.....	/.....				
ระบุ.....							

3. ความสามารถในการผ่อนชำระในการซื้อสินค้า ข้อ(2) เป็นอย่างไร โดยเลือกคำตอบต่อไปนี้ลงในช่องว่าง (ถ้าตอบข้อ 1 ให้ข้ามไปถามส่วนที่ 7)

- 1 ผ่อนชำระอย่างสม่ำเสมอ 2 ค้างชำระเป็นระยะ.....งวด
- 3 อื่นๆ ระบุ.....
- 3.1) รถจักรยานยนต์..... 3.2) รถจักรยานยนต์..... 3.3) โทรทัศน์.....
- 3.4) เครื่องเสียง..... 3.5) ตู้เย็น..... 3.6) เครื่องซักผ้า.....
- 3.7) รถไถ..... 3.8) อื่นๆ(ระบุ.....)

4. (เฉพาะผู้ค้างชำระ)สาเหตุที่ไม่สามารถชำระอย่างสม่ำเสมอ/ค้างชำระคือสาเหตุใด

- ☐ 1 ขาดผลผลิตทางการเกษตรไม่ได้ราคาที่คาดไว้
- ☐ 2 ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย จึงไม่มีรายได้ที่จะนำไปชำระหนี้
- ☐ 3 อื่นๆ(ระบุ.....)

5. (เฉพาะผู้ค้างชำระ)หากท่านไม่สามารถชำระหนี้ได้ เมื่อถึงกำหนด ท่านจะอย่างไร (ถ้าตอบข้อ 2 ตามต่อข้อ 6)

- ☐ 1 บอกเจ้าหนี้ขอผ่อนผันการชำระ ขอเลื่อนการชำระหนี้
- ☐ 2 กู้ยืมจากญาติพี่น้อง พ่อค้า นายทุนอื่นๆ เพื่อมาชำระหนี้
- ☐ 3 อื่นๆ ระบุ.....

6. (เฉพาะผู้จ้างชำระ)หากในกรณีที่ท่านไม่สามารถหาแหล่งเงินกู้อื่นใดได้อีกแล้ว โดยปกติท่านทำอย่างไร เพื่อให้ สามารถมีเงินชำระหนี้ได้

- ☐ 1 ประกอบอาชีพอื่นเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น ☐ 2 รับจ้างทำงานอื่นเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น
☐ 3 เพิกเฉยไม่ได้ทำอะไร ☐ 4 อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 7 หนี้สินจากการเล่นแชร์

1. ปัจจุบันท่านเล่นแชร์หรือไม่

- ☐ 1 เล่น(ถ้าตอบ ข้อ1 ตามต่อข้อ2) ☐ 2 ไม่เล่น

2. ท่านได้เล่นแชร์กี่วง.....

3. วงเงินแชร์จำนวนรวมทั้งหมด.....บาท

4. จำนวนผู้เล่นต่อวงแชร์.....คน

5. ผ่อนต่อวง.....บาท

6. ดอกเบี้ยประมาณ.....บาท

7. เงินจากการเบี้ยแชร์นำไปใช้ทำอะไร.....

8. การเล่นแชร์ท่านอยู่ในฐานะ

- ☐ 1 ลูกวงแชร์ ☐ 2 เป็นเจ้ามือ

ส่วนที่ 8 แนวโน้มการก่อหนี้ในปีเพาะปลูก 2544/2545

1. ท่านคาดว่าจะรายได้จากผลผลิตในปีเพาะปลูก 2544/2545 สามารถทำให้ท่านชำระหนี้ในปีนี้ได้หรือไม่

- ☐ 1 ได้ ☐ 2 ไม่ได้ ☐ 3 ไม่แน่ใจ

2. ท่านคาดว่าจะรายได้ทั้งหมด ที่ท่านจะได้ในปี 2544/2545 สามารถทำให้ท่านชำระหนี้ที่ต้องชำระในช่วงเวลาดังกล่าวได้หรือไม่

- ☐ 1 ได้ ☐ 2 ไม่ได้ ☐ 3 ไม่แน่ใจ

3. ท่านคิดว่าในปีนี้ ท่านจะต้องกู้ยืมเงินอีกบ้างหรือไม่

- ☐ 1 ต้องกู้ ☐ 2 ไม่ต้องกู้ ☐ 3 ยังไม่แน่ใจ

4. หากจะต้องกู้ท่านจะกู้จากแหล่งเงินกู้ใดต่อไปนี้

- ☐ 1 ธกส ☐ 2 สหกรณ์การเกษตร ☐ 3 ธนาคารพาณิชย์ ☐ 4 ไร่รับจำนำ
☐ 5 พ่อค้า/ร้านค้า ☐ 6 เจ้าของที่ดิน ☐ 7 เจ้าของกิจการอุตสาหกรรม
☐ 8 ญาติพี่น้อง ☐ 9 เพื่อนบ้าน ☐ 10 ผู้บริหารหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ
☐ 11 ข้าราชการ ☐ 12 แหล่งอื่นๆ ระบุ.....

5. เหตุผลที่คิดว่าปีนี้จะต้องกู้ยืมเงินอีกคือเหตุผลใด.....

ข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้จากสัมภาษณ์

